

HECHO JESUBA DIABUEDARĀBA OPEDADA

Nañ cartara Lucaba ḅASIA. Idjira griego basica ḅAA. Colosa 4:14de, Pilemoñ 24de bida jara ḅAA mañ Lucara Paulo ume nĩbasida. MañgARA ebudaara ḅAA ara nañ Hecho 16:10-17de, 20:5deba aba 21:18daa, idjaba 27:1neba aba 28:16daa. ACARAMAarã 60 poa Jesucrito todacarea Lucaba nañ cartara ḅASIA.

Bedeia bia Jesucritoḅebema ēberã dji droma Teopilo itea ḅADacarea Lucaba nañ carta sida Teopilo itea ḅASIA Jesuba diabuedarãba opedadadebemada cawamãrẽã. Dji crĩcha dromara 1:8de ḅAA. Dadji Boro Jesuba nãwã jarasia: “Ăcõrẽ Jaure bãrã ume baḅe zebARAde bãrãba idji ABADA edaḅia. Mañba bãrãba Jerusaleãne, jũma Judea druade, Samaria druade, drua TAMARA beaḅe bida mñnebemada beḅeaḅia.”

Dji naãrãbema capítulode (1:1-26) eda ḅA ḅAA Jesuba Ăcõrẽ Jaure diai jaraḅada, Jesu bajãnaa wãnada, idjaba Matía Juda Iscariote cacuabari Jesuba diabuedada beḅadebemada.

Mañare ḅA ḅAA Jesuba diabuedarãba Jerusaleãne beḅea bia idjidebema jarapeḅada (2:1deba aba 8:3daa). Eda ḅA ḅAA Ăcõrẽ Jaure ādjimaa zedada, Pedroba Ăcõrẽ de droma caita jaradiḅada, Jesuderã sãwã ābaa pananada, idjaba judiorãba Estebañ beapedadebemada.

Mañare b́a b́aa Jesuba diabuedarãba Judea druade, Samaria druade bida bedea bia idjidebema jarapedadada (8:4deba aba 9:43daa). Eda b́a b́aa Ñcõrẽ Jaure Samariadebema djabarãmaa zedada, Pelipeba nezoca droma Etiopiadebemaa jaradiadada idjaba Sauloba Jesucrito ññananebemada.

Jĩrũare b́a b́aa Jesuba diabuedarãba bedea bia idjidebema judiorãéa jarapedadada. Eda b́a b́aa Ñcõrẽ Jaure judiorãémaa zedada (10:1deba aba 11:18daa), Pedro Herode jawaeda edradada (11:19deba aba 12:25daa), Paulo Jesu bedea jarade wãna dji naãrãbemada (13:1deba aba 14:28daa), djabarã dji dromarã Jerusaleñne dji jarapedadada (15:1-35), Paulo Jesu bedea jarade wãna dji umébbemada (15:36deba aba 18:22daa), dji ùbeabemada (18:23deba aba 20:38daa), idjaba Paulo Romanaa preso edepedadada (21:1deba aba 28:31naa).

Jesuba Ñcõrẽ Jaure diai jarada

¹⁻² Teopilo, naãrã mña cartade b́a itea jũma b́a diabuesia Jesuba o badaadebemada, idjia jaradia bada sida aba Ñcõrẽba bajãnaa edebardaa. Wadi bajãnaa wãi naëna idjia diabuei carea edadarãa Ñcõrẽ Jauredeba jaradiasia cãrẽda odida panada.

³ Jesu beudacarea ãdjirãa ara idjida barima zocãrã unubisia cawadamãrẽã idjira wãrãda ãrẽbasida. Cuarenta ewari mãwã osia. Mañne ãdjirãa jaradiabadjia sãwã Ñcõrẽba idji ññã beara bia pe erobada. ⁴Ewari aba Jesu ãdjirã ume baside nãwã jarasia:

–Jerusaleñ purudeba ãyã wãrãnadua. Nama jãñnadua aba dadjirã Zezaba idji Jaure diai jaraða diabΛrΛdaa.* Mañnebemada m̃la bãrãa naëna jarasia. ⁵ Wãrãda Juaλba ëberãrãra baidoba borocuesia, baribΛrΛ dãrãéne Æcõrëba idji Jaureda bãrãa diaya.–†

⁶ Mañbe Jesu ume ãbaa duanλba idjía iwidiðidaa:

–Dai Boro, ¿idibΛrΛ bΛa dadji Israel purura djãrã jΛwaeðabemada ëdrΛ bΛpeda dji boroda ðeica?–

⁷ Jesuba panusia:

–Mãwãi ewarira bãrãba cawadië panΛa. Ababe m̃ ZezabΛrΛ cawã bΛa mañ ewarira bΛda bërã. ⁸ BaribΛrΛ Æcõrë Jaure bãrã ume ðade zebΛrΛde bãrãba idji ΛbΛada edadia. Mañba bãrãba Jerusaleñne, jũma Judea druade, Samaria druade, drua tΛmΛara ðeade biða m̃nebemada bedeadia.–

⁹ Jesuba mãwã jaraðacarea jũmarãba acΛ duanΛne λtaa jira wãsia. Mañne jãrãrãba idjira ãnã edada bërã waa ununaë basía. ¹⁰ Wadibiða Jesu λtaa wãnamaa acΛ duanΛne cawaëne ãdjirã caita ëberãda umé odjasidaa. Ædjia cacuade jã panΛra totroa basia. ¹¹ Mañ ëberãba nãwã jarasidaa:

–Achirã Galileadebema, ¿cãrë cãrëã bajãnaa acΛ panΛ? Jesu bãrã ume ðada bajãnaa wãnara wayacusa zeya idji bajãnaa wãna quĩrãca.–‡

Matía edapedada

* **1:4** Luca 24:49; Juañ 14:26-27; Isaía 32:14-15; Joel 2:28-32. † **1:5** Idji Jaureda bãrãa diaya. Griego bedeade nãwã bΛ bΛa: “Æcõrëba bãrãra idji Jaureba borocueya.” ‡ **1:11** Apocalipsi 1:7.

12 Mañbe Jesuba diabuedarãra Olivo eyadeba Jerusaleñnaa jêda wãsidaa. Mañ eyara Jerusaleñ caita ðAA. Dji tAAARA judiorã ãnãũbada ewaride wãbada quĩrãca ðAA. 13 Jerusaleñne jũenapeda ãtAAarebema dejãne ãdji cãĩbadamaa wãsidaa. ãdjirãra naãgARã basía: Pedro, Juañ, Santiago, Andre, Pelipe, Tomá, Bartolomé, Mateo, Alpeo warra Santiago, Simoã Celote, idjaba Santiago warra Juda. § 14 Jũma ãdjirãra Jesu djabarã ume, idji papa Maria ume, dewara wẽrãrã ume bida ãbaa dji jAREbadjidaa ãcõrẽa iwididi carea.

15 Mãwã duanane ewari aba Pedrora djabarã ãsi ãta nũmesia bedeai carea. ãdjirãra ciento veinte panasidaca ðAA. Mañne jarasia:

16 –Djabarã, naẽnaeda ãcõrẽ Jaureba Judaba oidebemada Davia ðABisia.* ãcõrẽ Bedeade ðA ðA quĩrãca wãrãda mãwãida bada bẽrã Judaba ãberãrãda pe edesia Jesu jidaãdamãrẽã. 17 Judara dadjirã quĩrãca Jesuba edada basía. Dadjirãba obadara idjia bida o ðabadjia.–

(18 Judaba Jesu jidabida carea paratada edasia. Mañ parataba ãjũãda nẽdosia. BaribARA ara mã ãjũãne Judara quĩrã edaa boroare ðaesia. Idji ðira jẽsapeda idji jãsira jũma ãdrASIA. 19 Jũma Jerusaleñnebemarãba mã cawasidade dji ãjũãra trã ðASIDAA Aceldama. Mañ trãra ãdji bedeade jara ðAA Oa ãjũã.)† 20 Mañne Pedroba jarasia:

–Judara mãwãsia Salmo cartade ðA ðA quĩrãca:

§ 1:13 Santiago warra. Griego bedeade ãCARA cartade ðA ðAA “Santiago djaba.” * 1:16 Salmo 41:9. † 1:19 Mateo 27:3-10.

Idji dera deduma ðeya. Ni abada mama
 ðeadaẽa.†

Idjaba jara ðaa:

Idjia o badara dewaraba o ðeya.‡

²¹⁻²² Mañ bẽrã idji cacuabari bãrãnebemada aba
 dairã ume ðeida ðaa ãberãrãa jarai carea Jesura
 wãrãda lrẽbasida. Mañ ãberãra dadjirã ume baida
 ðaa Juañba dadji Boro Jesu borocuedadeba aba
 ãcõrẽba Jesu bajãnaa ededa ewaridaa.–

²³ Mañne ãberãda umé ðasidaa ãdjidebemada
 aba edadi carea. Aba Jose basia. Idjira Barsabá
 wa Justo abadaa. Dewarabemara Matía basia.

²⁴⁻²⁵ Mañbe jũmarãba ãcõrẽa nãwã iwidisidaa:

–Dai Boro, Judara ðaa diabuedada ðaesia. Idjia
 oida ðara igarasia idji baida ðamaa wãi carea.
 Jũmarãba sode crĩcha panara ðaa cawa ðaa. Mañ
 bẽrã dairãa cawabidua nañgã ãberã umébbemã
 sãñgãda edabãrãda ðaa diabuedaba obadara
 omãrẽã.–

²⁶ Mañbe ne jemenesidaa caida ðei cawaya.
 Mañne Matíadrã ðesia. Ara mañda idjira Jesuba
 diabuedarã once panã ume ãbaa ðesia.

2

ãcõrẽ Jaure zeda

¹ Mãwãnacarea Pentecoste ewarida jũesia. Mañne
 Jesu ñã ðeara jũma ãbaa dji jare duanasidaa.*

² Mãwã panãne cawaẽne ùrĩsidaa bajãnaa jĩgua
 nũmãda nãurã dji cãbãyã puá nũmã quĩrãca.

† **1:20** Salmo 69:25. § **1:20** Salmo 109:8. * **2:1** Pentecoste
 ewarira naẽna “nẽu naãrã ewapedada carea ðasrĩda obada ewari”
 abadjidaa. Levitico 23:15-21.

Dji dede jūmarāba mañ jīguara ūrīsidaa. ³ Ara māwābΛΛde tΛbΛ uruada unusidaa. Mañ tΛbΛ uruara ādji boroza mañrī uruasida. ⁴ Mañne Ācōrē Jauredeba panesidaa.† Ara mañda ādjia ūrīnaca bedeade bedeā duanesia Ācōrē Jaureba bedeabida quīrāca.

⁵ Pentecoste ewari bērā judiorā druazabema Ācōrē waya beada Jerusaleñne duanasidaa. ⁶ Ādjirāba mañ jīgua ūrīsidade acΛde wāsidaa. Mañne ūrīsidaa Jesu ījā beaba ādji bedeaza bedeā duanΛda. Mañ bērā cawa crīchadaē basia. ⁷ Māwā panΛne jarasidaa:

–¿Za bedeā duanΛra jūma Galileadebemaēca? ⁸ ¿Sāwā dadjirāba ūrī panΛ ara dadji bedeaza bedeā duanΛda? ⁹ Dadjirā tāēna Partidebemada, Medidebemada, Elañnebemada, Mesopotamiadebemada, Judeadebemada, Capadociadebemada, Pontodebemada, Asiadebemada, ¹⁰ Prigiadebemada, Panpilidebemada, Egiptodebemada, Romanebemada, ΛcΛrΛ Libia druade Cirene puru caita beabada sida nama duanΛa. Dadji judiorā arada, judiorā crīcha ēpēbada sida nama panΛa. ¹¹ Idjaba ēberārā Cretadebemada, Arabiadebemada sida nama panΛa. jūmarāba ara dadji bedeaza ūrī panΛa Ācōrēba waibΛa odadebemada bedeā duanΛda!–

¹² Mañ carea jūmarāba cawa crīchadaē bērā nāwā jara duanesidaa:

–Nañ ēberārāra ¿sāwā jāwā bedeā duanΛ?–

¹³ Mañne dewararāba ipida jara duanasidaa:

–Ādjirāra ituaba beu duanΛ.–

† 2:4 Hecho 1:8.

Pedroba Jerusaleñne jaradiada

¹⁴ Mañne Pedrora dewara once ume ãbaa ðada piradrΛpeda jīgua jarasia:

–Achirã judiorã, jũma Jerusaleñne ðeabari biða nañda cawadadua; mña jarabΛrΛra quĩrãcuíta ũrĩnadua. ¹⁵ Bãrãba crĩcha panΛa dairãra ituaba beu duanΛda baribΛrΛ mãwãéa. ¡Wadibida diapeda nũmΛa! ¹⁶ ãtebΛrΛ dai mãwã bedeada duanΛnebemada ãcõrẽneba bedeabari Joelba nãwã ðasia:

¹⁷ ãcõrẽba nãwã jara ða:

Jĩrũarebema ewaride mñ Jaurera jũma ãberãrãa di-
aya.

Mãwã bãrã warrarãra, bãrã caurã sida mñneba bedeada.

Mña cũdrarãa cãimocara quĩrãca ne unubiya.
Drõãrãa biða cãimocarade ne unubiya.

¹⁸ Mañ ewaride mñ Jaurera mñ nezocarãa diaya,
wẽrãa, umaquĩrãa biða. Mañne ãdjirãra
mñneba bedeada.

¹⁹ Mañ ewaride ne ununacada bajãne unubicuaya.
Nañ ãjũãne biða unubicuaya.

Oada, uruada, nãrĩ cowa sida unubicuaya.

²⁰ ãcõrẽba cawa oi ewari jũei naẽna ãmãdaura
quiya. Jedeco sida oa baya. Mañ ewarira
ewari droma baya.

²¹ BaribΛrΛ dadjirã Boroa quĩrã djuburia
iwiðibΛdara idjia jũma ãdrΛ edaya.†

²² Achirã Israeldebeama, nañ bedeara ũrĩnadua:
ãcõrẽba Jesu Nazaredebeama ne ununaca waibΛa
ðeada bãrã tãẽna obicuasias. Mãwã o ðadeba Je-
suba cawabisia ãcõrẽra idji ume ðada. MañgΛra

† 2:21 Joel 2:28-32.

bārāba bio cawa panΛA. ²³ Ācōrēba naēna crīcha bađa quīrāca abāΛA idu Jesura bārā jΛwaeda bΛbisia. Maļbe bārāba ēberārā cadjiruarāa crude cachi beabisidaa. Ācōrēba cawa basia maļra jūma māwāida. ²⁴ Jesura bia mīga beusia. BaribΛrΛ Ācōrēba idjira ģrēbabida bērā beuba poya erobeē basía.

²⁵ Dadji boro Daviba idjidebemada nāwā jara-sia:

Māa unusia dadji Borora ewariza mļ ume bΛda.

Idjira mļ jΛwa araare bΛ bērā ne wayaa neē bΛA.

²⁶ Maļ carea mļ sora bΛsrida bΛA; mļra bio bΛsrida trļā bΛA.

Māa cawa bΛA idjia mļra ģrēbabida. Maļ bērā beuimīna necai bΛA.

²⁷ Māa cawa bΛA bΛA mļra beudarā jaure panabadama ameēda.

Mļ, bΛ nezoca jipa bΛra idu berawabiēa.

²⁸ BΛA cawabisia mļra wayacusa zocai baida,§ idjaba bΛra mļ ume bΛ bērā mļra bio bΛsridabiya.*

²⁹ Mļ djabarā judiorā, māa ebuda jaraya: dadjirā drōāenabema Davi beudacarea idjira tΛbarisidaa. Idji tΛbaripeđadara dadjirāba wađibida unubadaa.

³⁰ Davira Ācōrēneba bedeabari basía. Maļ bērā cawa basia Ācōrēba wārāneba jarasida idjideba yōbΛrΛda aba idji cacuabari israelerā boroda bΛida.† ³¹ Māwāida cawa bađa bērā idjia bedeasia Ācōrēba ēdrΛ

§ **2:28** Wayacusa zocai baida. Griego bedeade bΛ bΛA “o zocai baiðebemada.” * **2:28** Salmo 16:8-11. † **2:30** 2 Samuel 7:12-13; Salmo 89:3-4; Salmo 132:11-12.

edabari diai jarada ãrëbaidebemada.† Idjia jarasia ãcõrëba êdra edabarira beudarã jaure panabadama ameëda idjaba idji cacuara berawabiëda.

³² Daviba jarada quĩrãca ãcõrëba Jesura beu badada ãrëbabisia. Jũma dairãba maãgara unusidaa. ³³ Dadjì Zeza ãcõrëba idji jãwa araare Jesura dji dromada ßasia. Maãbe idji Jaure diai jaradada Jesua diasia idjiderãa diamãrëã. Jesuba maã Jaurera wãrãda dairãa diasia. Bãrãba unu panara, ùrĩ panã sida idji Jaureba mãwã obi ßaa.

³⁴⁻³⁵ Dadjirãba cawa panã Davira ara idjidebemada bedeãe basida bajãne dji dromada beë bada bërã. Ætebrã idjia nãwã jarasia:

Dadjirã Boroba mã boroa jarasia: mã jãwa araare chũmedua aãa bã ume dji quĩrã mãã bã jãwaeda ßãbrãda.§

³⁶ Maã carea jũma israelerã, wãrãda cawadadua: Jesu, bãrãba crude cachibipedadara ãcõrëba jũmarã Boroda ßasia. Idjidra dadji êdra edabari diai jaradaa.*

³⁷ Maã ùrĩsidade jũmarãda bio sopuasidaa. Maã carea ãdjirãba Pedroa, Jesuba diabueda dewararãa bida iwĩdisidaa:

–Djabarã, ¿êdra di carea cãrëda odida panã?–

³⁸ Maãne Pedroa panusia:

–Cadjiruada igaradapeda ãcõrëmaa zedadua. Jesucrito trãneba borocuedadua. Maãne bãrãba

† **2:31** ãcõrëba êdra edabari diai jarada. Maãba jara ßaa “Crito.”
 § **2:34-35** Salmo 110:1; Luca 20:41-44. * **2:36** Êdra edabari diai jarada. Maãba jara ßaa “Crito.”

cadjirua opedadara Ācōrēba quĩrãdoapeda idji Jau-
reda bārãa diaya. ³⁹ Ācōrēba idji Jaure diai
jaradara bārã itea ʙΛΛ, bārã warrarã itea ʙΛΛ,
ēberãrã tΛΛΛ beabadarã itea bida ʙΛΛ.† Jũma dadji
Boro Ācōrēba trã ʙΛ ēberãrã itea ʙΛΛ.–

⁴⁰ Pedrora dārã bedeasia ādjirãba ĩjãnamãrẽã.
Nãwã jara ʙasia:

–ĩĀcōrēba idibema ēberã cadjiruarã cawa
oidebemada ēdrΛdadua!–†

⁴¹ Zocãrã ēberãrãba idji bedeara ĩjãnapeda
borocuesidaa. Maã ewaride Jesu ĩjãpedadada
mil ũbea panasidaca ʙΛΛ.

⁴² Jesuba diabuedarãba jaradia panΛra ādjirãba
bio ēpēbadjidaa. Ābaa bia duanabadjidaa. Jesu
quĩrãnebađi carea cobada sida cobadjidaa. § Idjaba
Ācōrẽa iwidi panabadjidaa.

Jesu ĩjã beaba o panananebema

⁴³ Jesuba diabuedarãba ne ununacada zocãrã
obadjidaa. Maã carea jũmarãba Ācōrẽra bio
wayasidaa. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jũma Jesu ĩjã beara ābaa bia
duanabadjidaa. ΛCΛΛΛba ādji ējũãda, nebia sida
nēdobuedapeda djaba aba ne neẽ bebΛrΛde
paratara diabadjidaa. Mãwã ādjia erobeaba dji
carebadjidaa. ⁴⁶ Ewariza Ācōrẽ de droma
dajadaare ābaa dji jΛrebadjidaa idjaba djabarã
deza sobiadeba ʙΛsrida ābaa ne cobadjidaa.
⁴⁷ Ādjirãba Ācōrẽa bia bedeabadjidaa. Idjaba

† **2:39** Ezequiel 36:23-28. ‡ **2:40** Ezequiel 11:19-21; 18:30-32.

§ **2:42** Jesu quĩrãnebađi carea cobada sida cobadjidaa. Griego
bedeade ʙΛ ʙΛΛ “paã cõrãcuadapeda cosidaa.” Luca 22:19-20;
Hecho 20:7; 1 Corinto 11:23-26.

dewararāba ādjirāra bia unubadjidaa. Mañne dadji Boroba ewariza ēberārāra ēdra edabadjia. Māwā Ācōrēneba ādjirāra yō wāsidaa.

3

Pedroba ēberā jīrū biē bΛ biabida

¹ Ewari aba āmādau ātΛeda judiorāba Ācōrēa iwidibada horade Pedrora Juañ sida Ācōrē de dromanaa wāsidaa. ² Mañne Ācōrē de dromane eda wābada Quīrāwārēā BΛ abadae ēberā jīrū biē topedadada basia. Ēberārāba idjira ewariza mamaa edebadjidaa dji edaa wābΛdarāa parata iwidimārēā. ³ Idjia Pedro, Juañ sida eda wābΛdada unuside paratada iwidisia. ⁴ Pedroba, Juañ biēa idjima aΛsidaa. Mañne Pedroba jarasia:

–Daimaa aΛdua.–

⁵ Idjia ne diaēda crīchada bēra ādjima aΛsia.

⁶ BaribΛrΛ Pedroba jarasia:

–Māa paratada, oro sida neē bΛa, baribΛrΛ māa eroBΛda bāa diaya: ¡Jesucrito Nazaredebema trāneba piradrΛpeda nībade wādua!–

⁷ Mañne Pedroba dji ēberā jΛwa araare jidapeda piradrΛ edasia. PiradrΛbΛrΛde dji ēberā jīrūra, idji cōrācōrā sida biasia. ⁸ Ara māda ātΛ jΛdrΛpeda taibade wāsia. JΛdrΛ jΛdrΛ nīne Ācōrēa bia bedea bΛda ādji ume Ācōrē de dromane eda wāsia. ⁹ Jūmarāba idjira Ācōrēa bia bedea nīda unusidaa. ¹⁰ Mañ unusidade cawa crīchadaē basia. Ādjirāba cawasidaa idjira ewariza Ācōrē de dromane eda wābada Quīrāwārēā BΛ abadama parata iwidī chūmabadjida.

Pedroba Ācōrē de droma dajadaare jīgua jara-diada

¹¹ Ēberā jīrū biē baḁaba Pedrora, Juañ sida quenabarica basía. Ādjira Ācōrē de droma mōgaraba auḁu jūrā ca ḅΛ edaare panasidaa. Ādji pananamaa Salomoñ abadaa. Jūmarāba cawa crīchadaē bērā ādjimaa pira wāsidaa. ¹² Pedroba mañ unuside jarasia:

–Achirā Israeldebema, ¿cārē cārēā cawa crīchadaē panΛ? ¿Cārē cārēā daida aca panΛ? ¿Crīcha panΛca dai ΛḅΛadeba wa दौरा Ācōrē quīrāpita jipa panΛ bērā nañ ēberāra biabisidada? jMāwāéa! ¹³ Ācōrē dadjirā drōāenabema Abrahañ ume, Isa ume, idjaba Jacobo ume baḁaba idji nezoca Jesura dji Dromada ḅΛsia.* Bārāba idjira Pilatoa jida diasidaa beamārēā. Pilatoba idjira ēdrΛ ḅΛ quīrīā baḁamīna bārāba igarasidaa.

¹⁴ Bārāba Ācōrē Nezoca Jipa ḅΛra igaradapeda mīā sē iwidi panasidaa Pilatoba mīā beadada ēdrΛ ḅΛmārēā.† ¹⁵ Māwā bārāba dadji Zocai ḅai Diabarida beasidaa. BaribΛrΛ Ācōrēba idjira beu baḁada ārēbabisia. Mañ ārēbaḁara daiba unusidaa. ¹⁶ Ara mañ Jesu ΛḅΛaba nañ ēberā bārāba unubadara biasia. Daiba ijā panΛa Jesuba cacua biē beara biabibarida. Māwā ijā panΛneba nañ ēberāra wārāda biasia. Mañra bārāba ebuḁa unu panΛa.

¹⁷ Mñ djabarā judiorā, mñā cawa ḅΛa bārāba, bārā bororā bida Jesura beasidada idjira Ācōrēba diai jaraḁa ēdrΛ edabarida cawadaē basi bērā.

* **3:13** Nezoca. Mañ beḁeaba idjaba jara ḅΛa “Warra.” † **3:14** Marco 15:6-15.

18 BaribΛΓΛ maλgΛdeba Ācōrēba naēna jaradara jūma māwābisia. Idjideba bedeabadarāneba jarasia idjia ēdrΛ edabari diai jaradara bia mīgapeda beuida.† 19 Jāλbe bārāba cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zedadua. Māwā osidara bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoapeda sobiabiya. 20 Idjia Jesura diabueya naēnaena bārā Boroda bΛda bērā. 21 Nawena Jesucritora bajāne bΛa aba Ācōrēba ne jūmada wayacusa bia obΛrΛdaa. Ācōrēba drōāenabema ewaride idjideba bedeabadarāneba wārāda māwā oyada asia.

22 Moiseba dadji drōāenabemarāa nāwā jarasia: “Dadji Boro Ācōrēba mλ diabueda quīrāca idjideba bedeabarida aba bārāmaa diabueya. Maλ ēberāra ara bārā purudebema baya. Idjia jarabΛΓΛra jūma ījānadua. 23 Idjia jara bΛda abΛba ījāēbΛΓΛ, Ācōrēba maλ ēberāra idji purudebemada āyā bΛya.”§ 24 Maλ awara Samuel ewarideba λtaa jūma Ācōrēneba bedeabadarāba naλ ewaridebemada bedeasidaa. 25 Ācōrēba ādjirāneba bedeadara idi wārāda unu panΛa.

Maλ awara Ācōrēba bārā drōāenabemarā ume bedeada bΛsia. Idjia Abrahaλa nāwā jarasia: “Mλa bΛdeba yōbΛrΛdeba naλ ējūāne bea purura jūma carebaya.”* Maλ bedeada bΛdara bārāba idi wārāda unu panΛa. 26 Ācōrēba idji nezoca Jesura edapeda naārā bārāmaa diabuesia care-

† 3:18 Salmo 22:7-8; 69:17-21; Zacaria 12:10; Isaía 52:13deba aba 53:12daa. ĒdrΛ edabari diai jarada. Maλba jara bΛa “Crito.”
 § 3:23 Deuteronomio 18:15-19. * 3:25 Genesi 22:18; 26:4.

bamãrẽã.† Bãdjiza careba ʘΛΛ bãrãba cadjirua obadara igaradamãrẽã.–

4

Pedro, Juañ sida judiorã bororãmaa jida edepedada

¹ Pedro, Juañ sida ẽberãrã ume wadi bedea panΛne sacerdoterãda, Ācõrẽ de dromanebema zarrarã boroda, saduceorã sida ãdjimaa zesidaa.

² Mañne Pedroba Juañ bida ẽberãrã jaradia panasidaa Jesu ãrẽbada quĩrãca ẽberãrã sida ãrẽbadida. Mañ carea dji bororãra quĩrũsidaa.

³ Pedrora, Juañ sida jidadapeda queubodo bẽrã aba nurẽma preso ʘΛsidaa. ⁴ BaribΛΛΛ Pedroba jaradia bada ũrĩ panana zocãrãba Jesura ãjãsidaa. Maãrã bara Jesu ãjã beara dji umaquĩrãrã awa mil juesuma panasidaca ʘΛΛ.

⁵ Nurẽma judiorã dji bororãda, dji drõãrãda, ãdji ley jaradiabadarã sida Jerusaleãne ãbaa dji jΛresidaa. ⁶ Sacerdote dji droma Anáda arima ʘasia. Idjaba idji ẽberãrãda zocãrã panasidaa:

Caipáda, Juañda, Alejandroda, dewararã sida.*

⁷ Mañne ãdjirãba Pedrora Juañ sida enebisidaa. ãdjirã quĩrãpita nũmΛnapeda nãwã iwidisidaa:†

–Jãã ẽberã jĩrũ biẽ badara bãrãba ¿cai ΛʘΛadeba biabisida? ¿Cai trãneba jãwã osida?–

⁸ Mañne Pedroba Ācõrẽ Jauredeba nãwã panusia:

† **3:26** Nezoca. Mañbedeaba idjaba jara ʘΛΛ “Warra.” * **4:6** Mañ ewariđe Caipára sacerdote dji droma ʘasia baribΛΛΛ idji zãwãrẽ Anára mañ naẽna sacerdote dji droma bada bẽrã idjira wadibida mãwã trã jarabadjidaa. † **4:7** Luca 12:11-12.

–Dadji purudebema bororã, Israeldebema drõãrã dji dromarã: ⁹ idi bãrãba दौरा cawa obadaa eberã jirũ biẽ bada carebapedada carea. Iwidi panla idjira sãwã biasida. ¹⁰ Mãẽteara daiba ebuda panunia bãrãba, jũma israelerã bida bio cawadamãrẽã. Naãglã eberã bãrã quĩrãpita nũmlra Jesucrito Nazaredebema abladeba biasia.† Maã Jesucritora bãrãba crude cachi beasidaa, baribarla ãcõrẽba idjira lrẽbabisia. ¹¹ ãcõrẽ cartade bala: “De obadaba mõgara igarapedadara dji biara bada besia.”§ Jesura maã mõgara quĩrãca bla. Bãrã dji de obada quĩrãca panlba idjira igarasidaa. Baribarla ãcõrẽba idjira dji biara bada basia. ¹² Aba idjiabarla dadjirãra poya edra edaya. Idji awara ãcõrẽba ni abada naã ejũãne bẽ basia eberãrã edra edamãrẽã.–

¹³ Dji bororãba Pedro, Juaã sida ne wayaa neẽ bedea panlada unusidade cawa crĩchadaẽ basia. ãdjirãba cawa panasidaa Pedrora Juaã sida mãcua carta cawa panlãda. Maã awara cawasidaa ãdjira Jesu ume nĩbabadjidada. ¹⁴ Baribarla dji eberã biadara ãdji ume nũml bẽrã ãdjira poya biẽ jaradaẽ basia. ¹⁵ Maãne dji bororãba Pedroa, Juaã bida jarasidaa dajadaa jããne wãnamãrẽã. Maãbe ara ãdjiduba bedeasidaa. ¹⁶ Nãwã jarasidaa:

–Jãã eberãrãra ¿sãwã odi? ãdjia maã ne ununaca odapedadara jũma Jerusaleãnebemarãba cawa panla. Dadjia poya sewaaada adaẽa. ¹⁷ Baribarla maãnebemada dewararãa idu cawabida amaaba

† **4:10** Jesucrito Nazaredebema abladeba. Griego bedeadẽ “Jesucrito Nazaredebema trãneba” bala. § **4:11** Salmo 118:22; Luca 20:9-19.

jãñ Jesuare panãrãa waragadia idji trãneba waa bedearãnamãrẽã.–

¹⁸ Ara maãda Pedrora Juañ sida waya trãnapeda ebuda jarasidaa ni maãrĩ bida Jesudebemada bedearãnamãrẽã idjaba jaradiarãnamãrẽã.

¹⁹ Baribãrã Pedroba, Juañ bida jarasidaa:

–Bio crĩchadadua. ¿Biara ðãca ãcõrẽda ãñãnida wa bãrãba jara panãda ãñãnida? Daimaarã biara ðãã ãcõrẽdrã ãñãnida. ²⁰ Daiba unupedadada, ùrĩpedada sida jaradia panania. Poya chupeadaẽa.–

²¹ Maãbe dji bororãba wetara waragadapeda Pedrora Juañ sida ãdrã ðãsidaa. Puruda waya panã bẽrã cawadaẽ basia sãwã cawa odida. Dji ãberã biada carea jũmarãda ãcõrẽã bia bedea duanasidaa. ²² Mañ ãberã ne ununacadeba biadara cuarenta poa auðu basia.

Jesu ãñã beaba sozarrada iwidipedada

²³ Pedrora Juañ sida preso pananada ãdrãdapeda waabema Jesu ãñã bea ãbaa ðuanãmaa wãsidaa. Maãbe sacerdote bororãba, drõãrã dji dromarã bida ãdjã jarapedadada jũma nẽãrãnsidaa. ²⁴ Mañ ùrĩsidade jũma ãbaa ãcõrẽã iwidisidaa:

–Dai Boro jũma poya ðã, ðãããrã bajãra, nañ ãjũãra, pusara, jũma ãdjide nũmã sida osia. ²⁵ Bã Jauredeba ðã nezoca Davia nãwã jarabisia:*

¿Cãrẽ cãrẽã judiorãé puru ðeara quĩrũ ðuanã?

¿Cãrẽ cãrẽã puru ðeara ãdji quĩrĩãbe bedea au panã djõni carea?

* **4:25** Bã Jauredeba. Griego bedeadẽ ãcãrã cartade maãra neãa. Bã nezoca Davi. Griego bedeadẽ ãcãrã cartade idjaba “dai drõãenabema” ðã ðãã.

26 Druazabema bororãda dji dromarã ume ãbaa dji
 jaresidaa dadji ãcõrẽ ume, idjia b̂ada Boro
 ume bida djõni carea.†

27-28 Ara mañ quĩrãca nañ purude Herodeda, Pon-
 cio Pilatoda, judiorãeda, dadji Israel puru sida dji
 jaredapeda bedea ausidaa b̂ nezoca jipa b̂ Jesu
 beadi carea.‡ B̂a idjira dadjirã Boroda b̂damĩna
 ãdjia m̂awã osidaa b̂a naẽna crĩcha bada quĩrãca.
 B̂ara bio ̂b̂a b̂ b̂erã naẽna b̂sia ãdjia m̂awã
 odamãrẽã.

29 Dai Boro, aĉdua sãwã ãdjirãba dairãra waraga
 pan̂da. Sozarrada dairã b̂ nezocarãa diadua b̂
 bedeara ne wayaa neẽ jaradi carea. 30 B̂ ̂b̂a
 sida diadua cacua biẽ beara biabidi carea idjaba
 b̂ nezoca jipa b̂ Jesu tr̂neba ne ununacada oẽ
 carea.–

31 ãcõrẽa iwidipedadacarea ãdji duan̂ dera ure-
 sia. Mañne jũmarãda ãcõrẽ Jauredeba duanesidaa.
 Mañba ãcõrẽ bedeara ne wayaa neẽ jara du-
 anesidaa.

Ananía Sapira sida beupedada

32 Mañ ewaride Jesu ãjã beara abari crĩchadeba,
 abari sodeba ãbaa bia duanasidaa. Ni ab̂ba
 jaradaca basia idjia ne erob̂ara ababe idjideda,
 ãteb̂ra ãdjia erobeaba dji carebadjidãa.

33 Jesuba diabuedarãba ãcõrẽ ̂b̂adeba dadji Boro
 Jesu ãrẽbadadebemada ebuda jaradiabadjidãa.
 Idjaba ãcõrẽba idji biadeba djabarãra bio

† 4:26 Salmo 2:1-2. Idjia dadjirã Boroda b̂ada. Mañĝba jara
 b̂a “idji Crito.” ‡ 4:27-28 Herode. Mañ Herodera Antipa tr̂
 jarabadjidãa. Nezoca. Mañ bedeaba idjaba jara b̂a “Warra.”

carebadjia. § 34-35 Mañ bēřã ädjirã täēna ne neē beara neē basía. Ęjũã erobeaba ädji Ęjũãra nēdobuebadjidaa idjaba de erobeaba ädji dera nēdobuebadjidaa. Nēdobuedapeda dji paratara Jesuba diabuedarãmaa edebadjidaa cawa jedecadamãrẽã. Djaba aba ne neē bebΛΓΛde parata diabadjidaa.

36 Mañne Ęberã Jose abadada ädjirã ume basia. Jesuba diabuedarãba idjira trã ßΛsidaa Bernabe. (Bernabe trãba jara ßΛA “Sobiabibari Warra.”) Idjira Levideba yõna basía. Chipre druade tosidaa. 37 Mañ Bernabeba Ęjũãda nēdobuepeda dji paratara Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrẽã edesia.

5

1 Idjaba Ęberã Ananía abadada basia.* Idji quimara Sapira abadjidaa. Ädjia biða Ęjũãda nēdobuesidaa. 2 BaribΛΓΛ Ananíara dji quima ume bedea audapeda dji paratara jũma diaē basía. Mãwãmĩna Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrẽã diabΛΓΛde jũma diabΛΓΛaða asia. 3 Mañne Pedroba jarasia:

–Ananía, ßΛA ¿cãrẽ cãrẽã diaurura ßΛ sode idu eda wãbisi? ßΛA Äcõrẽ Jaurea sewada o ßΛA. ßΛ Ęjũã nēdobuedadebema paratara ãCΛΓΛ mēřã erobΛA. 4 Jãã Ęjũãra ¿bΛreē basica? Nēdobuepeda

§ 4:33 Äcõrẽba idji biadeba djabarãra bio carebadjia. Mañ bedeaba idjaba jara ßΛA “jũma Ęberãrãba Jesu ĩjã beara wayabadjidaa.” *

5:1 Mañ Ananíara ababe nañ capítulo 5de odja ßΛA. Capítulo 9de, 22de biða dewara Ananíanebemada ßÁ ßΛA. Idjaba capítulo 23de dewara Ananíanebemada ßÁ ßΛA.

dji parata sida ¿bΛreē basica? Jūma dia quĩrĩãé ba-sibΛrΛ ¿cārē cārēã jãwã bΛ sode sewa oida crĩchasi? BΛa ēberãa sewa oē basía, ātebΛrΛ Ācōrēa sewa osia.–

⁵ Mañ ũrĩside Ananíara abeda beu baesia. Mañnebema ũrĩpedadara bio ne wayasídaa.

⁶ Mañbe ḷcΛrΛ cūdrarãba dji bēwãrãra wuaba bΛradapeda tΛbaride edesídaa.

⁷ Dãrãéne Ananía quima Sapiroada jũesia.† Id-jia Ananía sãwãnada adua basía. ⁸ Pedroba idjía iwidišia:

–Māa jaradua ¿bãrã ējũãra nēdobuesidaca bΛ quimaba parata enena quĩrãca?–

Sapiroba panusia:

–Mãē, jãḷgΛ nēbΛade nēdobuesidaa.–

⁹ Mañ bērã Pedroba jarasia:

–Bãrãra ¿cārē cārēã sewa odi carea bedea ausída dadji Boro Jaureba sãwã oi cawaya? ¡AcΛdua! BΛ quima tΛbaride wã pananada awuá zebΛdaa. Ara nawena bΛ sida tΛbaride ededia.–

¹⁰ Ara mañ jarabΛrΛde idjira Pedro jĩrũ caita beu baesia. Cūdrarã eda jũēbΛdade unusídaa idjira beu tabΛda. Mañne dajadaa ededapeda dji quima caita tΛbarisídaa. ¹¹ Mañ carea djabarãra, jūma mañnebema ũrĩpedada sida ne wayasídaa.

Jesu řjã beaba ēberãrã zocãrã biabipedada

¹² Mañ ewaride Jesuba diabuedarãba ne ununacada zocãrã ocuabadjídaa. Mãwã cawabisídaa Ācōrēra ādjirã ume bΛda. Abari crĩchadeba jūma djabarãda Ācōrē de droma mōgaraba auđu jũrã ca bΛ edaare ābaa dji

† 5:7 Dãrãéne. Griego bededeade bΛ bΛa: “Hora ũbea babΛrΛde.”

ɟɾɛbadjidaa. Dji ɟɾɛ pananama Salomoŋ abadaa. ¹³ Djabarã awara ne wayaaba ni abaɿda ãdjirã ume pananaẽ basía, baribaɿɿ zocãrãba ãdjirãnebemada bia beɸea duanasidaa. ¹⁴ Maŋne zocãrã umaquĩrãrãba wẽrãrã biɸa dadji Borora ãjãsidea. Mãwã idji ãjã beara yõ wãsidea. ¹⁵ Jesuba diabueɸarãba ne ununacada zocãrã o panɿ bẽrã eberãrãba cacua biẽ beada o icawa caɸɸaɸe wa jueporoɸe bɿbadjidaa Pedro wãyã wãbɿɿɸe idji cacua jaureba waramãrẽ. ¹⁶ Zocãrã eberãrã Jerusaleŋ caita bea puruɸebema biɸa cacua biẽ beada, jai bara bea siɸa ãdjimaa edebadjidaa. Maŋbe jũmarãda biacuabadjidaa.

Bajãnebema nezocaba Jesuba diabueɸarã eɸra bɿɸa

¹⁷ Jesuba diabueɸarãmaa zocãrã wã panɿ carea sacerdote dji dromada, jũma saduceorã idjiare bea siɸa soɸe biẽ duanesidaa. ¹⁸ Maŋ carea Jesuba diabueɸarãra jidaɸapeɸa preso bɿcuasidaa. ¹⁹ Baribaɿɿ ara maŋ diamasi dadjirã Boro nezoca bajãnebemaba dji eɸa wãbadara ewapeɸa ãdjirãra eɸra bɿsia. Maŋbe jarasia:

²⁰ –Ãcõrẽ de dromanaa wãnapeda eberãrãa dadji zocai bai djiwiɸiɸebemada jaraɸadua.–

²¹ ãdjia ũrĩpeɸadara ãjãsidea. Nurẽma diapeɸa ãcõrẽ de dromanaa wãnapeda jaradia panesidaa. Maŋmisa sacerdote dji dromaba, idji ume duana biɸa jũma Israeldebema drõãrã dji dromarãda trãsidea ãbaa dji ɟɾeɸi carea. Maŋne ãcõrẽ de dromanebema zarrarãda preso bɿbada deɸaa wãbisidaa Jesuba diabueɸarã ɟɾɿɸe wãnamãrẽ.

²² Baribaɿɿ zarrarãra preso bɿbada dede jũesidaɸe

ãdjirãra ununaẽ basía. Mañ bẽrã jẽda jarade wãsidaa. ²³ Zarrarãba dji dromarãa nãwã jarasidaa:

–Dairãba preso ðabada dera bio jũãtrΛ ðada idjaba zarrarãda dji edaa wãbadaza panΛda un-usidaa, baribΛrΛ ewa acΛbΛdade ni abaa da un-unaẽ basía.–

²⁴ Mañ ãrĩsidade Æcõrẽ de dromanebema zarrarã boroba, sacerdoterã bororã bida cawa crĩchaadaẽ basía idjaba cawadaẽ basía mamaΛba ãtaa cãrẽda sãwãida.† ²⁵ Mãwã duanΛne ëberãda eda zepeda jarasia:

–jBãrãba preso ðapedadarãba Æcõrẽ de droma dajada jaradia panΛ!–

²⁶ Mañ ãrĩsidade Æcõrẽ de dromanebema zarrarãra, ãdji boro sida Jesuba diabuedarã jΛrΛde wãsidaa. BaribΛrΛ enebΛdade biẽ odaẽ basía. Wayasidaa puruba ãdjida mõgaraba tabari beadida. ²⁷ Enenapeda dji jΛre duanΛ quĩrãpita nũmΛsidaa. Mañbe sacerdote dji dromaba ãdjirãa jarasia:

²⁸ –Naẽna dairãba bio jarasidaa bãrãba jãñ ëberã trãneba waa jaradiarãnamãrẽã. BaribΛrΛ bãrãba jũma Jerusaleãnebemarãa jaradia panΛa. Mañ awara jãñ ëberã beapedada carea daidrΛ bedeade ðÁ quĩrã panΛa.–

²⁹ Mañne Pedroba, Jesuba diabuedarã waabemarã bida panusidaa:

–Ëberãrãba jara panΛ cãyãbara Æcõrẽba jara ðΛdrΛ ãjãnida panΛa. ³⁰ Bãrãba Jesura crude

† **5:24** Sacerdoterã bororã. Griego bedeade ãcΛrΛ cartade nañ sida ðÁ ðaa: “Sacerdote dji droma.”

cachi beasidaa. § BaribΛΛΛ bārāba beapedadara dadji drōā naēnabemarā Ācōrēba ĩrēbabisia. ³¹ Ācōrēba Jesura dadjirā Boroda bamārēā idji jΛwa araare bΛsia. Idjaba dadji Ēdra Edabarida bΛsia. Idjideba israelerāba cadjiruara igaradapeda waya Ācōrēmaa poya zedia. Māwāra ādjirāba cadjirua opedadara Ācōrēba quĩrādoaya. ³² MaġΛdebemada dairāba ebuēa jarabadaa. Ācōrē Jaure biēa abarida jarabaria. Ācōrēba idji Jaurera idji ĩjābΛdarāa diabaria.–

³³ Maĭ ũrĩside dji dromarāra bio quĩrĩsidea. Maĭba Jesuba diabuedarāra bea quĩrĩā panesidaa. ³⁴ Maĭne pariseo Gamaliel abadada basia. Maĭ Gamalielera judiorā ley jaradiabari dji droma basia. Jūmarāba idjira bio waya panasidaa. Gamalielera piradrΛpeda Jesuba diabuedarāra dajadaa edebisia. ³⁵ Maĭbe dji dromarāa jarasia:

–Achirā Israeldebema, bārāba maĭ ēberārā sāwā oēidebemada bio crīchadadua. ³⁶ Ēberā Teudā sāwānada quĩrānebaēadua. Maĭra dārāē bΛa. Maĭ ēberāba ara idjida dji dromaana abadjia. Maĭ bērā cuatrociento ēberārāba idjira ēpēsidaa. BaribΛΛΛ romanorāba idji beasidade jūma idji ume nībapedadara memenesidaa. Maĭbe jūma idjia oi crīcha bēdara jōsia. ³⁷ Māwānacarea Romanebema boroba jūmarāda juachabisia. Maĭ ewaride ēberā Juda Galileadebemada basia. Maĭ Judaba ēberārāra zocārā idji ume eronībasia. BaribΛΛΛ romanorāba idji beasidade jūma idji ume nībapedadara memenesidaa. ³⁸ Maĭ carea mĭa

§ 5:30 Deuteronomio 21:22-23.

jaraya: naŋgɫ ēberārāra idu ɬɛdadua. Ādjirāra biē orānadua. Ādjia o panɫra, ādjia oi crīcha panɫ sīda ara ādji crīchadēba ze ɬɛɬɫɫɫ, dārāēne jūma jōya. ³⁹ Baribɫɫɫ Ācōrēba obi ɬɛɬɫɫɫ, bārāba poyadaēa. Mañ bērā quīrācuīta ɬeadadua Ācōrē ume djōna amaaba.–

Gamalielba jaradara jūmarāba ījāsīdaa. ⁴⁰ Mañbe Jesuba diabuedarāra wayacusa edaa trāsīdaa. Soaba ubīdapeda ādjirāa jarasīdaa waa Jesu trɫneba ēberārāa bedearānamārēā. Mañbe ēdrɫ ɬasīdaa. ⁴¹ Ara mañda Jesuba diabuedarāra dji dromarā ābaa jɫre panɫmaɫba ɬasrīda wāsīdaa. Cawasīdaa Ācōrēba ādjirāra bia unusīda, Jesu ījā panɫ carea idu bia mīgabīda bērā. ⁴² Ācōrē de droma dajadaare, ēberārā deza bīda ādjirāba ewarīza chupeadaē Jesucritodebemada jaradiabadjīdaa. Ebuḍa jarabadjīdaa Jesura Ācōrēba ēdrɫ edabari diai jaradada.

6

Djabarā carebabadarā sīte edapedada

¹ Mañ ewarīde Jesu ījā ɬeara auḍuara yō wāsīdaa. Mañne griego bedēade bedēabadaba hebreo bedēade bedēabadara biē jara panesīdaa. Jarasīdaa djabarāba pēdra wērārā ewarīza carebabɫdade ādji pēdra wērārāda carebadacada. ² Mañ carea Jesuba diabueda doce panɫba jūma Jesu ījā ɬeara ābaa jɫredapeda nāwā jarasīdaa:

–Bia bΛēa dairāba Ācōrē bedea jaradia panΛra idu bΛdida ababe pēdra wērārā carebadi carea.*
³ Maλ bērā djabarā, bārānebema siete ēberārā jipa beada edadadua. Ādjira Ācōrē Jauredeba beadida panΛa idjaba crīcha cawa beadida panΛa. MaλgΛrāra dairāba bΛdia pēdra wērārā, dewararā sida carebadamārēā. ⁴ Māwā osidara dairāba poya biara Ācōrēa iwidi panania idjaba idji bedeara jaradia panania.–

⁵ Ādjia jarapedadara jūmarāba bia ūrīsidaa. Maλ bērā Estebaλda edasidaa. Maλ Estebaλba Jesura bio ĩjā basia; Ācōrē Jauredeba basia. Idji awara Pelipeda, Procoroda, Nicanorda, Timoλda, Parmenada, idjaba Nicolás Antioquía purudebemada edasidaa.† Maλ Nicolára griego basía baribΛrΛ judio quīrāca babadjia. ⁶ Djabarāba maλgΛrāra Jesuba diabuedarāmaa edesidaa. Maλbe Jesuba diabuedarāba Ācōrēa iwidi bΛdade jΛwada ādjirā λrλ bΛsidaa Ācōrēba quīrīā bΛda odamārēā.

⁷ Maλne djabarāba bedea dadji Boro Jesudebemada auđuara jarasidaa.‡ Māwā Jesu ĩjā beara Jerusaleλne auđuara yōsidaa. Maλ awara zocārā sacerdoterā bida ĩjāsidaa.

Estebaλ dji bororāmaa edepedada

* **6:2** Pēdra wērārā carebadi carea. Griego bedede bΛ bΛa: “Djārā ne cobigadi carea” wa “parata cawa jedecadi carea.” † **6:5** Maλ Pelipebemada unubadaa Hecho 8:4-13, 26-40de, 21:8-9de bida. Idjira Jesuba diabuedaē basía. Idjira biara trλ jarabadjidaa “Griego Pelipe” wa “Pelipe, bedea bia jarabari.” ‡ **6:7** Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedede bΛ bΛa “Ācōrē bedea.”

8 Ācōrēba idji biaḁeba Estebaĭra bio careba ḁasia. Idji ḁḁara Estebaĭa diasia ne ununaca waibḁada ēberārā tāēna o ḁamārēā. ⁹ Maĭne ḁcḁra judiorā Cirene druḁebemada idjaba Alejandria puruḁebemada panasidaa. Ādjirā dji jḁrebada dera “Nezoca Ēdrḁpedadarā” abadjidaa. Dewara judiorā Cilicia druḁebemada idjaba Asia druḁebema sida panasidaa. Jūma maĭ judiorāra Estebaĭ ume caicaya duanesidaa. ¹⁰ Baribḁra ādjirāba Estebaĭra poyadaē basia, idjira Ācōrē Jaure necawaḁeba bedeabadji bēra. ¹¹ Maĭ carea ādjirāba ḁcḁra ēberārāa paratada diasidaa nāwā sewa oḁamārēā:

–Daiba ūrīsidea jāĭ ēberāba Moiseḁebemada, Ācōrēnebema sida biē beḁea ḁada.–

¹² Māwā ādjirāba puruda, judio dji dromarāda, judiorā ley jaradiabada sida quīrūbigasidaa. Maĭ carea Estebaĭra jidadapeḁa judiorā dji bororā ābaa jḁre duanḁmaa edesidaa. ¹³ Maĭne sewa jaradamarēā ḁcḁra ēberāda mamaa edesidaa. Maḁḁrāba nāwā jarasidaa:

–Jāĭ ēberāba Ācōrē de dromanebemada, dadjirā leyḁebema sida biē beḁea ḁabaria. ¹⁴ Idjia jara-sia Jesu Nazareḁebemaba Ācōrē de dromara ārīda idjaba Moiseba jaradia ḁadara quīrā awara oida. Idjira māwā beḁea ḁada daiba ūrīsidea.–

¹⁵ Jūma dji bororā mama chūmeaba Estebaĭ acḁadaḁe unusidaa idji quīrāra bajānebema nezoca quīrādarra quīrāca ḁada.

7

Estebaĭba Moise, Ācōrē sida biē jaracaada ada

1 Mañne sacerdote dji dromaba Estebaļa iwidiſia:

–¿Adjia jara panΛra wārāca?–

2 Estebaļba nāwā panusia:

–Mļ djabarā judiorā, mļ bororā, mļ djuburia mļ beċeada ūrīnadia. Dadjī drōā naēnabema Abrahaļ wadi Mesopotamia druade baſide Haraļ purude baċe wāi naēna Ācōrē dji Droma bΛra idjima odjasia. 3 Ācōrēba idjīa jarasia: “BΛ druara, bΛ ēberāra ſida amepeda wādua. Mļa druada bļa acΛbiya maaaa wāmārēā.”* 4 Ara maļda Abrahaļra caldeorā druadebemada ēdrΛpeda Haraļne baċe wāſia. Abrahaļ zeza jaidadacarea Ācōrēba Abrahaļra idī dadjirā duanΛ druadaa enesia.† 5 BaribΛrΛ Ācōrēba Abrahaļa naļ druade ējūāra ni maārī biċa diaē baſia. ĀtebΛrΛ wārāneba jarasia idjīa, idjideba yōbΛdarāa biċa naļ druara diaida.‡ Ācōrēba māwā jarasia Abrahaļba wadi warra neē baſide. 6 Idjaba Ācōrēba Abrahaļa jarasia idjideba yōbΛrΛ purura djārā druade baċida, mama djārā nezocarāda beaċida, idjaba maļ ēberārāba ādjirāra cuatrociento poa biē eropanania. 7 BaribΛrΛ Ācōrēba Abrahaļa nāwā jarasia: “Ādjirā zoca eropanΛ purura mļa cawa oya. Māwānacarea bΛ purura ēdrΛpeda naļ druade mļa bia beċeadia.”§

8 Maļbe Ācōrēba Abrahaļa jarasia jūma idjideba yōbΛdarāda cacua wēāgoċida panΛda Ācōrēneda

* 7:3 Genesi 12:1. † 7:4 Genesi 11:31neba aba 12:9daa. ‡ 7:5 Genesi 12:7; 13:15; 15:17-18; 17:8. § 7:7 Genesi 15:13-16.

cawabidi carea.* Mañ bēṛā idji warra Isa todacarea ocho ewari ḅΛde dji warrara cacua wēāgosia.† Isaba idji warra Jacobora abari quīrāca osia. Jacoboba idji doce warrarā sida abari quīrāca osia.

⁹ Māwānacarea Jacobo warrarāba ādji djaba Jose ume biē panΛneba idjira nēdobuesidaa Egipto druade nezocada ḅamārēā.‡ BaribΛrΛ mama Ācōrēra idji ume ḅasia. ¹⁰ Mañ bēṛā jūma idji bia mīga ḅΛdebemada Ācōrēba ēdrΛ ḅΛsia. Idjía necawaada diasia Egiptodebema boroba bia unumārēā. Mañ bēṛā dji boroba Jose ra idjiarebemada ḅΛsia. Māwā Egiptora idjaba dji boro ēberārā sida Jose jΛwaeda panesidaa.§

¹¹ Mañ ewaride Egipto druade, Canaañ druade bida jarrabada zesia. Mañba jūmarāda bia mīga duanasia. Mañ bēṛā Jacobo warrarāba trigoda nēdo quīrīā pananamīna ununaē basía.

¹² Mañne Jacoboba ūrīsia Egipto druade trigora barada. Mañ carea idji warrarāra maaaa trigo nēdode diabuesia.* Mañra ādji naārā wāpedada basía.

¹³ Wayacusa wāsidade Joseba idji djabarāa cawabisia idjira ādji djabada.† Māwā Egiptodebema boroba Jose ēberārāra cawasia.

¹⁴ Mañbe Joseba idji zeza Jacobora, jūma idji

* **7:8** Genesi 17:4-14. MañgΛdeba Estebañba jara ḅasia israelerāba ādjirā de droma neē pananamīna ādjirāra Ācōrē puru basida. † **7:8** Genesi 21:3-4. ‡ **7:9** Genesi 37:26-28. MañgΛdeba Estebañba jara ḅΛa Ācōrēba Jose ra israelerā carebai carea diabuedamīna ādjirāba idjira igarasidada. Ara mañ quīrāca Jesuda, Ācōrēneba bedeabadarā sida igarasidaa. § **7:10** Genesi 41:37-46. * **7:12** Genesi 42:1-3. † **7:13** Genesi 45:1-16.

ēberārã sida idji ɓama enebisia. Ādjirãra 75 panasidaa.† 15 Mãwã Jacobora Egipto druade jũesia. Mama dãrã ɓapeda jaidasia.§ Idji warrarã sida mama jaidasidaa. 16 Maɓbe ādjira Siqueɗ puruɗaa edesidaa. Mama beuɗa tɓaribada uriade ɓasidaa. Maɓ uriara Abrahaɓba Hamo warrarã nēdoɗa basia.*

Estebaɓba Moise bia jarada

17 Ācõrẽba Abrahaɓ ume bedea ɓaɗara dãrãéne oida basia. Maɓ ewaride israelerãra Egipto druade isabe yõɓaɗa bẽrã zocãrã panasidaa. 18 Baribaɓa dewarada Egiptodebema boroda ɓesia. Maɓgɓa Josedebeɗada adua basia. 19 Maɓ carea dadji purura cūrũgapeda bio biẽ osia. Ādji warrarã djiwidi toɗara õgo igarabisia beuɗamãrẽã.†

20 Maɓ ewaride Moiserã tosidã. Idjira bio quĩrãwãrẽã querasia.† Djibarirãba ādji dede jedeco ũbea waga eropanasidaa. 21 Baribaɓa dji warra zaque ãyã ɓasidaɗe Egiptodebema boro cauba unupeɗa idji warra ara quĩrãca daupẽsia.§ 22 Mãwã ɓaɗe Egiptodebema ne cawa ɓeaba

† **7:14** Genesi 45:9ɗeɓa aba 47:12ɗaa. Genesi 46:27ɗe hebreo cartade jara ɓaa Jacobo ēberãrãra 70 duanɗa. Baribaɓa traducioɗ drõã griego bedeaɗe ɓaɗe jara ɓaa 75 duanɗa. Estebaɓba griego cartadeɓa nẽɓaɓa ɓaa. § **7:15** Genesi 49:33. * **7:16** Wãrãda Hamo warrarã ējũãra Jacobobaɓa nẽdosia. Maɓ ējũãra Siqueɗ puruɗe basia (Genesi 33:19). Abrahaɓba beuɗa tɓaribada uria Hebroɗ caita ɓaɗa nẽdosia. (Genesi 23:15-18). Jacobora maɓ uriade tɓarisidaa (Genesi 50:13). Josera Siqueɗne tɓarisidaa (Josue 24:32). † **7:19** Exodo 1:8-22. † **7:20** Bio quĩrãwãrẽã querasia. Maɓgɓa idjaba jara ɓaa “Ācõrẽba idjira bio bia unusia.” § **7:21** Exodo 2:1-9.

Moisea ãdji crĩcha cawaara jũma jaradiasidaa. Mãwã idjira crĩcha cawaadeba bedeabadjia idjaba ne waibΛada obadjia.

²³ Moise cuarenta poa ðaside idji ēberãrã israelerã acΛde wãida crĩchasia. ²⁴ WãbΛrΛde unusia Egiptodebemaba Israeldebemada aba biē o ðΛda. Mañ carea Moiseba Israeldebemara carebaðe wãsia. Mañne idjia Egiptodebemara beasia Israeldebema biē o ðΛ carea. ²⁵ Moiseba crĩchasia israelerãba cawadida idjideba Ācõrēba ãdjirãra ēdrΛ ðΛida. BaribΛrΛ ãdjirãba cawadaē basía. ²⁶ Nurēma Moiseba unusia israelerãda umé djõ panΛda. Ādji ibiadamãrēã nãwã jarasia: “¡Bãrãra abari purudebema! ¿Cãrē cãrēã jãwã djõ panΛ?” ²⁷ BaribΛrΛ dji puo ðadaba MoiseratΛ chãtapeða jarasia: “¿Caiba ðara dai boroda ðasi? ¿Caiba ðara dai cawa obarida ðasi?” ²⁸ ¿Mã sida bea quĩrĩã ðaca Egiptodebema nuena beaða quĩrãca?” ²⁹ Mañ ũrĩside Moiseramĩrũ wãsia.* Mañbe Madiañ druade drua ãĩbema quĩrãca ðabadjia. Madiañne ðΛde warrada umé unusia.

³⁰ Cuarenta poa badacarea ewari aba Moiserã ējũã põãsa ewaraga ðΛde Sinai eya caita ðasia. Mañne bajãnebema nezocada bacuru zaque uruga nũmΛne idjima odjia.† ³¹ Moiseba mañ unuside cawa crĩchaē basía. Mañ carea caitaara wãsia biara acΛi carea. Mañne Ācõrē bedeabΛrΛda ũrĩsia. ³² Ācõrēba idjía nãwã jarasia: “Mãra ðΛ drõã naēnabemarãba ãjã panana Ācõrēa. Abrahañba,

* **7:29** Exodo 2:11-21. † **7:30** Bajãnebema nezoca. Antiguo Testamento de Ācõrē odjabΛrΛde eðaude ðΛ ðΛa “bajãnebema nezoca.” Versículo 31-34de ebuda ðΛa ĀcõrēdrΛ bedeã ðΛda.

Isaba, Jacobo bida m̄ra ĩjã panasidaa.”† Mañ ũrĩside Moiserá ne wayaaba ure n̄mesia. Mañba araa ac̄lida waya basia. ³³ Mañne dadji Boroba Moisea jarasia: “Nañ eyade b̄ra m̄ quĩrãpita b̄ b̄rã b̄ ĩrũne ĩ b̄ra ěrãdua. ³⁴ M̄a unu b̄a m̄ purura Egipto druede bio bia m̄ga b̄da. Idjaba m̄a ũrĩ b̄a ãduba m̄ã sopua bedeã pan̄da. Mañ b̄rã m̄ra ze b̄a ãdjirã ědr̄ b̄i carea. M̄a b̄ra Egiptodaã diabueya.”§

Judiorãba Moise igarapedada Estebañba jarada

³⁵ Israelerãba Moiserá igarasidaa. Idjia nãwã jarasidaa: “¿Caiba b̄ra dai boroda b̄asi? ¿Caiba b̄ra dai cawa obarida b̄asi?”* Barib̄ra ara mañ Moiserá Ācõrẽba Egiptodaã diabuesia israelerã boroda ãmãrẽã idjaba ãdjirãra mamañba ědr̄ edamãrẽã. Moiseba bajãnebema nezoca bacuru zaque uruga n̄m̄ne odjada ãb̄adeba m̄wã osia. ³⁶ Moiseba zocãrã ne ununaca o b̄deba dadji drõã naẽnabemarãra Egiptodebemada ědr̄ enesia. Pusa Purruđe ne ununacada osia bia chãni carea. Idjaba cuarenta poa ějũã põãsa ewaraga b̄de bida ne ununacada obadjia.† ³⁷ Ara mañ Moiseba israelerã jarasia: “Dadji Boro Ācõrẽba m̄ diabueda quĩrãca idjideba bedeabarida aba bãrãmaa diabueya. Mañ ěberãra bãrã purudebema baya. Idjia jarab̄ra ĩjãnadua.”† ³⁸ Idjaba Moise-

† **7:32** Exodo 3:1-6. Sinai eyara idjaba Horeb abadaa. § **7:34**

Exodo 3:7-10. * **7:35** Mañḡdeba Estebañba jara basia israelerãba Moise igarapedada quĩrãca Jesuda, Ācõrẽneba bedeabadarã sida igarasidaa. † **7:36** Exodo 7:3; 14:21-22; Numero 14:32-33.

† **7:37** Deuteronomio 18:15,18. Idjia jarab̄ra ĩjãnadua. Mañra griego bedeade ãc̄ra cartade neãa.

era êjũã põãsa ewaraga ðade jũma israelerã ume basia. Mama Sinai eyade idjira bajãnebema nezoca ume bedeasia. Bedea dadji sãwã beadida panãnebemada edapeda dadji drõã naẽnabemarãa jarasia.

³⁹ Baribãrã Moiseba jaradara dadji drõã naẽnabemarãba ãjã quĩrãnaẽ basia, ãtebãrã idjira igarasidaa. Egipto druadaa jẽda wã quĩrãã panasidaa. ⁴⁰ Moise eyade baside ãdjirãba Aaroãa jarasidaa: “Jãã Moiseba dairãra Egiptodeba êdra enesia. Baribãrã idji sãwãnada cawadaẽa. Maã bẽrã dairã nocodaa edemãrẽã ãcõrẽda odua.”*

⁴¹ Ara maãda ãdjirãba paca zaque zaca ðada osidaa. Maãgãa animarãda babue diasidaa. Maãne ãdji jawaba opedada carea ðasrida ewarida osidaa. ⁴² Maã carea ãcõrẽba ãdjirãra igarapeda dewara ãcõrẽda idu êpẽbisia. Maãne ãdjirãba bajãne unubadarãa bia bedea panesidaa. Maãnebemada ãcõrẽneba bedebadarã cartade nãwã ðã ðã:

Israelerã, bãrã cuarenta poa êjũã põãsa ewaraga ðade duanasidade ¿animarãda mãã babue diabadjidaca?

⁴³ Mãwãéa! ãtebãrã ãcõrẽ Moloc abada wua deda jira edebadjidaa idjaba bãrã ãcõrẽ Repãã abada chĩdau zaca oda sida edebadjidaa.

Maãra ara bãdji jawaba osidaa ãdjãa bia bedeadid carea. Maã carea mãã bãrãra Babilonia drua wagaa jawaretaya.†

§ 7:39 Egipto druadaa jẽda wã quĩrãã panasidaa. Griego bedeade maãba idjaba jara ðã: “Egiptorã ãcõrẽda êpẽ quĩrãã panesidaa.”

* 7:40 Exodo 32:1. † 7:41 Exodo 32:2-6. ‡ 7:43 Amos 5:25-27.

Estebaλba Ācōrē de dromanebema jarada

44 Ējūā pōāsa ewaraga bλde dadji drōāenabemarāba Ācōrē wua deda eronībadjidāa. Maλ wua deba cawabisia Ācōrēra ādjirā ume bλda. Ācōrēba Moisea wua dera obisia idjía unubida quīrāca. 45 Māwānacarea ādjideba yōpedadarāba wua dera eropanasidāa. Josue ādji boro baside wua dera naλ druadaa enesidāa. Maλ ewaride dewara puru naλ druade beada Ācōrēba dadji drōāenabemarā quīrāpita āyā jλrecuasía. Māwā naλ druara jūma jārīsidāa. § Ācōrē wua dera Davi ewaride wadibida naλ druade basia. 46 Jacobo Ācōrēba Davira bia unusia. Daviba Ācōrēa iwīdīsia idji itea de biada oi carea.* 47 Maλ dera idji warra Salomoλba osia.† 48 Baribλrλ Ācōrē dji Dromaara bλra jλwaba oda dede bācaā. Ācōrēneba bedeabariba cartade nāwā bλsia: 49 Mā chūmebarira bajāa. Naλ ējūāra mλ jīrū bλbaría. Bārāba ¿cārē deda mλ itea odi? ¿Sāma mλra ānāūbidi? 50 ¿Māa ara mλdji jλwaba ne jūmada osiēca?‡

Judiorāba Ācōrē ĩjānaca Estebaλba jarada

51 ¡Bārāra cλwλrλ zarea tabeaa! ¡Sodeba ĩjānaca! § Ācōrē bedeara ūrī quīrīānaca. Ācōrē Jaureba jara bλra bārāba ewariza igarabadaa. Ara

§ 7:45 Josue 21:43-45. * 7:46 2 Samuel 7:1-16. † 7:47 2 Cronica 3:1-2. ‡ 7:50 Isaía 66:1-2. Estebaλba jara bλa Ācōrē de dromanebemada biē jarada carea bedeā neē bλda. Davibλrλ de dromada obi quīrīā basia Ācōrē itea. Ēberārābλrλ Ācōrēra dede eda wagaya panλa. § 7:51 Sodeba ĩjānaca. Griego bedede “so wēāgoē tabea” bλ bλa.

bãdji drõãenabemarã quĩrãca pan Λ . ⁵² Ædjirãba Æcõrẽneba bedeabadarãda biẽ odi carea jũma ëpẽsidaa. Æberã Jipa B Λ zeï jarapedadarã sida beabadjidaa.* Ara ma Λ quĩrãca bãrãba ma Λ g Λ Æberã Jipa B Λ ra jidadapeda beasidaa. ⁵³ Æcõrẽba idji leyra bajãnebema nezocarãneba bãrãa dia Δ amĩna j**ã**rãba j**ã** odacaa!–

⁵⁴ Ma Λ bedeã ùrĩsidae judiorã bororãra Esteba Λ ume bio quĩrũb Δ daba ãdji quidara c Λ rr Λ abisidaa.

⁵⁵ Mãwã duan Λ ne Esteba Λ ra Æcõrẽ Jauredaba b Δ sia. Bajãnaa a Δ b Λ r Λ de Æcõrẽ quĩrãwãrẽã dorrodorroda idjaba Jesura Æcõrẽ j Λ wa araare nũm Λ da unusia. ⁵⁶ Ma Λ ne Esteba Λ ba nãwã jarasia: –j Λ c Λ dadua! jMãa bajãra ewa nũm Λ da unu b Λ a! jNa Λ Djara Edadara Æcõrẽ j Λ wa araare nũm Λ da unu b Λ a!–†

⁵⁷ Ma Λ ùrĩsidade ãdjirãra dji cãbãyã b Δ ia duane-napeda ãdji c Λ w Λ r Λ ra j Λ waba jũãtr Λ sidaa. Ma Λ ne jũmarãba Esteba Λ ra orra edasidaa. ⁵⁸ Puru ãyã ededapeda mõgaraba tabari jidasidaa. Idji naãrã biẽ jarapedadaba ãdjia Λ r Λ jãbadara ërãnapeda cũdra caita b Λ c Λ uasidaa wagamãrẽã. Ma Λ cũdrara Saulo abadjidaa.

⁵⁹ Mõgaraba tabari eropan Λ ne Esteba Λ ba Æcõrẽa nãwã iwĩdisia:

–Mã Boro Jesu, m Λ jaurera edadua.–

⁶⁰ Ma Λ be chĩrãborode cobepeda jĩgua jarasia:

–Mã Boro, na Λ g Λ ëberãrãra bedeade b Λ rãdua na Λ cadjirua o pan Λ carea.–

* **7:52** Isaías 53:11; Jeremías 23:5; 33:15. † **7:56** Esteba Λ ba ma Λ bedeadeba jarasia Jesura Æcõrẽda. Marco 14:62.

Māwā bedeapeda jaidasia.

8

1-2 Mañbe ḷCARḷ ḂCōrē waya beaba Estebañra tḷbarisidaa. Idji carea jīābi ḷga duanesia. Mañne Estebañ beapedadara Sauloba bia unusia.

Jesu ijā bea mīrū wāpedada

Mañ ewaride ēberārāba Jerusaleñne Jesu ijā beara bio biē o panesidaa. Mañ carea Jesu ijā beara jūma Judea druadaa idjaba Samaria druadaa mīrū wāsidaa. Jesuba diabuedarādrḷ Jerusaleñne panesidaa. ³ Mañne Sauloba Jesu ijā beara biē obadjia waa ijārānamārēā. Deza wāpeda umaquīrāra, wērārā sīda jidacuapeda preso ḷbadamaa errebari edebadjia.

Pelipe Samaria druadaa wāna

⁴ BaribḷARḷ Jerusaleñneba mīrū wāpedadaba ādji wāḷdaza bedea bia Jesucritodebemada jarabadjidaa. ⁵ Pelipera Samaria druade puru aḷaḷdaa wāsia.* Mama jaradiabadjia Jesura ḂCōrēba ēdrḷ edabari diai jaradada. ⁶ Pelipeba jara ḷda ūrīsidade idjaba ne ununaca o ḷda unusidade jūmarāba quīrācuīta ūrī duanabadjidaa. ⁷ Zocārā ēberārā jai bara beada biacuāsidaa. Mañ jairāra ādji cacuadebemada bia ēdrḷcuabadjidaa. Idjaba zocārā ḷARADRḷ beada, jīrū biē bea sīda biacuabadjidaa. ⁸ Mañ carea mañ purudebemarāra bio ḷsrida duanasidaa.

⁹ Jāibana Simoñ abadada mama ḷasia. Ara idjida dji dromada crīchabīda bērā Samariadebemarāra

* 8:5 Hecho 6:5.

cūrūga erobasia.† ¹⁰ Idjia jarabΛΓΛra ēberārā dji edaara beaba, dji dromaara bea bida quĩrācuita ũrĩbadjidaa. Jūmarāba jarabadjidaa idjira Ācōrē ΛβΛa Droma abadada. ¹¹ Ēberārāba mañ jāĩbanara bio ēpē panasidaa idjia o βΛdeba dārā cūrūga erobada bērā.

¹² BaribΛΓΛ Pelipeba bedeā bia Jesu-critodebemada idjaba Ācōrēba idji ēberārā bia pe erobΛdebemada ādjirāa jaradia βabadjia. Mañne zocārā umaquĩrārāba, wērārā bida ĩjānapeda borocuesidaa. ¹³ Simoñ bida ĩjāsia. Mañbe borocuepeda Pelipe ume nĩbade wāsia. Pelipeba ne ununaca waiβΛa o βΛda Simoñba unubΛΓΛde cawa crĩchaē besia.

¹⁴ Mañne Jesuba diabuedarā Jerusaleñne beaba ũrĩsidaa Samariadebemarāba Ācōrē bedeāra ĩjāsidadaa. Mañ carea Pedroda Juañ sida ādjirāmaa diabuesidaa. ¹⁵ Jūēnapeda Ācōrēa iwĩdisidaa ādjirāba Ācōrē Jaureda edadamārēā. ¹⁶ Māwā osidaa Ācōrē Jaurera wadibida mañ djabarāmaa zeē baada bērā. Ababe dadji Boro Jesu trāneba borocuesidaa. ¹⁷ Pedroba Juañ bida Ācōrēa iwĩdibΛdade ādji jΛwara djabarā ĩrĭ βΛsidaa. Ara mañda Ācōrē Jaurera edasidaa.

¹⁸ Mañne Simoñba unusia Jesuba diabuedarāba ādji jΛwa djabarā ĩrĭ βΛbΛdade djabarāba Ācōrē Jaurera edasidadaa. Mañ unuside ādjia parata diayada asia abari quĩrāca poya oi carea. ¹⁹ Nāwā jarasia:

† **8:9** Griego bedeade mañ versículoba idjaba jara βΛa: “Mañ Simoñba o βΛ carea Samariadebemarāba bio cawa crĩchaē basia. Mañne ara idjida dji dromada jarabadjia.”

–Jãã ʌbʌada mʌa diaɖadua, mʌa bida mʌ jʌwa baridua ʌrʌ bʌbʌrʌde ʌcõrẽ Jaure edamãrẽã.–

²⁰ Baribʌrʌ Pedroba jarasia:

–¿Mãwãra bʌa crĩcha bʌca ʌcõrẽba bari dia bʌra nẽdobadada? ¡Bʌdji parata ume tʌbʌ uruadãa wãdua! ²¹ Bʌ sora ʌcõrẽ quĩrãpita jipaẽ bʌ bẽrã naʌ trajura dairã ume ocara bʌa. ²² Maʌ crĩcha cadjiruara igaradua. ʌcõrẽa quĩrã djuburiada iwidiɖua. ʌĩbẽrã maʌ crĩcha cadjirua bʌ soɖe bʌra idjia quĩrãdoaisicada. ²³ Mʌa unu bʌa bʌra daiba o panʌ carea bio sobiẽ bʌda. Cadjiruaba bʌra preso erobʌa.–

²⁴ Maʌne Simoʌba jarasia:

–Mʌ carea dadjirã Boroa iwidiɖadua bãrãba jarapedadara mãwãrãmãrẽã.–

²⁵ Pedroba Juaʌ bida bedea dadjirã Boro Jesudebemada jaradapeda Jerusaleʌnaa jẽda wãsidãa. Wãbʌdãde Samaria druade zocãrã puru beade maʌ bedea biara jara wãsidãa.

Pelipe Etiopíaɖebema ume bedeada

²⁶ Mãwãnacarea dadji Boro nezoca bajãnebemada aba Pelipemaa zepeda nãwã jarasia:

–¡Piradrʌdua! Jerusaleʌneba Gaza puruɖãa wãbada oɖãa wãdua.– (Maʌ ora ẽjũã põãsa ewaraga bʌde wã bʌa.)†

²⁷ Ara maʌda Pelipera wãsia. Oɖe nĩne ẽberã Etiopía druadebemada unusia. Maʌ ẽberãra

† **8:26** Maʌ ora ẽjũã põãsa ewaraga bʌde wã bʌa. Griego bedeade maʌra ebuɖa bʌẽa. ʌĩbẽrã jara bʌsicada “Maʌ oɖe naʌ ewaride wãnacaa” wa “Gaza puru drõãne ẽberãrãra beadacaa.”

Etiopía**de**bema boro nezoca droma basía. § Dji borora wērā basía.* Mañ nezocaba dji boro paratara jūma wagabadjia. Idjira Jerusaleñnaa wā basia Ācōrēa bia bedeai carea. 28 Idji druadaa jēda wāb**ar**ade idji carretade Ācōrēneba bedeabari Isaía cartada ac**h** chūmasia.

29 Māwā b**ade** Ācōrē Jaureba Pelipea jarasia: “Jari b**ar** carreta caita nībade wādua.” 30 Ara mañda araa pira wāpeda ūrīsia dji nezocaba Isaía cartada jīgua le chū**m**ada. Mañne Pelipeba iwidisia:

–¿B**ar**a le b**ar**a cawa b**ar**ca?–

31 Idjia panusia:

–Ni ab**ar**ba jaradiaēb**ar** m**ā** ¿sāwā cawai?–

Mañne idjia Pelipea jarasia badopeda idji caita chūmemārēā. 32 Idjia Ācōrē Bedeade le badara na**lg** basía:

Oveja beabadamaa edebada quīrāca idjira beade edesidaa.

Dji cara t**ar**barima b**ade** oveja chupea babari quīrāca chupea besia.

33 Idji carea ipidadapeda jipa cawa odaē basía. Beapedada bērā ¿caiba idji warrarā**ne**bemada poya nēb**ar**li?†

34 Mañbe Etiopía**de**bema nezoca dromaba Pelipea iwidisia:

–Ācōrēneba bedeabariba nama ¿caidebemada b**ar**si? ¿Ara idjidebemada b**ar**sica wa dewaradebemada b**ar**si? M**ā** djuburia jaradua.–

§ 8:27 Nezoca droma. Cāpūrīā bedeade b**ar** b**ar**a “eunuco.” Mañba jara b**ar**a idjira cārāta ja basida wērā nezoca bērā. * 8:27 Dji borora wērā basía. Idjira “ādji Candace” abadjidaa. † 8:33 Isaía 53:7-8.

³⁵ Ara mañda Pelipeba mañ bedeadeba bedea bia Jesudebemada jaradia besia. ³⁶ Māwã panane baido ðama jũene wãsidaa. Mañne nezoca dromaba jarasia:

–Acãdua. Nama baidoda ðaa. Mãra ¿borocueiẽ ðaca?–

[³⁷ Pelipeba jarasia:

–Baa Jesura Æcõrẽ Warrada wãrãda soðeba ãjã ðabãrã, borocueida ðaa.–

Mañne nezoca dromaba panusia:

–Mãa wãrãda ãjã ðaa Jesucritora Æcõrẽ Warrada.–]†

³⁸ Ara mañda idji carretara nũmebisia. Ædji umena doeðaa wãnapeda Pelipeba idjira borocueisia. ³⁹ Drua zebãdaðe dadjirã Boro Jaureba Pelipera ãyã edesia. Nezoca dromaba idjira waa unuẽ basia, baribãrã ode ðasrida wãsia. ⁴⁰ Mañne Pelipera Azoto purude odjasia. Mañbe puruza bedea bia Jesudebemada jara wãsia aba Cesarea purude jũebãrãdaa. §

9

Sauloba Jesu ãjãna

¹⁻² Mañ ewaride Sauloba waðibida dadjirã Boro ãjã ðeara quenai carea waraga ðabadjia. Sacerdote dji droma ðamaa wãpeda iwidisia cartada ðacua diamãrẽã. Mañ cartara Damasco purude judiorã dji jãrebada deza edeida crãcha

† **8:37** Griego bedeade zocãrã cartade mañ versículora neña.

§ **8:40** Mañ Azoto purura Antiguo Testamentode “Asdo” ðã ðaa. Pilisteorã puru basia. 1 Samuel 5:1-6. Pelipera Azotodeba Cesarea puruðaa wã carea noventa kilómetro jãrũba wãida basia Mediterraneo pusa icawa.

basia. Cartade bál basia ádjirã tãena Jesu Ode nãna umaquĩrãrãda, wẽrãrã sída jidapeda Jerusaleãnaa jũma edeida b_ada. ³ Maã cartara edapeda wãsia. Ode nĩne Damasco caita jũeb_ara_ede cawaẽne bajãneba uruada j_ãrã tẽũsia. ⁴ Maãba Saulora egode bæbisia. Maãne bedeada ũrĩsia. Maã bedeaba jarasia:

–Saulo, Saulo, ¿cãrẽ cãrẽã m_ãra biẽ oi carea êpẽ b_ã?–

⁵ Maãne Sauloba iwiðisia:

–M_ã boro, ¿b_ãra cai?–

Dji bedeaba panusia:

–M_ãra Jesua. B_ãa biẽ oi carea êpẽ b_ãra m_ãa. Ara b_ãduba puab_ãra_ãa cũmia _ãr_ã t_ãgab_ãra_ã quĩrãca.*

⁶ J_ãlbe piradr_ãpeda Damasco puruãdaa wãdua.† J_ãma ab_ãb_ãa jaraya b_ãa cãrẽda oida b_ãda.–

⁷ Saulo ume wãb_ãdara bio dauperasídaa. Ádjirãba bedeara ũrĩsidamĩna ni ab_ãb_ãda ununaẽ basía. ⁸ Saulora egode tabapeda piradr_ãsia, barib_ãra_ã dau ogab_ãra_ãde poya unuẽ basía. Maãbe idji ume wãb_ãdaba idji j_ãwade jidadapeda Damascoãdaa edesídaa. ⁹ Mama idjia ewari ũbea unuẽ basia, ne coẽ basia, idjaba baído doẽ basia.

¹⁰ Damascoede ëberã Ananía abadada basia. Maã Ananíaaba Jesucitora i_j_ã basia.‡ Cãimocara quĩrãca

* **9:5** Ara b_ãduba puab_ãra_ãa cũmia _ãr_ã t_ãgab_ãra_ã quĩrãca. Griego bedeade zocãrã cartade maãra neẽa. † **9:6** Λ_ãra_ã versioãne versículo 6 nocoare na_ãg_ãda bál b_ãa: “Maãbe ne wayaaba cacua ure nũm_ãda Sauloba jarasia: M_ã Boro, b_ãa ¿cãrẽda quĩrã b_ã m_ãa oida? Maãne Dadji Boroba jarasia.” Barib_ãra_ã maãg_ãra griego bedeade neẽa. ‡ **9:10** Maãg_ã Ananíaara na_ã capítulo 9de, capítulo 22de bída odja b_ãa. Capítulo 5de dewara Ananíanebemada bál b_ãa. Idjaba capítulo 23de dewara Ananíanebemada bál b_ãa.

idjia unusia dadjirã Boroba nãwã jarabΛΓΛda:

–¡Ananía!–

Idjia panusia:

–Mãra nama ÞΛa, mÃ Boro.–

¹¹ Dadjirã Boroba jarasia:

–PiradrΛpeda Juda dedaa wãdua. Mã dera O Jipa ÞΛ abadaðe ÞΛa. Jũësira jaradua ÞΛa ëberã Saulo Tarsodebemada acΛðe ze ÞΛda. Ara nawena idjia Æcõrëa iwidi ÞΛa. ¹² Idjia cãĩmocara quĩrãca unusia umaquĩrã Ananía abadada idjima zepeda idji ãrã jΛwa ÞΛbΛΓΛda idji dauba wayacusa unumãrëã.–

¹³ Mãne Ananíaaba jarasia:

–Mã Boro, mãã jãã ëberãnebemada ùrĩ ÞΛa. Zocãrãba jarabadaa Jerusaleãne idjia ÞΛ ëberãrãra bio biẽ o ÞΛda. ¹⁴ Mã awara sacerdote bororã trãneba naã puruðaa ze ÞΛa ÞΛ ïjã ðeara jũma jida edei carea.–

¹⁵ BaribΛrΛ dadji Boroba jarasia:

–Wãdua. Mãã idjira edasia mãnebemada judiorãéa, ãdjirã bororãa, idjaba israelerãa biða bedeamãrëã. ¹⁶ Mãã idjía cawabiya sãwã bia mĩga Þaða ÞΛda mãnebemada bedei carea.–

¹⁷ Ara mããda Ananíaara Saulo ÞΛmaa wãsia. Dji dede eda wãpeda idji jΛwara Saulo ãrã ÞΛpeda jarasia:

–Djaba Saulo, dadji Boro Jesu ÞΛma ode odjadaba mãra zebisia wayacusa ÞΛ dauba unumãrëã idjaba Æcõrë Jaureðeba ðemãrëã.–

¹⁸ Ara mããda Saulo daudeba þeda e quĩrãca þeda jurrusia. Mãne wayacusa unu þesia. Mãbe piradrΛpeda borocuesia. ¹⁹ MãbebΛrΛ ne copeða cacua ΛÞΛasia.

Saulo Damasco purude bada

Saulora Damascoe Jesu ñã bea ume dārāsia. ²⁰ Mañne judiorã dji jΛrebada deza idjia jaradia besia Jesura wārãda Ācōrē Warrada. ²¹ Jũma mañ ũrĩbΛdaba cawa crĩchadaē basia. Ādjirãba nãwã iwidi duanasidaa:

–¿NañgΛēca Jerusaleñne Jesu ñã bearã jōbi quĩrĩã badara? ¿Nama ze bΛēca ādjirãra sacerdote bororãmaa preso edei carea?–

²² BaribΛrΛ Sauloba ewariza ebudaara cawabibadjia Jesura wārãda Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada. Mañba Damascoebema judiorãba cawa crĩchadaē panesidaa.

Saulo mĩrũ wãna

²³ Ewari zocãrã badacarea judiorã Damascoebemara Saulo beadi carea bedea ausidaa. ²⁴ Mañ carea ãsa, diamasi bida dji purude eda wãbadama jãã panasidaa. BaribΛrΛ ādjia crĩcha panΛra Sauloba cawasia. ²⁵ Mañ bẽrã diamasi Jesu ñã beaba Saulora ě waibΛade bΛdapeda dji puru mōgaraba auđu jũrã ca bΛdeba uđaa puru dajada Λrabari bΛsidaa.

Saulo Jerusaleñnaa wãna

²⁶ Saulo jẽda Jerusaleñnaa wãside Jesu ñã bea ume be quĩrĩã basia. § BaribΛrΛ idjira waya panasidaa. Ādjirãba ñjãnaē panasidaa idjia wārãda Jesura ñã bΛda. ²⁷ BaribΛrΛ Bernabeba Saulora edesia Jesuba diabuedarãmaa. Mañbe idjia nẽbΛrΛsia sãwã Sauloba dadji Borora ode unusida, dadji Borora idji ume bedeadada, idjaba

§ 9:26 Saulora Jerusaleñnaa jẽda wã naēna poa ũbea dārāsia. Galata 1:17-19.

sāwā Sauloba Damascode Jesudebemada ne wayaa neē bedeabadjida. ²⁸ Māwā Saulora ādjirā ume besia. Mañne Jerusaleñne Jesudebemada ne wayaa neē bedeā nībabadjia. ²⁹ Judiorā dji griego bedeade bedeabadarā ume Jesudebemada bedeabadjia barib_Λ_Λ idjira bea quĩrĩā panasiđaa. ³⁰ Djabarāba mañ cawasiđade Saulora Cesarea puruđaa edesiđaa. Mama_Λba idji puru Tarsodađ diabuesiđaa.

³¹ Māwānacarea Judea druade, Galilea druade, Samaria druade biđa djabarāra necai duanasiđaa. Ācōrē Jauređeba biara ĩjāsiđaa, dadjirā Boro waya pan_Λneba nībasiđaa idjaba Ācōrē Jaure _Λbađeba yō wāsiđaa.

Ēberā Enea abada biada

³² Mañ ewariđe Pedrora Ācōrē ēberārā a_Λ nībabadjia. Ewari aba Lida puruđe beada a_Λđe wāsia. ³³ Mama ēberā Enea abadada unusia. Mañ ēberāra b_Λradr_Λ b_Λ bērā ocho poa c_Λđade basia.

³⁴ Mañne Pedroba jarasia:

–Enea, Jesucritoba b_Λra biabisia. ¡Piradr_Λdua! B_Λ c_Λđara beđadua.–

Ara mañda Eneara piradr_Λsia. ³⁵ Lida puruđe, Saro_Λ ějũāne biđa jūmarāba dji biadara unusiđaa. Mañ carea dadjirā Borora ĩjāsiđaa.

Dorca ĩrēbada

³⁶ Mañ ewariđe Jesu ĩjā b_Λ wērā Tabita abadada Jope puruđe basia. Griego bedeade idji tr_Λra Dorca abadiđaa.* Mañ djabawērāba ne biada o b_Λabadjia. Ne neē queđeara bio carebabadjia.

* **9:36** Tabita, Dorca. Mañgarā tr_Λba jara pan_Λa “begui.”

³⁷ Ewari aba Dorcara cacua biē bēpeda jaidasia. Mañbe idjira sλgλdapeda λtaarebema dejāne uraju bλsidaa. ³⁸ Jope purura Lida caita basia. Jesu ñjā beaba ũrīsidea Pedrora Lidaē bλda. Mañ carea ēberāda umé idjimaā diabuesidaa nāwā beēda djuburiadamārēā: “Daimaa isabe zedua.”

³⁹ Ara mañda Pedrora ādji ume wāsia. Jūēsidade idjira dji bēwārā bλmaa edesidaa. Mama jūma pēdra wērārāda jīā duanasidaa. Ādjia Pedroa Dorcaba wua cajudada acλbisidaa. ⁴⁰ Mañne Pedroba jūmarāda dajadaa wābisia. Chīrāborode cobepeda Ācōrēa iwidisia Dorca λrēbabimārēā. Iwidipeđa dji bēwārāmaa acλbλrλde jarasia:

–Tabita, jpiradrλdua!–

Ara mañda idjira dau ogasia. Pedro unubλrλde λta chūmesia. ⁴¹ Pedroba idjira jλwade jidapeda λta nūmebisia. Mañbe djabarāra, pēdra wērārā sida trλcuapeda Dorca λrēbadada acλbisia. ⁴² Jūma Jope purude mañnebemada cawasidaa. Māwā zocārāba dadjirā Borora ñjāsidaa. ⁴³ Mañbe Pedrora Jopeđe dārāsia ēberā Simoñ abadama. Mañ Simoñba animarā eda biya obadjia.

10

Bajānebema nezocaba Corneliōa bedēada

¹ Cesarea purude Corneliōda basia. Idjira Italia druadebema sordaorā boro basia. ² Mañ Corneliōra idji ēberārā sida jūma jipa beasia. Ācōrēa waya panasidaa. Corneliōba judiorā carebai carea paratada waiβλa diabadjia idjaba Ācōrēa iwidī babadjia. ³ Ewari aba quewara λmāđau λtλeda Corneliōba cāīmocara quīrāca bajānebema

nezocada idjima zebΛrΛda ebuɖa unusia. Maλba jarasia:

–¡Cornelio!–

⁴ Cornelioba bajānebema nezocara bio acΛpeɖa ne wayaaba iwidiisia:

–¿Cārē, mλ boro?–

Maλne bajānebema nezocaba jarasia:

–BΛa Ācōrēa iwidi bΛra, ne neē queɖea careba bΛ sida idjia bia unu bΛa idjia ne babue diabΛrΛ quĩrāca. ⁵ Maλ bērā Jope puruɖaa ēberārāda di-abuedua Simoλ Pedro abada jΛrΛde wānamārēā. ⁶ Idjira pusa icawa dewarabema Simoλ dji animarā e biya obari dede bΛa.–*

⁷ Bajānebema nezocara idji ume beɖea bapeɖa wāsia. Wānacarea Cornelioba idji nezocada umé idjaba sordaoda aba trāsia. Maλ sordaoba Cornelioba carebabadjia idjaba Ācōrēra waya basia. ⁸ Cornelioba ununara ādjia jūma nēbΛrΛpeɖa Jopeɖaa diabuesia.

Pedroba cāimocara quĩrāca ununa

⁹ Nurēma ādji ode nīnane umatipa babodode Jope puru caita jūēbΛda basia. Maλmisa Pedrora λtaarebema dejāne Ācōrēa iwidiide wāsia. ¹⁰⁻¹¹ Jarra nūmΛ bērā ne co quĩrā basia. Ne dju panΛmisa Pedroba cāimocara quĩrāca unusia bajāra ewabΛrΛda. Bajāneba boroba wai bΛa quĩrāca bΛda eɖaa zebΛrΛda unusia. Maλ borobara iquidaza jλcaraba jλ basia. ¹² Borobaɖe eɖa quĩrātanoa animarā jīrū quĩmārē beɖa, ādji jāne

* **10:6** Griego beɖeade λcΛrΛ cartade naλ sida bλ bΛa: “Maλ Simoλ Pedroba bλa jaraya sāvā oida bΛda.”

wābadada, ĩbana siĉa beasia. (ΛCΛΓΛ animarāra judiorāba codacara panasidaa.) ¹³ Māwā bΛde Pedroba bedeada ũrĭsia. Maļ bedeaba jarasia:

–Pedro, piradrΛdua. Beapeda codua.–

¹⁴ BaribΛrΛ Pedroba jarasia:

–Māa coĉa, mļ Boro. Daiba codacara panΛda wa bΛ quĩrāpita mititia bΛda mļa cocaa.–†

¹⁵ Dji bedeaba wayacusa jarasia:

–Bārāba codamārēā Ācōrēba bia bΛdara mititia bΛada arādua.–‡

¹⁶ Māwā bedeabΛrΛda Pedroba barima ũbea ũrĭsia. Maļbe borobara wayacusa bajānaa wāsia. ¹⁷ Maļ ununa carea Pedroba abeda cawa crĭchaē besia. Wadibiĉa maļgΛba cārē jara bΛda crĭcha bΛmisa Cornelioba diabuedarāba Simoļ dera iwidi wānapeda dji eda wābadama jŭesia. ¹⁸ Ādjirāba jĭgua iwidisidaa Simoļ Pedro abadara maļ dede bΛ cawaya.

¹⁹ Pedroba ununara wadi crĭcha bΛde Ācōrē Jau-reba idjĭa jarasia: “Ēberārā ũbea panΛba bΛra jΛrΛ panΛa. ²⁰ PiradrΛpeda duĉaa wādua. Ādji ume wāida biē crĭcharādua. Mļa ādjira zebisia.”

²¹ Ara maļda Pedrora eĉaa wāsia Cornelioba diabuedarāmaa. Idjĭa jarasia:

–Bārāba mļdrΛ jΛrΛ panΛa. ¿Cārēma ze panΛ?–

²² Ādjirāba panusidaa:

–Daira sordaorā boro Cornelioba diabuesia. Idjĭa ēberā jĭpa bΛa idjĭa Ācōrēra waya bΛa. Jŭma judiorāba idjĭebemada bia crĭcha panΛa. Ācōrē nezoca bajānebemaba idjĭa bΛra idjĭi dedaa trĭbisia bΛ bedeada ũrĭ carea.–

† **10:14** Levitico 11:1-32. ‡ **10:15** Marco 7:13-19.

²³ Mañbe Pedroba dede eda wābisia. Mañ diamasi Pedro ume panesidaa. Nurēma Pedrora pirabaripeda ādjirā ume wāsia. Idjaba ḥCΛΓΛ djabarā Jopedebemada ādjirā ume wāsidaa.

Pedro Cornelio ume bedeada

²⁴ Mañ nurēma Cesareade jūēsidaa. Cornelioba idji ēberārāda, idji dji biarā sida ābaa trāna bērā idji dede jāā panasidaa. ²⁵ Pedro dji de caita jūēsida Cornelioba araa audiabariđe wāsia. Pedro quīrāpita egode barru cobepeda bia bedeasia.

²⁶ BaribΛΓΛ piradrΛmārēā Pedroba nāwā jarasia:

–jPiradrΛdua! Māra ēberāda jāwā ḥΛa.–

²⁷ Pedrora Cornelio ume bedea ḥΛda eda wāsia. Mama ēberārā zocārā duanΛda unusia. ²⁸ Mañbe Pedroba jarasia:

–Bārāba cawa panΛa dai judiorāra judiorāē ume nībacara panΛda idjaba judiorāē dede eda wācara panΛda. BaribΛΓΛ Ācōrēba māa cawabisia ni abaΛda jaraiē ḥΛda Ācōrē quīrāpita biē ḥΛda wa idji quīrāpita mititia ḥΛda. ²⁹ Mañ bērā mā nama zemārēā jarade wāsidade ara mañda ne jaraē zesia. Jāñbe mā cawa quīrā ḥΛa cārē cārēā māra trāsidaa.–

³⁰ Mañne Cornelioba jarasia:

–Ewari quīmārē ḥΛa ara nañ horaca mā ne codaca ewarida o ḥasia. Qewara āmādau ātΛeda Ācōrēa iwidi ḥΛde ēberāda mā quīrāpita nūmΛda unusia. Idjia cacuađe jā ḥΛara dorrodorrea ḥasia.

³¹ Mañ ēberāba māa jarasia: “Cornelio, ḥΛa iwidi ḥadara Ācōrēba bia ūrīsia. Idjia quīrādoāē ḥΛa ḥΛa ne neē quedeara carebabarida. ³² Mañbe ēberārāda Jopedaa diabuedua Simoñ Pedro

abadada jΛΓΛde wānamārēã. Idjira pusa icawa dewarabema Simoã dji animarã e biya obari dede bΛa. Maã Simoã Pedrora jũesira idjia bΛa bedeaya.”§

³³ Ara maãda mΛa bΛra jΛΓΛbisia. Bio bia bΛa bΛra namaa zeda bērã. Nawena jũma dairãra nama Ācōrē quĩrãpita duanΛa dadjirã Boroba bΛa jarabi bΛda ũrĩni carea.–*

³⁴ Maãne Pedroba jarasia:

–ΛrãbΛΓΛ mΛa cawabΛΓΛa wārãda Ācōrēba ni abaΛda quĩrã awara ocada.† ³⁵ ĀtebΛΓΛ puruzabema idji wayaaba jipa o beada bia unubaria. ³⁶ Ācōrēba bedeã bia Jesucritodeba idji ume ibiadidebemada israelerãa diabuesia. Maã Jesucritora jũmarã Boroa. ³⁷ Bãrãba cawa panΛa jũma judiorã druade Jesudebemada nēbΛΓΛbadada. Naãrã Galileade Juaãba jaradia bΛasia ēberãrã borocuedamãrēã. ³⁸ Maã ewaride Ācōrēba idji Jaureda, idji ΛbΛa sida Jesu Nazaredebemaa diasia.‡ Ācōrēra idji ume bΛ bērã Jesuba ne biada o nĩbasia idjaba ēberãrã diauruba biē erobΛra jũma biabibadjia. ³⁹ Judiorã druade, Jerusaleã purude biãda Jesuba ođara daiba jũma unusidaa. Idjia ne biada ođamĩna judiorãba crude cachi beasidaa.

⁴⁰ Ara maã Jesuda Ācōrēba ewari ũbeade ãrēbabipeða ãcΛΓΛa unubisia. ⁴¹ Ācōrēba jũmarãa unubiē basia baribΛΓΛ dairãa unubisia maã carea

§ **10:32** Maã Simoã Pedro jũesira idjia bΛa bedeaya. Maãra griego bedede ãcΛΓΛ cartade neã. * **10:33** Dadjirã Boro. Griego bedede ãcΛΓΛ cartade “Ācōrē” bΛ bΛa. † **10:34** Deuteronomio 10:16-17. ‡ **10:38** Luca 3:2-22.

edada bērā. Idji ģrēbađacarea dairāra idji ume ne cosidaa idjaba baido dosidaa. ⁴² Jesuba dairāra diabuesia jūma ēberārāa nāwā jaradamārēā: Ācōrēba idjira bāsia zocai beara, beupedada sida jipa cawa omārēā. ⁴³ Jūma Ācōrēneba bedeabadarāba maġnebemada bedeasidaa. Ādjirāba cawabisidaa bariduaba Jesuda ģjāibara, maġ ēberāba cadjirua o bađara Ācōrēba idjideba quĩrādoaida.–

Ācōrē Jaure judiorāēmaa zeda

⁴⁴ Pedro wadibida bedeā bāde jūma idji ūrī duanamaa Ācōrē Jaureda zesia. ⁴⁵⁻⁴⁶ Maġne dewara bedeade bedeā duanesidaa idjaba Ācōrēa bia bedeā duanesidaa. Judiorā Jesu ģjā bea Pedro ume zepedadaba maġ ūrīsideade cawa crīchadaē basía Ācōrēba idji Jaureda judiorāēa bida diada bērā. ⁴⁷ Maġne Pedroba jarasia:

–Naġla ēberārāba Ācōrē Jaurera edasidaa dadjirāba edapedada quĩrāca. ĶĀdjirāra borocuediē panca?–

⁴⁸ Maġbe Pedroba ādjirāra Jesucrito trāneba borocuebisia. Māwānacarea ādjirāba bedeā djuburiasidaa idjira ādjirā ume dārā bamārēā.

11

Pedroba djabarā Jerusaleġnebemarāa bedeada

¹ Māwānacarea Jesuba diabuedarāba, dewara djabarā Judea druade bea bida ūrīsidea judiorāēba Ācōrē beđara ģjāsideda. ² Maġ carea Pedro Jerusaleġnaa wāsīde ġcara djabarā judiorāba idjira biē jarasidaa. ³ Nāwā jarasidaa:

–¿Cārē cārēã b̄ara judiorãé dede eda wãpeda ãdji ume ne co basi?–

⁴ Mañne Pedroba idji m̄awãnada ãdjirãa jũma nēb̄ar̄asia.

⁵ –Jope purude baside m̄ãa Ācōrēa iwidi basia. Mañne cãimocara quĩrãca boroba waib̄aa quĩrãca b̄ada unusia. Mañra iquidaza j̄caraba j̄ã b̄ada bajãneba edaa zepeda m̄ãma jũesia.

⁶ M̄ãa bio ac̄asia cārēda eda b̄a cawaya. Mañne daupēbada animarãda, mēãbema animarãda, ãdji jãne wãbadada, ĩbana bea sida unusia.

⁷ M̄awã b̄ade bedeada ũr̄isia. Mañ bedeaba m̄ãa jarasia: “Pedro, piradr̄adua. Beapeda codua.”

⁸ Barib̄ar̄ã m̄ãa jarasia: “M̄ãa coẽa, m̄ã Boro. Dairãba cocara pan̄ada wa b̄ã quĩrãpita mititia b̄ada m̄ã cocaa.”

⁹ Mañne bajãneba bedeaba m̄ãa jarasia: “Bãrãba codamãrēã Ācōrēba bia b̄adara mititia b̄ada arãdua.”

¹⁰ M̄awã bedeab̄ar̄ada m̄ãa b̄arima ũbea ũr̄isia. Mañbe borobara wayacusa bajãnaa wãsia.

¹¹ M̄awã b̄ade ēberãda ũbea m̄ã b̄ã dede jũesidaa.

Ãdji boroba Cesarea purudeba m̄ãmaa diabuesia.

¹² Ācōrē Jaureba m̄ãra ãdji ume biẽ cr̄ichaẽ wãbisia. Cesareae jũenapeda dairãra ãdji boro dede edaa wãsidaa. Nañ sei djabarãda m̄ã ume panasidaa.

¹³ Mañ ēberãba daia nēb̄ar̄asia bajãnebema nezocada idji dede nũm̄ada unusida. Mañḡaba idjia jarasia: “Jope purudaa ēberãrãda diabuedua Simoã Pedro abadada jar̄ade wãnamãrēã.

¹⁴ Idjia jaraya sãwãb̄ar̄ã Ācōrēba b̄ara, b̄ã dedebemarã sida ēdr̄ã edaida.”

¹⁵ M̄ãa mañnebema bedea nũm̄ane Ācōrē Jaurera ãdjirãmaa zesia dadjirãmaa naãrã zeda

quĩrãca.* 16 Mañne dadjirã Boroba jaraɗara m̃a quĩrãnebasia: “Wãrãda Juañba ěberãrãra baidoba borocuesia, baribΛΓΛ Ācõrẽba bãrãa idji Jaureda diaya.”† 17 Dadji Boro Jesucritoda ïjã panΛ bẽrã Ācõrẽba dadjirãa idji Jaureda diasia. Idji Jaureda ãdjirãa biɗa diada bẽrã ¿m̃a sãwã idjia odadebemada biẽ jarai?–

18 Jerusaleñnebema djabarãba mañ ùrĩsidade waa biẽ jaraɗaẽ basía, ãtebΛΓΛ Ācõrẽa nãwã bia bedeasidaa:

–¡Wãrãda Ācõrẽba judiorãé sida carebasia ãdji cadjiruara igaraɗapeɗa idjimaa zedamãrẽã! ¡Mãwã ewariza idji ume zocai panania!–

Djabarã Antioquía purudebema

19 Estebañ beapedaɗacarea ěberãrãba Jesu ïjã bea biẽ odi carea ěpẽsidaa. Mañ bẽrã zocãrã djabarãra Jerusaleñneba mĩrũ wãbΛΓΛsidaa. ΛcΛΓΛra Penicia druadaa, Chipre morroɗaa idjaba Antioquía puruɗaa biɗa wãsidaa. Ādji wãbΛɗaza beɗea Jesudebemada ababe judiorãa jarabadjidaa. 20 Mãwã panΛne ãcΛΓΛ Jesu ïjã bea Chipreɗebemada, Cirene purudebema sida Antioquíade baɗe wãsidaa. MañgΛrãba griegorãa biɗa beɗea bia dadji Boro Jesudebemada jara panesidaa. 21 Dadji Boroba idji ΛbΛaɗeɗa ãdjirãra carebasia. Mañba ãdjia jara panΛra zocãrãba ïjãsidaa. Ādjia naẽna ěpẽ pananada igaraɗapeɗa dadjirã Borora ïjãsidaa.

* 11:15 Hecho 2:1-4. † 11:16 Ācõrẽba bãrãa idji Jaureda diaya. Griego beɗeade nãwã βλ βλα: “Ācõrẽba bãrãra idji Jaureba borocueya.” Luca 3:16.

²² Djabarã Jerusaleãnebemaba maã cawasidade Bernabeda Antioquíadaa diabuesidaa. ²³⁻²⁴ Maã Bernabera ëberã jipa basia. Jesura bio ïjã basia; Æcõrẽ Jauredeba basia. Bernabe Antioquíade jũeside unusia Æcõrẽba idji biadeba djabarãra careba b̂ada. Maã carea idjira bio b̂asridasia. Maãne idjia jũmarãa jarabadjia dadji Borora soðeba wãrãda ëpënamãrẽã. Mãwã b̂ade zocãrãba dadjirã Borora ïjãsidaa.

²⁵ Mãwãnacarea Bernabera Tarso puruðaa Saulo ĵar̂ade wãsia. Unupeða Antioquíadaa edesia. ²⁶ Mama djabarã ume poa aba dji ĵarebadjidãa. Ædjia zocãrã ëberãrãa Jesucritodebemada jaradiabadjidãa. Maã Antioquíade ëberãrãba Jesu ïjã beara “cristiano” abadjidãa. Mamab̂ar̂a maã tr̂ãra naãrã odjasia.

²⁷ Maã ewaride Æcõrẽneba bedeabadarãda Jerusaleãneba Antioquíadaa wãsidaa. ²⁸ Aba Agabo abadada ãta nũmepeda Æcõrẽ Jauredeba jarasia jũma naã ëjũãne jarrabada zeida. Maã jarrabara wãrãda zesia Claudio Romanebema boro baside.† ²⁹ Maã carea Jesu ïjã bea Antioquíade duan̂ra bedeã ausidaa paratada djabarã Judea druade bea itea diabuedi carea. Ædjiza poya diab̂ada quĩrãca diadiada asidaa. ³⁰ Maã parata ĵar̂a pepedacarea Bernabeda Saulo sida edasidaa djabarã bororãmaa ededamãrẽã.

† **11:28** Maã Claudiora Romanebema boro basia poa 41neba aba 54daa. Poa 46de Judea druade jarrabada dji cãbãyã zesia.

12

Pedro preso badada cawaēne ēdrada

¹ Mañ ewaride dewara Herodeda jūma judiorā druadebema boroda besia.* Mañ Herodeba djabarāda ḷcḷḷ jidabipeda biē obisia. ² Juañ djaba Santiagoda necoba beabisia.† ³ Herodeba unusia judiorāra mañ carea ḷsḷḷsidada. Mañ bērā Pedro sida jidabisia. Māwā osia pañ ēsābari neē ḷ cobada ewaride.‡ ⁴ Pedrora jidabipeda preso ḷabisia. Mañbe sordaorāda diecisei edapeda quīmārē quīmārē Pedrora bio wagabisia. Herodeba crīcha basia Pedrora jūmarā quīrāpita cawa oida judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewari jōnacarea. ⁵ Pedrora preso ḷbada dede jida eropanḷmisa djabarāba Ācōrēa bio iwidi panasidaa idji carebamārē.

⁶ Herodeba cawa oi ewari jūēboḷo diamasi Pedrora sordaorā umé panḷ ēsi cāi basia. Carena uméba jḷ basia. Preso ḷbada dede eda wābadama dewara sordaorāda nūpanasidaa. ⁷ Māwā ḷde cawaēne dadjirā Boro nezoca bajānebemada Pedromaa zesia. Mañba preso ḷbada dera eda ḷna nūmesia. Bajānebema nezocaba Pedro orrode tāpeda ḷrḷmatasia. Mañne jarasia:

–Isabe piradrḷdua.–

* **12:1** Mañ Herodera “Agripa dji naārābema” abadaa. Ababe nañ Hecho capítulo 12de odja ḷa. Herode dji Droma wiuzaque basia. Judiorā druadebema boro basia poa 41neba aba 44daa. Idji warra sida Agripa trḷ jarabadjidaa. Mañḷḷ Agripa odja ḷa Hecho 25:13deba aba 26:32daa. † **12:2** Marco 10:35-40. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. ‡ **12:3** Exodo 12:1-27.

Cawaēne Pedro jΛwade carena jΛ bΛra ērā baesidaa. ⁸ Maλbe bajānebema nezocaba jarasia:

–BΛa cacuaē jΛ bΛra bio trājλdua. Jīrūne jΛbari sida jλdua.–

Pedroba māwā ođacarea bajānebema nezocaba jarasia:

–BΛa λrλ jΛbari sida jλpeđa mλ caidu zedua.–

⁹ Ara maλda Pedroro bajānebema nezoca caidu wāsia, baribΛrΛ idjia adua basia bajānebema nezocaba o bΛra wārāda māwā bΛda. Cāimocarada crīcha basia. ¹⁰ Māwā bΛde sordaorā dji eđaare panΛ caita wāyā wāsidaa. Maλare dewararā caita wāyā wānapēđa dji dajada wābada jiorro ođama jūēsidaa. JūēbΛdade maλ jiorro ođara iduba ewa dogosia. Ara maλda ēdrΛsidaa. Mīgaē wābΛdade bajānebema nezocara Pedro ume bađada nēbasia.

¹¹ MaλbebΛrΛ Pedroba cawasia wārāda ēdrΛsida. Idjiduba jarasia: “ArābΛrΛ mλa cawasia dadjī Boroba wārāda bajānebema nezocada diabuepeđa mλra Herode jΛwaedabemada ēdrΛ bΛsida. Jūdiorāba biē o quīrīā panananebemada wārāda ēdrΛ bΛsia.”

¹² Pedroba wārāda ēdrΛsida cawaside Juaλ Marco papa Maria dedaa wāsia. Maria dede zocārā djabarāba Ācōrēa iwidi panΛda ābaa dji jΛre panasidaa. ¹³ Maλne Pedroba dajadaareba trλ bΛde nezocawērā Rode abadaba acΛde wāsia caiba trλ bΛ cawaya. ¹⁴ Rodeba Pedro bedeara cawasia. Maλ bērā bΛsrīdasia baribΛrΛ eđa wābadara ewaē basia. ĀtebΛrΛ eđa pira wāpeđa djabarāa jarasia Pedroro dajada bΛda. ¹⁵ Maλne jūmarāba Rodea jarasidaa:

–BΛra quīrāē nūmΛa.–

Barib_{ΛΓΛ} idjia wārāana asia. Mañne ãdjirāba jarasidaa:

–Māēteara idji bajānebema nezocada māwā _{ΒΛΑ}.–

§

¹⁶ Māwā pan_Λne Pedroba dajadaareba mīā sē trā _Βasia. Ewasid_Λde ãdjirāba unusidaa wārāda Pedroba māwā _{ΒΛ}da. Aβe_Δda cawa crīchadaē basía. ¹⁷ Barib_{ΛΓΛ} Pedroba j_Λwaba jarasia chu-pead_Λmārēā. Mañbe jūma nēb_{ΛΓΛ}asia sāvāb_{ΛΓΛ} dadji Boroba idjira preso ba_Δdada ēd_{ΓΛ} edasida. Jūma nēb_{ΛΓΛ}peda jarasia:

–Jūma mañg_{ΛΓΛ}ara Santiagoa, waabema djabarāa bida jara_Δada. –*

Mañbe Pedrora mama_Λba āyā wāsia.

¹⁸ Anadr_Λside sordaorāba cawadaē basía Pedrora sāmaa wāsida. Aβe_Δda cawa crīchadaē basía idjaba ne wayasidaa. ¹⁹ Herodeba idjira j_{ΛΓΛ}bisia, barib_{ΛΓΛ} sordaorāba ununaē basía. Herodeba ãdjirāa mañg_Λde_βmada bio iwidipe_Δda jūma quen-abisia. Māwānacarea Herodera judiorā druadeba Cesarea puru_Δda wāpeda mama dārāsia.

Herode beuda

²⁰ Mañ ewaride Herodera Tirodebemará ume, Sidoñebemará ume bida quīrū _Βasia. Barib_{ΛΓΛ} mañg_{ΛΓΛ}rāba cobadara Herode druade edabadjid_Δda. Mañ carea ãdjirāra bede_Δda audape_Δda ābaa wāsidaa idji ume ibiadi carea. Naārā Blasto abadamaa wāsidaa. Mañ Blastora Herodeare dji droma basía.

§ **12:15** _Λc_{ΛΓΛ} judiorāba crīchasidaa jūmarāba ara ãdji bajānebema nezocada erobeada. Mañ nezocara ara dji ēberā za quīrāca _{ΒΛ}da crīchasidaa. * **12:17** Mañ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā bedea_Δde Santiago trāra zesia “San Jacobo” isabe jarab_{ΛΓΛ}deba. Carta Santiago abadara mañ Santi-

goba _Βasia.

Mañne ãdjia jara panΛra Blastoa ãjãbidapeda id-
jideba Herodea bedea djuburiasidaa ibiadi carea.

²¹ Herodeba ðΛda ewaride djio bia quiruda
jΛpeda idji buguede chũmesia. Mañbe ãdjirã
quĩrãpita bedeasia. ²² Mãwã ðΛde ãdjirãba jãgua
jarabadjidaa:

–¡Za bedea ðΛra ëberãéa, ãtebΛrΛ Æcõrëa!–

²³ BaribΛrΛ Herodeba Æcõrëa bia bedeadaduada
aë basía. Ara mañne dadjirã Boro nezoca
bajãnebemaba idjira cacua bië ðΛsia. Mañbe idjira
quiba co beasia.

²⁴ Mañmisa djabarãba bedea dadji Boro Je-
sudebemada tΛmΛara jaradia wãsidaa.† Mañne
zocãrãba ãjãbΛda bërã yõ wãsidaa.

²⁵ Bernabeba, Saulo bida Jerusaleñne parata
djabarã itea diapedadacarea jëda wãsidaa. Juañ
Marco abadada edesidaa.

13

Æcõrë Jaureba Saulo, Bernabe sida trãna

¹ Djabarã Antioquía purudebema tãëna
Æcõrëneba bedeadadada, Critodebema
jaradiabada sida beasia. Bernabeda, Sauloda,
Lucio Cirenenebemada idjaba Simoñda basia.
Simoñ trã ãyãgãdara “Dji Pãima” abadjidaa.
Manaeñ sida basia. Idjira Galilea druadebema
boro Herode ume ãbaa warisia.*

† **12:24** Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedeadde ðΛ ðΛa
“Æcõrë bedea.” * **13:1** Galilea druadebema boro Herode. Mañga
Herodera Antipa trã jarabadjidaa.

² Ewari aba djabarãba ne codaca ewari o panΛne dadjirã Boroa bia bedea panasidaa. Mãwã panΛne Æcõrẽ Jaureba ãdjirãa jarasia:

–Bernabeda, Saulo sida mãa trãsia. Maã bẽrã ãdjida bΛdadua mãa obi bΛra odamãrẽã.–

³ Ædjia ne codaca ewari odapeda Æcõrẽa iwidibΛdade ãdji jΛwara Bernabe ãrã, Saulo ãrã bida bΛsidaa. Maãbe ãdjira diabuesidaa dadjirã Boroba obi bΛra ode wãnamãrẽã.

Saulo, Bernabe sida Chipre druadaa wãpedada

⁴ Ædjira Æcõrẽ Jaureba diabueda bẽrã Seleucia purudaa wãsidaa. MamaΛba barcode Chipre morroada wãsidaa. ⁵ Salamina purude jũenapeda judiorã dji jΛrebada deza Æcõrẽ bedeara jaradiasidaa. Ædji carebai carea Juaã Marcoda ãdji ume nĩbasia.†

⁶ Jũma maã morro dromane pΛrrΛabΛdade Papo purude jũene wãsidaa. Mama judio Barjesu abadada unusidaa. Maã Barjesura jãibana basia. Sewadeba jarabadjia Æcõrẽneba bedebarida. ⁷ Idjira Chipredebema boro Sergio Paulo abadama babadjia. Maã Sergio Paulora crĩcha cawa basia. Ewari aba idjia Bernabera, Saulo sida trãbisia Æcõrẽ bedeadã ãrã quĩrã bada bẽrã. ⁸ BaribΛrΛ ãdjia jaradia panΛne jãibana Barjesuba sewaada abadjia dji boroba Æcõrẽ bedeara ãjãrãmãrẽã. (Barjesu trãra griego bedeadẽ Elimã abadaa.) ⁹ Maãne Saulora Æcõrẽ Jauredeba basia. (Saulora

† 13:5 Griego bedeadẽ “Juaã” bΛ bΛa. Idjira Bernabe õberãrãnebema basia. Colosa 4:10.

idjaba Paulo abadaa.) Pauloaba Elimámaa bio aca nūmepeda nāwā jarasia:

10 –¡BΛara sewaida bΛa! ¡BΛ sora cadjiruaba bira bΛa! Diauru warra, ¡bΛa ne jūma jipa bΛda quĩrĩācaa! ¿Cārē cārēā ara pichia Ācōrē wārā bedeara sewaada a bΛ? 11 Jāλbe dai Boroba idji ΛbΛadeba bΛara cawa oya. Nawena bΛara dauberrea beya. Dārā λmādaura unuē baya.–

Ara maλda jāibanaba towa pāisosoa bΛda unupeda dauberrea besia. Maλbe bedea djuburiasia bariduaba idji jΛwade jidadapeda careba ededamārēā. 12 Sergio Pauloaba maλ unuside ādjia dadjirā Borodebema jaradia panΛra bio bia ūrĩna bērā ĩjāsia.

Pisidia druadaa wāpedada

13 Paulora idji ume nĩna sida Papo purudeba Panpilia druadaa barcode wāsidaa. Mama Pergue purude jūēsidaa. BaribΛrΛ Juaλ Marcoba ādjira amepeda Jerusaleλnaa jēda wāsia.†

14 Perguedeba dewara Antioquía puruđaa wāsidaa. Maλ Antioquíara Pisidia druade bΛa. Mama λnāũbada ewaride judiorā dji jΛrebada dede eđa wānapeda chūpanesidaa. 15 Maλbe dji bororāba Ācōrē leydebemada idjaba Ācōrēneba bedeadababa bΛpedadadebema sida jĩgua lesidaa. Maλbe abaΛda Paulo, Bernabe chūpanΛmaa nāwā jarade wābisidaa:

–Djabarā, bārāba dai carebađi carea bedeada eropanΛbΛrΛ, jarađadua.–

† 13:13 Maλ Juaλ Marco jēda wānara Pauloaba biē unusia. Hecho 15:38.

16 Mañne Paulora piradrΛpeda jΛwaba jarasia jūmarāda chupeadamārēã. Mañbe jarasia:

–Achirã Israeldebema idjaba judiorãé Ācōrē waya bearã, ũrĩnada: 17 Israel Ācōrēba dadji drōã naēnabemarāda edasia. Ādjirã Egipto druade aĩbemarã quĩrãca panasidade Ācōrēba puru dromada yōbisia. Mañbe idji hΛΛaba ādjirãra Egipto druadebemada ēdrΛ enesia. § 18 Māwānacarea ādjirãba ējūã pōãsa ewaraga hΛde biē obΛdara Ācōrēba cuarenta poa droa basia.* 19 Mañbe Canaañ druade Ācōrēba siete puru poyabipeda ādji ējūãda dadji drōã naēnabemarãa diasia. † 20 Egiptoda wãpedadadeba aba ādji ējūã edabΛdadaa 450 poa basia. ‡

Māwānacarea Ācōrēba idji purua ādji ēdrΛ hΛbadarāda diabadjia aba Ācōrēneba bedeabari Samuel ewaridaa. § 21 Mañ ewaride ādjirãba Ācōrēa bedea djuburiasidaa ēberã aba ādjirã boroda hΛmārēã. Mañ carea Ācōrēba Quis warra Saulda hΛsia.* Mañ Saulora Benjamiñneba yōna basia. Cuarenta poa israelerã boroda basia. 22 BaribΛrΛ Ācōrēba Saulora āyã hΛpeda Davida hΛsia ādjirã boroda hΛmārēã. Davidebemada Ācōrēba nāwã jarasia: “Mñã Jesé warra Davida bia unu hΛa. Mñã

§ 13:17 Exodo 1:7; 12:51. * 13:18 Droa basia. Griego bedeade ἄλλα cartade hΛ hΛa “waga basia.” Numero 14:34. † 13:19 Josue 11:15-23. ‡ 13:20 Griego bedeade mañba idjaba jara hΛa: “Mañbe 450 poa Ācōrēba idji purua ādji ēdrΛ hΛbadarāda diabadjia.” § 13:20 Juce 2:16-19. * 13:21 1 Samuel 8:1-9; 10:23-25.

obi quĩrĩã ðara idjia jũma oya.”†

23 Mañbe Æcõrẽba naẽna jarada quĩrĩca osia. Idjia Davideba yõpedadadẽbemada aba ðasia israelerã Êdr̃ Edabarida ðamãrẽã.‡ Mañ ãberãra Jesusa. 24 Mañ Jesu zeĩ naẽna Juañba jũma israelerãa jaradia ðasia ãdji cadjirua igaradapeda Æcõrẽmaa zedamãrẽã. Mãwã obadara idjia doeda borocuebadjia. 25 Idji beui ewari caita ðaside Juañba jara-sia: “Bãrãba mãra ¿caida crĩcha pan? Mãra Æcõrẽba êdr̃ edabari diai jaradaẽa.§ Baribar̃ mã caidu zeb̃ada mã cãyãbara dji dromaara ðaa. Idjia jĩrũne jã ða ãrãĩ carea mãra bia ðãã.”*

26 Achirã Abrahañneba yõpedadarã, judiorãẽ Æcõrẽ waya ðea, Æcõrẽba dadjirãa mañ bedea dadji êdr̃ edaidebemada diabuesia.† 27 Jerusaleñnebamaba, ãdji bororã biã Jesura dadji Êdr̃ Edabarida cawadaẽ basia. Æcõrẽneba bedeadadaba ðapedadara ãnãũbada ewariza jĩgua lebadamĩna idjidebema ðapedadada cawadaẽ basia. Ætebar̃ Jesu beabisidãde mañ bedẽaba jara ðara wãrãda osidaa. 28 Ni cãrẽ cadjirua odara ununaẽmĩna ãdjirãba Pilatoa jarasidaa beamãrẽã. 29 Æcõrẽ cartade idji beadidebema ðapedada jũma mãwãnacarea idjira crudebemada udaa ðadapeda tãbarisidaa. 30 Baribar̃ Æcõrẽba idjira ãrẽbabisia. 31 Mãwãnacarea Jesuba idji ume Galileadeba Jerusaleñnaa wãpedadarãa ara idjida ðarima

† 13:22 1 Samuel 13:14; Salmo 89:20; Isaía 44:28. ‡ 13:23

2 Samuel 7:12-16; Salmo 132:11-13,17. § 13:25 Juañ 1:20.

* 13:25 Luca 3:16. † 13:26 Dadjirãa. Griego bedẽade ãc̃ar̃ cartade ðã ðaa: “Bãrãa.”

zocārã unubisia. Idi mañ ëberãrãba idjidebemada jũma israelerãa bedea panΛa.

³²⁻³³ Ara mañ quĩrãca daiba nañ bedea biada jara panΛa: ãcõrẽra dadji drõã naẽnabemarã ume bedea ßasia idjaba dadjirã, ãdjirãneba yõpedadarã ewaride mañ bedea ßadara jũma osia. Jesura ãrëbabisia salmo umébbemane ßá ßa quĩrãca.† Nãwã jara ßa: “ßara mñ Warraa. Idi ßara mñ Warraada abΛra.”§ ³⁴ ãcõrẽba Jesura beu baadada ãrëbabisia waa beurãmãrẽã. Mañnebemada idji cartade nãwã jarasia: “Mñã Davia carebai jaraðara bãrã ume wãrãda oya.”* ³⁵ Mañ carea dewara salmone nañda jara ßa: “Mñ, ßa nezoca jipa ßara ßa idu ßerawabiẽa.”† ³⁶ Davi zocai ßaside ãcõrẽba idjideba osia idjia quĩrãã baada quĩrãca. Mañbe Davira jaidapeda tΛbarisidaa idji drõãenabemarã tΛbaripedadama. Mañne idjira ßerawasia.

³⁷ BaribΛra ãcõrẽba ãrëbabidara ßerawaẽ basía.

³⁸⁻³⁹ Mañ bãrã djabarã, nañgΛda cawadadua: bãrãba cadjirua obadara ãcõrẽba Jesudeba quĩrãdoaya. Moise ley ãjã o panΛ carea ãcõrẽba bãrãra jipa panΛana acaa. BaribΛra jũma Jesu ãjãbdara ãcõrẽba jipa panΛana abaria. MañdrΛ bãrãa jara panΛa. ⁴⁰ Quĩrãcuita ßeadadua ãcõrẽneba bedeadadaba ßapedadada bãrã ume mãwãmãmãrẽã. Nãwã ßasidaa:

† **13:32-33** ãrëbabisia. Mañ bedeba idjaba jara ßa ãcõrẽba idji Warrara nañ djara edamãrẽã jaradadebemada. § **13:32-33** Griego bedeadẽ ßá ßa “idi mñra ßa zeza basía.” Salmo 2:7. Mañ salmoba bedea ßa ãcõrẽba idji Warrara israelerã Boroda ßadadebemada. * **13:34** Isaía 55:3. † **13:35** Salmo 16:10.

41 Ācōrēba jara bΛ igara bearã, jacΛdadua! ¡Dauperadadua! ¡Beudadua!

Mãa bārã ewaride ne minijichiada oya.

Maãra abΛba bārãa jarabΛrΛ sida ĩjãnaēa.†

42 Paulo, Bernabe sida judiorã dji jΛrebada dedeba ēdrΛbΛdade ēberārãba bedeada juburiasidaa dewarabema ãnãũbada ewaride bida maãnebemada bedeadamãrēã. § 43 Dji jΛre panana wāsidade zocārã judiorãba, judiorã crīcha ēpēbada bida Paulora, Bernabe sida ēpēsidaa. Ādjia maã ēberārãa bio jarasidaa Ācōrēba idji biadeba ādjirã careba bΛda ĩjã pananamãrēã.

44 Dewarabema ãnãũbada ewaride purura berara jũma ābaa dji jΛresidaa Ācōrē bedeada ũrĩni carea. 45 BaribΛrΛ judiorã bororãba ēberārã cābana unusidade sođe biē duanesidaa. Pauloba jaradia bΛde ādjirãba sewaada abadjidada idjaba Paulodebemada biē bedeabadjidada. 46 Maãne Pauloba, Bernabe bida ne wayaa neē ādjirãa jarasidaa:

–Wārãda daiba bārãa Ācōrē bedeara naãrã jaradida panasidaa. BaribΛrΛ bārãba igara panΛ bērã idjaba bārãmaarã ewariza Ācōrē ume zocai baida biē bΛ bērã, daiba judiorãēa jarade wãnia. 47 Daiba mãwã ođamãrēã dadjirã Boroba nãwã jarasia:

Mãa bΛra ãnaa quĩrãca bΛsia judiorãēba maãnebemada cawadamãrēã.

† 13:41 Habacuc 1:5. § 13:42 Ēberārãba. Griego bedeade ΛCΛrΛ cartade bΛ bΛa “judiorãē beaba.”

Bla jūma nañ ējūāne bearāa cawabiya m̃la ēdra edaidebemada.*

48 Judiorāēba mañ ūrīsidade b̃sriđasidaa. Ara mañda dadjirā Boro bedeadebemada bia bedeasidaa. Mañne Ācōrēba ewariza idji ume zocai beadi carea b̃darāba iñāsidaa. 49 Mañbe dadjirā Boro bedeara jūma mañ druade jarasidaa.

50 Barib̃ra judiorāba Ācōrē waya bea wērārā dji dromarāa, umaquīrā dji dromarāa biđa jarasidaa Paulo, Bernabe sida biē odamārēā. Māwā ādji puruđebemada āyā j̃retasidaa. 51 Mañne Pauloba Bernabe biđa puruđebema pora ādji j̃rūnebemada jārāpetasidaa unubidi carea Ācōrēba cawa oida. Mañbe Iconio puruđaa wāsidaa. 52 Barib̃ra Jesu iñā bea mañ Antioquía de pañra bio b̃sriđa panasidaa idjaba Ācōrē Jauredeba panasidaa.

14

Iconio puruđe panana

1 Iconio puruđe ādjia obada quīrāca Paulora Bernabe sida judiorā dji j̃rebada dede edaa wāsidaa. Ādjia jaradia pañ carea zocārā judiorāba griegorā biđa Jesura iñāsidaa. 2 Barib̃ra judiorā Jesu iñāē beaba judiorāēa djabarānebemada biē crīchabisidaa. 3 Māwāmīna Paulora Bernabe sida mama dārā panasidaa. Dadjirā Boroba careba b̃da sodeba iñā pañ b̃rā idjiđebemada ne wayaa neñ jaradiabadjidaa. Mañne dadjirā Boroba ādjia b̃ada diasia ne ununacada odamārēā. Māwā cawabisia idji biadebema ādjia jaradia pañra wārāda. 4 Barib̃ra mañ puruđebemarāba

* 13:47 Isaía 49:6.

awara awara crīcha beasia. ΛCΛΓΛ Pauloare, Bernabeare bida panasidaa, mañne λCΛΓΛ judiorāare panasidaa. ⁵ Mañne judiorāda, judiorāé sīda dji purudebema bororā ume bedea ausidaa Paulo, Bernabe sīda mōgaraba tabari beadi carea. ⁶ BaribΛΓΛ Pauloba, Bernabe bida mañ cawasidade Licaonia druadaa mīrū wāsidaa. Litra purudea, Derbe purudea bida wāsidaa. Jūma mañ Licaonia druade pΛΓΓΛΛ wāsidaa. ⁷ Mama ādjia bedea bia Jesudebemada jarabadjidaa.

Litra purude panana

⁸ Litra purude ēberā jīrū biē bΛda basia. Māwā topedada bērā poya nībaca basía. ⁹ Mañ ēberāba ūrī chūmasia Pauloba Jesudebema bedea bΛda. Pauloba idjima aCΛbΛΓΛde cawasia idjia wārāda ījā bΛda Jesuba idjira poya biabida. ¹⁰ Mañ bērā Pauloba idjía jīgua jarasia:

–jPiradrΛdua! jĀta nūmedua!–

Ara mañda idjira λtΛ jĀdrΛpeda nībade wāsia. ¹¹ Pauloba oda unusidade mañ purudebemarāba licaonia bedeadē jīgua jara duanesidaa:

–jĀcōrēda umé dadjirāmaa ēberā quīrāca edaa zesidaa!–

¹² Ādjirāba jarasidaa Bernabera ādji ācōrē droma Zeuda idjaba Paulora ādji ācōrē Hermeda, idjira dji bedea jarabari bērā.*

¹³ Litra puru quīrāpe ādji ācōrē Zeu de dromada basia. MamaΛba Zeu sacerdoteba pacada, nepōnō sīda dji purude eda wābadamaa enesia. Idjia, puru

* **14:12** Zeu, Herme. Latiñ bedeadē ādji ācōrē Zeura Júpiter abadaa. Ādji ācōrē Hermera Mercurio abadaa. Griegorā crīchade mañ Hermera ādji ācōrē bea carea dji bedea jarabari basía.

ume Paulo, Bernabea bida mañ pacara babue dia quĩrĩa panasidaa. ¹⁴ BaribΛrΛ Jesuba diabueda Bernabea, Paulo bida mañ cawasidade ãdjia cacuađe jΛ panΛra cõãcuadapeda ēberārã tãena pira wãnapeda nãwã jĩgua jarasidaa:

¹⁵ –Achirã, ¿cãrẽ cãrẽã jãwã o panΛ? Daira ãcõrẽã. Daira ēberãa, bãrã quĩrãca. Bãrãa jarade ze panΛa nañ ãcõrẽ siriẽ beada igaradapeda ãcõrẽ zocai bΛdrΛ ãjãnamãrẽã. MañgΛ ãcõrẽba bajãda, ējũãda, pusada, ne jũma ãdjide nũmΛ sida osia.

¹⁶ Naẽna ãcõrẽba idji adua bea purua ara ãdjia o quĩrĩa panΛda idu obibadjia. ¹⁷ Mãwãmĩna ewariza bia o bΛdeba idjia cawabi bΛa idjira wãrãda bΛda. Idjia bajãneba cueda zebibaria idjaba nẽuda zaubibaria. Mãwã idjia dadjirãra jãwũã ne cobibaria idjaba sođe bΛsrĩdabibaria.–

¹⁸ Pauloba Bernabe bida mãwã jara panasidamĩna mañ ēberãrãba berara ãdjia pacara babue diasidaa.

¹⁹ Listrade panΛne ãcΛrΛ judiorã Antioquía purudebemada, Iconio purudebema sida jũesidaa.† ãdjirãba Listradebemarãa Paulodebemada biẽ crĩchabisidaa. Mañ carea jũmarãba Paulora mõgaraba tabari jidasidaa. Idjira beusida crĩchasidea bẽrã errebari ededapeda puru dajada batabuesidaa.‡ ²⁰ Mañbe Jesu ãjã beaba Paulora jũrãnapeda acΛ panasidaa. Mãwã panΛne idjira piradrΛsia. PiradrΛpeda jẽda puruđaa wãsia. Nurẽma Bernabe ume Derbe puruđaa wãsidaa.

† **14:19** Mañ Antioquía ra Pisidia druade bΛa. Hecho 13:44-51de. Iconio. Hecho 14:1-6de. ‡ **14:19** 2 Corinto 11:25.

Siria druade bΛ Antioquíadaa jēda wāna

²¹ Derbe purude Pauloba, Bernabe bida bedea bia Jesudebema jarasidade zocārāba ijāsidaa. Māwānacarea Listra puruḏaa, Iconio puruḏaa, Pisidia druade bΛ Antioquíadaa bida jēda wāsidaa.

²² Puruza djabarāra carebabadjidaa Jesuda biara ijānamārēā. Ādjia Jesu ijā panΛra igararānamārēā nāwā jarabadjidaa: “Ācōrēda dadjirā Boroda bΛdibΛrΛ naļ ējūāne bio bia mīgadia.” ²³ Puruza djabarā tāēna ḷcΛrΛ bΛsidaa dji bororāda beadamārēā. Maļbe Ācōrēa iwidadapeda, ne codaca ewarida odapeda dadjirā Boro ijā panΛra idji jΛwade bΛsidaa.

²⁴ Māwānacarea Pisidia druadeba Panpilia druade jūēne wāsidaa. ²⁵ Ācōrē bedea Pergue purude jaradiadapeda Atalia puruḏaa wāsidaa.

²⁶ MamaΛba barcode Siria druade bΛ Antioquíadaa jēda wāsidaa ādjia ode wāpedadara jūma opeḏada bērā. MaļgΛ purudeba djabarāba ādjira naārā diabuesidaa Ācōrēba quīrīā bΛra odamārēā idjaba Ācōrē jΛwade bΛsidaa idji biadeba carebamārēā. ²⁷ Jūēnapeda djabarā ume ābaa dji jΛresidaa. Maļne nēbΛrΛsidaa jūma Ācōrēba ādjideba odada. Jarasidaa sāwā Ācōrēba osida judiorāé bida Jesura ijānamārēā. ²⁸ Mama Jesu ijā bea ume dārā panesidaa.

15

Jesu ijā bea Jerusaleāne dji jΛrepedada

¹ Maļ ewaride ḷcΛrΛ Judea druadebemarāda Antioquía puruḏaa wāsidaa. Mama ādjia djabarā

judiorãea jaradia panesidaa Moiseba blda quĩrãca umaquĩrã cacuada wẽãgoðaẽbλrλ, Ācõrẽba ãdrλ edaẽda.* 2 Mañ carea Paulora, Bernabe sida ãdjirã ume bio caicayasiãaa. Mañbe djabarãba Pauloda, Bernabeda, dewararã sida Jerusaleãnaa diabuesidaa mañnebemada Jesuba diabueðarã ume, djabarã bororã ume biða åbaa beðeadamãrẽã.

3 Djabarã Antioquiãdebemaba diabuesidade ãdjirãra Penicia druade, Samaria druade biða pλrrλa nĩbasidaa. Puruza nẽbλrλsidaa sãwã judiorãeba ãdji crĩcha drõãra igaradapeda Jesuda ijãsidada. Mañ beðea ũrĩsidade jũma djabarãra bλsrĩdasidaa.

4 Jerusaleãne jũesidade Jesuba diabueðarãba, djabarãba, dji bororã biða ãdjirãra bia edasiãaa. Mañne Pauloba, Bernabe biða jũma Ācõrẽba ãdjidẽba judiorãe tãena oðada nẽbλrλsidaa.

5 Baribλrλ λcλrλ pariseorã Jesu ijã beaba λta nũpanenapeda jarasiãaa:

–Jũma djabarã judiorãera cacua wẽãgoðida panλa. Ādjirãa jaradiãdida panλa Ācõrẽba Moisea diãda leyra ijã oðamãrẽã.–

6 Mañnebemada beðeadi carea Jesuba diabueðarãra djabarã bororã ume åbaa dji jλresidaa. 7 Dãrã beðeabλdade Pedrora piradrλpeda jarasia:

–Djabarã, bãrãba cawa panλa bãrã tãena Ācõrẽba mλda naãrã edasida judiorãea jaradiamãrẽã.† Mañne dãrãbλrλa judiorãeba beðea bia

* 15:1 Genesi 17:12. † 15:7 Hecho 10:1-43.

Jesudebemada ũrĩnapeda ãjãsidada. ⁸ ãcõrẽba jũmarã sora cawa ÐΛA. Maλ judiorãéba ãjãsidade ãcõrẽba cawabisia ãdjirãra bia edasida. Idji Jaurera ãdjirãa diasia dadjirãa naëna diada quĩrãca.† ⁹ ãcõrẽba dadjirãra ãdjirã ume quĩrã awara oë basía. ãdjia ãjãsidade ãdji sora sΛΓΛsia. ¹⁰ Bãrãba ¿cãrẽ cãrẽã ãcõrẽba cawabidara igara panΛ? ¿Idjia sãwã oi cawaya mãwã panΛca? ¿Cãrẽ cãrẽã dadjirãba, dadji drõãenabemarã bida poya odaë baedada ãdjirãa obi quĩrã panΛ? ¹¹ Dadjirãba ãjã panΛa dadji Boro Jesuba idji biadeba dadjirãra, ãdjirã sida ëdra edasida.–

¹² Maλne Bernabeba Paulo bida nẽbΛΓΛsidaa ãcõrẽba ne ununacada ãdjidaba judiorãé tãëna osida. Maλba cawabisia idjira ãdji ume ÐΛda. Maλne jũmarãba chupea ũrĩ duanasidaa. ¹³ Maλ nẽbΛΓΛpedadacarea Santiagoba jarasia:§

–Djabarã, mã bedeara ũrĩnada. ¹⁴ Simoλba dadjirãa nẽbΛΓΛsia ãcõrẽba judiorãé crĩcha ÐΛdeba ãdjirãra edasida idji purudebemada beadamãrẽã.

¹⁵ Simoλba jaradara ãcõrẽneba bedeadadaba ÐΛpedada quĩrãca ÐΛA. Nãwã ÐΛ ÐΛA:

¹⁶ Mãwãnacarea mãra wayacusa zeya Davi jΛwaeda bada ãrĩ ÐΛda bia oi carea.

Daviba pe erobadara wayacusa mãa bia ÐΛya.

¹⁷ Mãwã waabema ëberãrãba, judiorãé mãa edadarãba mãra jΛrΛdia.

† 15:8 Hecho 10:44-47. § 15:13 Maλ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cãpũrĩã bedeadã Santiago trãra zesia “San Jacobo” isabe jarabΛΓΛdeba. Carta Santiago abadara mãλ Santiagoba ÐΛsia.

18 Dadjirã Boroba mãwã jara ðla. Idjia drõã naẽnaðba jũma maãgara ebuda cawabi ðla.*

19 Maã carea mãmaara dadjirãba judiorãe Æcõrẽ ãjãbðdara mãã sẽnĩe panða jũma dadji judiorã ley ãjã odamãrẽã. 20 Baribðrð cartade ððdida panða jðwaba oda Æcõrẽa nedjara diadara codiẽ panða, audua nĩbaðiẽ panða, animarã otrãjã beadara codiẽ panða, idjaba oa sida codiẽ panða. 21 Mãwã odiẽ panða dadji drõã naẽnabema ewarideba Æcõrẽba Moisea diada leyra puruza jaradiabada bẽrã. Ænãũbada ewariza maã leyra dadji judiorã dji jðrebada deza jãgua lebadaa.–

22 Maã crĩchara Jesuba diabuedarãba, djabarã bororãba, jũma djabarã bida bia ãrĩsidaa. Maã bẽrã Æcðrð edasidaa Paulo ume idjaba Bernabe ume Antioquíadaa wãnamãrẽã. Silada, Juda Barsabá abada sida edasidaa. Ædjira djabarã tãena dji dromarã basía. 23 Ædjirã ume cartada nãwã ðð diabuesidaa:

Jesuba diabuedarãba, djabarã bororãba, jũma djabarã bida naã cartara ððbðdaa djabarã judiorãe Antioquia purudebema itea, Siria druadebema itea, Cilicia druadebema itea bida. Dairãba quĩrã panða bãrãra bia pananida. 24 Dairãba ãrĩsidaa Æcðrð eberãrãda namaðba bãrãmaa wãnapeda Ædjia jaradia panða carea bãrãra bio sopuadapeda abeda cawa crĩchadae panesidada.† Baribðrð maã eberãrãra dairãba

* 15:18 Amos 9:11-12. † 15:24 Griego bedede Æcðrð cartade naã sida ðð ðla: “Ædjia jaradia panða bãrãra cacua wẽãgodida panða idjaba judiorã ley jũma odida panða Æcõrẽba ãdrð edamãrẽã.” Hecho 15:1,5.

diabuedaē basía.

²⁵ Mañ carea ābaa dji jaredapeda jūmarāba crīchasiḁaa ḁCARḁ djabarāda edaḁapeda bārāmaa diabuedida. Ādjira dadjia quīrīā panḁ djaba Bernabe ume, Paulo ume biḁa wānia. ²⁶ Minijīchiade panḁne biḁa Bernabeba, Paulo ume dadjirā Boro Jesucritoba quīrīā ḁḁada o panabaria. ²⁷ Dairāba Judada, Sila siḁa diabueḁḁada. Mañ djabarāba daiba nañ cartade ḁḁḁada quīrīca jaradía.

²⁸ Ācōrē Jauremaarā, dairāmaa biḁa bia ḁḁa jūma dai judiorā leyra bārāa ogo ijā obidaēda. Ababe naḁḁada ijā obidia: ²⁹ jḁwaba oḁa ācōrēa nedjara diaḁara codiē panḁa, oa siḁa codiē panḁa, animarā otrājḁ beadara codiē panḁa, idjaba auḁua nībadiē panḁa. Jūma maḁḁada ijā osidara bia panania. Waaēa. Bia beadadua.

³⁰ Mañbe ādjia diabuepedadarāra Antioquía puruḁaa wāsidaa. Jūēnapeda jūma djabarāda ābaa trānapeda mañ cartara diasidaa. ³¹ Djabarāba mañ cartara jīgua ledapeda bio ḁḁsridasidaa ādjirā crīchara biabida bērā. ³² Judara, Sila siḁa Ācōrēneba bedeabadarā basía. Mañ bērā ne zocārā jarasidaa djabarāba biara ijānamārēā idjaba zarea pananamārēā. ³³ Judara, Sila siḁa mama dārā pananapeda djabarāba ādji diabuepedadamaa jēda bia wābisidaa. [³⁴ Baribḁḁḁ Silaba crīchasia biara ḁḁada Antioquíade beida.]†

³⁵ Mañne Paulora Bernabe siḁa Antioquíade panesidaa. Ādjia, zocārā djabarā biḁa dadji Boro

† 15:34 Griego bedeade ḁCARḁ cartade mañ versículora neēa.

bedeara jaradia panasidaa idjaba bedea bia Jeseudebemada ebuða jarabadjidaa.

Paulo Bernabe umebemada awara wāna

³⁶ Dārāb_{ΛΓΛ}de Pauloba Bernabea jarasia:

–Puruza dadji Boro bedea jaradia pananamaa wayacusa wānaa djabarā sāwā duan_Λ cawaēi carea.–

³⁷ Mañne Bernabeba Juañ Marcoda ādji ume ede quĩrĩā basia. ³⁸ Naārā wāsidade mañ Juañ Marcoba Panpilia druade ādjira amepeda jēda wāsia. § Ādji ume nocodaa jaradiade wāé basía. Mañ carea Paulomaarā bié basia Juañ Marcora wayacusa edeida. ³⁹ Paulora Bernabe ume mañ carea caicayadapeda awara wāsidaa. Bernabeba Marcora edapeda barcode Chipre druadaa wāsidaa. ⁴⁰ Mañne Pauloba Silada edasia idji ume wāmārēā. Djabarāba ādjira dadji Boro j_Λwade b_Λsidaa idji biadeba carebamārēā. ⁴¹ Mañbeb_{ΛΓΛ} wāsidaa. Siria druade, Cilicia druade biða p_{ΛΓΓ}ab_Λdade puruza djabarāra carebabadjidaa dadji Borora biara ĩñānamārēā.

16

Timoteo Paulo ume nĩbada

¹ Mañne ādjira Derbe puruðaa wāsidaa. Mama_Λba Lистра puruðaa wāsidaa.* Mama Jesu ĩñā b_Λ Timoteo abadada basia. Timoteo papara judio basía; Jesuda ĩñā basia. Idji zezara griego basía. ² Djabarā Listradebemaba, Iconio puruðebema biða mañ Timoteodebemada bia

§ 15:38 Hecho 13:13. * 16:1 Paulora Bernabe ume naēna mañ umébema puruðaa wāsia. Hecho 14:6-23.

jarabadjidaa. ³ Mañne Pauloba Timoteora ede quĩrĩã basia. BaribΛΓΛ jũmarãba cawa panasidaa Timoteo zezara griegoda. Mañ carea Pauloba Timoteora cacua wẽãgosia judiorã mañ druade beaba idjidebemada biẽ crĩcharãnamãrẽã. MañbeΛΓΛ wãsidea. ⁴ Ādji wãbΛda puruza jarasidaa Jesuba diabuedarãba, djabarã bororã Jerusaleñne beaba cartade bΛpedadara djabarãba ãjã o pananamãrẽã.† ⁵ Mãwã djabarãba dadji Borora biara ãjãsidea idjaba ewariza cãbanaara yõ wãsidea.

Pauloba Macedoniane bema ãberã ununa

⁶ Pauloda idji ume nĩna sida Prigia druade, Galacia druade bida pΛΓΓΛ wãsidea Ācõrẽ Jaureba bedea Jesudebemara Asia druade idu jarabidaẽ bẽrã. ⁷ Misia druade jũẽne wãsideade crĩchasidea Bitinia druadaa wãnida, baribΛΓΛ Jesu Jaureba mamaa bida idu wãbiẽ basia.‡ ⁸ Mañ bẽrã Misia druade wãyã wãnapeda Troa puruɖaa jũẽne wãsidea. ⁹ Diamasi Pauloba cãimocara quĩrãca unusia ãberã Macedonia druadebemada ãta nũmΛda. Mañ ãberãba Paulo nãwã bedea djuburiasia: “Macedonianaa dairã carebade zedua.” ¹⁰ Pauloba mañda ununa bẽrã daiba cawasidaa Ācõrẽba दौरα basida bedea bia Jesudebemada Macedoniaebemarãa jaradamãrẽã. Ara mañda wãni carea panesidaa.

¹¹ Troadeba jipa wãnapeda Samotracia morrode wibarisidaa. Nurẽma Neápoli puruɖe jũẽsidea. ¹² MamaΛba Pilipo puruɖaa jĩrũba wãnapeda

† 16:4 Hecho 15:23-29. ‡ 16:7 Jesu Jaure. Griego bededeade ΛCΛΓΛ cartade bΛ bΛa “Ācõrẽ Jaure” wa ababe “Jaure.”

mama dārāsidaa. Mañ purura Macedonia druade puru droma basía. Romanorāda mama panabadjidaa. ¹³ Anāūbada ewaride दौरा puru dajadaa wānapeda doedaa wāsidaa. Crīchasiđaa mama judiorāba Ācōrēa iwidibadada. Wābɔdade wērārāda ābaa dji jare duanɔda unusidaa. Egode chūpanenapeda daiba ādjirāa bedeasidaa. ¹⁴ Mañ wērārānebemada aba Lidia abadjidaa. Idjira Tiatira purudebema basía. Wua pursupursuada nēdobuebadjia. Mañ judioē wērāba Ācōrēa waya basia. Dadji Boroba idji sode tāna bērā Pauloba bedea bɔra Lidiaba quīrācuīta ūrīpeda ījāsia. ¹⁵ Lidia, jūma idji dedebemará sida borocuesidade dairāa bedea djuburiasia idji dede panenamārēā. Nāwā jarasia:

–Bārāmaa māa wārāda dadjirā Boroda ījāsibɔrɔ, mā dede panane zeddua.–

Māwā दौरा idji dede panebisia.

¹⁶ Ewari aba Ācōrēa iwidibadamaa wābɔdade daiba nezocawērā jai bara bɔda unusidaa. Mañ wērāba dji jaidēba jarabadjia cārēda sāwāida. Mañneba idji bororāba bio parata edabadjidaa.

¹⁷ Mañ wērāra Paulo caidū, dai caidū bida zebɔrɔde ara pichia jīgua jarabadjia:

–jNañ ēberārāra Ācōrē dji Dromaara bɔ nezocarāa! Ādjia bārāa jara panɔa sāwā māñ Ācōrēba ēdrɔ edabarida.–

¹⁸ Idjia ewari zocārā māwā jīgua jara nīmi bērā Paulora sēsia. Idjima aɔpeda dji jaia jarasia:

–Māa Jesucrito trāneba bɔa jaraya: nañ wērānebemada āyā wādua.–

Ara māda dji jaira ēdrɔsia.

19 Mañne nezocawērã bororãba cawasidaa idjideba waa parata edadaēda. Mañ carea Paulora, Sila sida jidaɔpeda puru bororãmaa edesidaa. 20 Dji cawa obadarã quĩrãpita nũmɔnapeda jarasidaa:

–Za panɔ judiorãba dadjirã purura quĩrũbiga panɔa. 21 Dadji romanorãba ocara panɔda ãdjia jaradia panɔa.–

22 Mañne jũma dji arima duanɔba Paulora, Sila sida orra edasidaa. Mãwã duanɔne dji cawa obadarãba ãdjia cacuade jã panɔra wẽãbidapeda bacuruba ubisidaa. § 23 Bio uɔapeda preso ɔasidaa. Dji preso ɔea wagabaría jarasidaa bio wagamãrẽã. 24 Ara mañda preso ɔea wagabariba Paulora Sila sida preso ɔɔbada dede eduara ɔɔde ɔɔpeda ãdji jĩrũra chicharode catɔ nũmɔsia.

25 Ariquẽtra babɔrɔde Pauloba Sila bida ãcõrẽa iwidi panasidaa idjaba idjia trãã panasidaa. Mañda waabema preso ɔeaba ãrĩ panasidaa. 26 Cawaẽne de uremiada wãsia. Mañgɔba preso ɔɔbada dera dji cãbãyã uresia. Jũma eɔa wãbadara ewacuasia. Preso ɔea jã ɔɔ carena sida jũma ẽrã ɔæcuasia. 27 Mañne preso ɔea wagabarira ãrãmasia. Eɔa wãbada ewa nũmea unuside crĩchasia preso ɔeara jũma mĩrũ wãbɔrɔsidada. Mañ carea idji necoda ẽũta edasia iduɔba beui carea. 28 Baribɔrɔ Pauloba jĩgua jarasia:

–Bɔduba beurãdua. Dairãra jũma nama duanɔa.–

29 Mañbe preso ɔea wagabariba ãbĩrãda enebipeda Paulo, Sila panɔmaa isabe eɔaa wãsia. Ne wayaaba cacua ure nũmɔba ãdji jĩrũ caita

§ 16:22 2 Corinto 11:25.

barru cobesia. ³⁰ Mañbe ãdjira dajadaare edepeda iwidisia:

–Achirã, mña ¿cãrẽda oida bΛ Æcõrẽba mñra êdrΛ edamãrẽã?–

³¹ Ædjia panusidaa:

–BΛa, bΛ êberãrã biða dadji Boro Jesucritoda ãjãnibΛrΛ, idjia bãrãra êdrΛ edaya.–

³² Mañbe dadji Boro bedeara idjía, jũma idji dedebemarãa biða jarasidaa. ³³ Ara mañ dia-masi preso bea wagabariba ãdji djara cõãpedadara sΛgΛsia. Mãwãnacarea idjira, jũma idji dedebemarã sida borocuesidaa. ³⁴ Paulora, Sila sida idji dedaa edepeda ne cobisia. Æcõrẽ ãjãpedada bẽrã idjira, idji dedebemarã sida bio bΛsridasidaa.

³⁵ Nurẽma dji cawa obadaba zarrarãda preso wagabarimaa nãwã jarade diabuesidaa:

–Paulora, Sila sida êdrΛ bΛdua.–

³⁶ Mañbe preso bea wagabariba Paulo jarasia:

–Dji cawa obadaba bãrãra êdrΛ bΛbisidaa. Mañba necai wãnadua.–

³⁷ BaribΛrΛ Paulo ba dji zarrarãa jarasia:

–Daira romanorã bẽrã baridua carea preso bΛcara panasidaa. BaribΛrΛ ãdjia daia bio iwididaẽ jũmarã quĩrãpita ubidapeda preso bΛsidaa. Mañda ¿daira chupea êdrΛ bΛbidica? ¡Mãwãéa! ¡ÆdjidrΛ zedida panΛa dai êdrΛ bΛdi carea!–

³⁸ Paulo ba jaradara zarrarãba dji cawa obadarãa jarade wãsidaa. Idjaba jarasidaa Paulora, Sila sida romanorãda. Mañ ãrĩsidade dji cawa obadarãra ne wayasidaa. ³⁹ Ara mañda ãdjimaa wãnapeda quĩrã djuburia iwidisidaa ãdjia opedadara quĩrãdoadamãrẽã. Mañbe êdrΛ bΛdapeda bedea djuburiasidaa purudebemada

ãÿã wãnamãrẽã. ⁴⁰ Paulo, Sila sida preso panana êdrΛpedađacarea Lidia dedaa wãsidaa. Djabarã ume dji jΛredapeda ãdjirã ume bedeasia dadji Borora biara İjãnamãrẽã. MaλbebΛrΛ wãsidaa.

17

Tesalonica purude quĩrũbucapedada

¹ Paulora, Silara, ãdji ume nĩna sida Anpipoli purude, Apolonia purude bida wãÿã wãnapeda Tesalonica purude jũene wãsidaa. Mama judiorã dji jΛrebada deda basia. ² Paulo ba obari quĩrãca judiorã ume dji jΛrede wãsia. Domia ũbea ãnãũbada ewariza ãdjirã ume bedea babadjia. ³ ãcõrẽ Bedeadeba idjia ebuda jaradiabadjia ãcõrẽba êdrΛ edabari diai jaradara bia mĩga baida basida, idjaba beupeda ãrẽbaida basida. Maλ awara nãwã jarabadjia:

–Mλa bãrãa jara bΛ Jesura wãrãda ãcõrẽba êdrΛ edabari diai jaradaa.–

⁴ ΛcΛrΛ judiorãba maλgΛra İjãnapeda Paulo ume, Sila ume bida ãbaa panesidaa. Idjaba zocãrã griigorã ãcõrẽ waya beaba, ãcΛrΛ wẽrãrã dji dromarã bida İjãsidaa. ⁵ BaribΛrΛ judiorã Jesu İjãe beara sode biẽ duanesidaa. Maλ carea eberã cadjiruarãda zocãrã jΛredapeda purura quĩrũbigade wãsidaa. Pirapodapeda Jasoλ dede eda wãsidaa Pauloda, Sila sida jidadapeda jũmarã quĩrãpita nũmΛni carea. ⁶ BaribΛrΛ ãdjira maλ dede ununaẽ basia. Maλ carea Jasoλda, ãcΛrΛ djabarã sida jidadapeda dji purudebema bororãmaa errebari edesidaa. Jũmarãba bia jarasidaa:

–Ĕberārā jūma naļ ějũāne nēbΛra o panΛba abari quĩrāca nama ode zesidāa. ⁷ Maļ awara za bΛ Jasołba ādjirāra idji dede bia edasia. Jūma ādjirāba dadji romanorā boroba obi bΛra igara panΛa.* Jesumanada dadjirā boroda abadaa.–

⁸ Maļ ũrĩsidāe purura, ādjirā bororā sida quĩrũbucasiāa. ⁹ Māwā duanΛne dji bororāba Jasołā, waabemarāa biā jarasiāa ědrΛdi carea paratada diaēdida panΛda. Diapedāacarea idu wābisidāa.

Paulo, Sila ume Bereade panana

¹⁰ Ara maļ diamasi djabarāba Paulora, Sila sida Berea purudāa diabuesidāa. Jũēnapēda judiorā dji jΛrebada deāa wāsīdāa. ¹¹ Bereadebema judiorāra Tesalonicaēbemarā quĩrāca pananaē basía. ĀtebΛrΛ Jesudebemara ũrĩ quĩrĩā panasiāa. Ewariza Ācōrē Bedeara bio quĩrācuīta aclΛbadjīdāa ādjia jara panΛra wārā cawaya.† ¹² Maļba zocārā judiorāba Jesura ĩjāsīdāa. Idjaba zocārā griego wērārā dji dromarāba, umaquĩrārā dji dromarā biā ĩjāsīdāa.

¹³ Maļmisa judiorā Tesalonicaēbemaba cawasiāa Pauloba Ācōrē bedeara Berea purude jaradia bΛda. Maļ carea wānapēda mamabemarā sida quĩrũbigasiāa Paulo biē odamārēā. ¹⁴ Ara maļda djabarāba Paulora pusadāa diabuesidāa. BaribΛrΛ Silara, Timoteo sida Bereade panesīdāa.

* **17:7** Romanorāba ādjirā borora Cesar abadjīdāa. Maļ ewarīde Claudio abadada ādjirā boro basía. Maļ Claudiora dji boroda basia poa 41deba aba 54dāa. † **17:11** Ādjia Ācōrē carta drōāra aclΛbadjīdāa. Maļ ewarīde Ācōrē carta djiwidira waēbīda neē basía.

15 Paulo edepedadaba idjira Atena purudaa diade wāsidaa. Mañbe Pauloba ādjirā ume bedeeda diabuesia Silara, Timoteo sida idjimaā isabe zedamārēā. Ara mañda djabarāra jēda wāsidaa.

Paulo Atena purude bada

16 Pauloba Sila, Timoteo sida Atena purude jñā bΛde unusia mañ purura jΛwaba oda ācōrēba bira bΛda. Mañ bērā idji sođe biē besia. 17 Māwā bΛde Paulora judiorā dji jΛrebada dede ādjirā ume, judiorāē Ācōrē waya bea ume bida Jesudebemada bedea babadjia. Mañ awara purude ewariza ēberārā duanΛma bedea babadjia. 18 ΛcΛrΛ ēberārā epicúreo crīcha ēpē beada, estoico crīcha ēpē bea sida mama panasidaa.† Mañ ēberārā Paulo ume bedea panΛne ĩcΛrΛba ara ādjiduba iwidi duanasidaa:

–Jñā ēberā nēbΛrΛi awua bΛba ¿cārēnebemada bedea bΛ?–

Dewararāba panusidaa:

–Āĩbemarāba ēpē bea ācōrēnebemada jaradia bΛca bΛa.–

Māwā jarasidaa Pauloba bedea bia Jesudebemada idjaba dadji ĩrēbadidebemada

† 17:18 Griego Epicuro abadara basia 300 poa Jesu todi naēna. Mañ Epicuroba jaradiabadjia ēberārāba ababe bΛsrida baidrΛ wa necai baidrΛ jΛrΛdida panΛda. Idji ēpē beada epicúreorā abadjidaa. Ādjirāba crīchasisidaa ādji ācōrē beaba ēberārāda crīchadacada. Mañne estoicorāba griego Zeno abadara ēpēbadjidaa. Ādjirāba jaradiabadjidaa nañ djaraba o quĩrā bΛda igaradida panΛda, crīcha cawaara wānida panΛda, idjaba ne jūmada odida panΛda dewararāba carebadaēne.

jaradia b̄ada b̄ērã. § 19-20 Māwã panΛne Paulora Areópago eyadaa edesidaa ādji dji jarabada demaa. Mañbe jarasidaa:

–B̄la jaradia b̄ara dairãmaarã crīcha djiwidia. Mañra dairãba wadi ũrīnaca. Mañ b̄ērã cawa quĩrĩã panΛa cārēda jara b̄ada. ¿B̄la dairãa jara-diaēca?–

²¹ Jūma Atenanebemarãba, drua āibemarã mama b̄ea bida ababe crīcha djiwidi ũrīpedadada n̄eb̄arabada b̄ērã māwã iwidisidaa. ²² Mañne Paulora ādjirã ēsi Areópago eyade ãta nūmepeda jarasia:

–Achirã Atenanebema, m̄la unu b̄la b̄arãba zocãrã ācōrēda bio ēpēbadada. ²³ Purude p̄arra n̄ine m̄la unusia b̄arãba ādjirãa bia bedeadĩ carea opedadada. Mōgara oda ab̄alde nañ bedeadada b̄l basia: “Ācōrē dadjia adua panΛ itea oda.” B̄arãba adua panΛ Ācōrēa bia bedeadada. Ara mañ Ācōrēnebemada m̄la b̄arãa jaraya. ²⁴ Mañ Ācōrēba nañ ējũara, nañ ējũane nūmΛ sida jūma osia. Idjira bajãnebema Boroa idjaba nañ ējũanebema Boroa. Idjira ēberãba oda dede b̄aca.* ²⁵ Bia b̄ai carea iwidicaa ēberãba idji itea ne omārēã. † Idjiab̄arã jūma dadjirãa dia b̄la zocai beadamārēã, ãyãbadamārēã, idjaba ne jūma dadjia erobaida b̄ara erobeadamārēã.

²⁶ Idjia ēberã ab̄aldeba puruda zocãrã yōbisia jūma nañ ējũane beadamārēã. Idjia b̄asia mañgrã purura aba sãlbe beadida idjaba sãma beadida.

§ 17:18 Mañ griegorãba crīchasiada b̄la ācōrē dji umaquĩrãda basida Jesu abadada mañne ācōrē dji wērãda basida Arēba abadada.

* 17:24 1 Rey 8:27; Hecho 7:48-50. † 17:25 Salmo 50:9-12.

²⁷ Māwā osia ēberārāba idjira jΛrΛdamārēã. Māwāra tānaca jΛrΛbΛda quĩrāca āibērā ununicada. Wārāda Ācōrēra tΛmΛ bΛēa, ātebΛrΛ dadjirāza caita bΛa. ²⁸ Idjideba dadjirāra zocai beaa, nībabadaa, idjaba panabadaa. Mañ bērā ĩcΛrΛ bārānebemaba jarasidaa: “Dadjirāra idji warrarāa.”†

²⁹ Dadjirāda Ācōrē warrarābΛrΛ, crīchadiē panΛa Ācōrēra oro odada, parata odada, wa mōgara odada, maļgΛra ēberāba ara idji crīchadeba oda bērā. ³⁰ Ēberārāba Ācōrē adua beadeba māwā opeđadara idjia naēna iduaribisia. BaribΛrΛ idira jara bΛa jūma druazabemaba cadjirua igaradapeda idjida ĩjānamārēã. ³¹ Māwā quĩrāã bΛa idjia bΛda ewaride jūma naļ ējūānebemarā jipa cawa oi bērā. Mañ awara aba edasia māwā omārēã. Idjaba maļ ēberāra cawabisia beu badada ĩrēbabida bērā.–

³² Maļ beu bada ĩrēbabidadebema ũrīsidade ĩcΛrΛra ipidasidaa. BaribΛrΛ dewararāba jarasidaa:

–Dewara ewaride bΛa maļnebema beđea bΛda waya ũrīnia.–

³³ Maļbe Paulora ādjirā ume badada wāsia. ³⁴ ΛcΛrΛ dji jΛre pananaba Paulo beđeara ĩjāsidaa. Aba Dionisio basía. Idjira maļ Areópagoma dji jΛrebadebema basía. Idjaba wērā Damari abadaba, dewararā bida ĩjāsidaa.

18

Paulo Corinto purude bada

† **17:28** Griego Arato abadaba ādji ācōrē Zeudebemada māwā bΛsia.

¹ Māwānacarea Paulora Atena purudeba Corinto purudaa wāsia. ²⁻³ Mama judio Aquila abadada unusia. Mañ Aquilara Ponto druadebema basía.* Dji quima Priscila ume Italia druadeba jūēpedadada dārāé basia. Italiadeba ēdrasidaa Romanebema boro Claudioba jūma judiorā Romane beara āyā wābida bērā.† Corintode Paulora ādjimaa wāsia ādji quīrāca wua deda o cawa ḅḷ bērā. Maḷbe ādji ume besia ābaa trajai carea. ⁴ Anāūbada ewariza Paulora judiorā dji jḷrebada dede bedeā ḅabadjia judiorāba, griegorā bida Jesura ījānamārēā.

⁵ Māwā ḅḷde Silara, Timoteo sida Macedonia druadeba jūēsidaa. Mamaḷba ḷtaa Pauloba ewariza Ācōrē bedeada jaradia ḅabadjia. Idjia judiorāa jarabadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. ⁶ Baribḷḷ idjia jara ḅḷra ādjirāba igarasidaa. Idjaba idjidebemada biē bedeabadjidaa. Mañ carea Pauloba cacuaḷe jḷ ḅḷra jārāpetapeda jarasia:

–Bārāba mañ bedeā igara panḷ carea Ācōrēba cawa obḷḷde mḷra bedeade baēa. Maḷgḷra ara bādjiḷe ḅḷa. Namaḷba ḷtaa mḷra judiorāēmaa wāya.–

⁷ Ara maḷda judiorā dji jḷrebada dede jaradia ḅadada Ticio Justo dede jaradiade wāsia. Mañ ēberāba Ācōrēra waya basia. Idji dera judiorā

* **18:2-3** Ponto druara idjaba Bitinia abadjidaa. Hecho 16:7.

† **18:2-3** Claudioba māwā osia poa 49de.

dji jarabada de orrocawa basia.† 8 Judiorã dji jarabada dedebema borora Crispo abadjidaa.§ Mañ Crispoba, jūma idji ēberārã biða dadji Borora ĩjãsidaa. Mañ awara zocārã Corintodebemarãba ũĩsidaa Pauloba Jesudebema jaradia b̂ada. ĩjãnapeda borocuesidaa.

9 Ewari aba diamasi Pauloba cãimocara quĩrãca unusia dadji Boroba idjía nãwã jarabara: “Ne wayarãdua. Jaradia badua. Chupearãdua. 10 M̂ra b̂a ume b̂aa. Ni ababa b̂ara poya biẽ odaẽa, m̂a ēberārã zocārã nañ purude ero b̂a b̂erã.” 11 Mañ b̂erã Pauloba poa aba ěsidra Ācõrẽ bedeara mama jaradia besia.

12 Galioã abada Acaya druadebema boroda beside judiorãra bedea ausidaa Paulo biẽ odi carea.* Idjira mañ Galioãmaa jida edesidaa. 13 Ādjirãba jarasidaa:

–Za b̂aba ēberārãa jara b̂aa Ācõrẽra wayadida panada baribara dadji romanorã leyba jara b̂a quĩrãca jaradiaca.–

14 Paulo bedeabara beside Galioãba judiorãa jarasia:

–Nañ ēberãba biẽ odabara wa cadjirua dromada odabara m̂a b̂arã bedeara ŝẽ ũĩcasia. 15 Baribara b̂arãba ababe bedea carea, b̂arã acõrẽ trã carea, b̂arã ley carea biða ijara panaa. Mañ b̂erã ara

† 18:7 Ticio Justo. Griego bedeadẽ zocārã cartade ababe “Justo” b̂a b̂aa. Acaraba crĩcha panaa mañ Justora Pauloba “Gayo” trã jarabadjida. Romano 16:23; 1 Corinto 1:14. § 18:8 Mañ Crispedebemada Pauloba basia 1 Corinto 1:14de. * 18:12 Mañ Galioãra Acaya debema boroda besia poa 51de.

bāduḅa cawa oḁadua. Māa maḷgḷdebemada cawa oi carea ḅḷḷa.–

¹⁶ Māwā jarapeda āyā jḷrecuasía. ¹⁷ Maḷne jūmarāba judiorā dji jḷrebada dedebema boro Sosteneda jidadapeda ara mama puosíḁa.† Baribḷḷ Galioḷba maḷ carea crīchaḷ basía.

Paulo jēda Antioquíaḁa wāna

¹⁸ Paulora Corinto purude dārā ḅasía. Maḷne djabarā āḅaa jḷrepeda wāyana asia. Barcode ḅadoi naēna Paulora Cencrea purude borobichia tabisia Ācōrē itea ne oi jaradara jūma oḁa bēra.‡ Maḷḅebḷḷ Siria druadāa wāsía. Aquilara dji quima Priscila síḁa idji ume wāsíḁa. ¹⁹ Wāḅḷdade Epeso purude jūésíḁa. Mama Paulora Aquila, Priscila ume ḅadada awara wāsía. Maḷne judiorā dji jḷrebada deḁa wāpeda judiorā ume Jesudebemada bedeasia. ²⁰ Ādjirāba idjía bedea djuburiasíḁa mama dārā ḅemārē, baribḷḷ ḅe quīrīāḷ basía. ²¹ Āteḅḷḷ wāḅḷḷde nāwā jarasia:

–Ācōrēba quīrīāsira māra waya bārā acḷde zeya.–

§

Maḷḅe barcode ḅadopedā Epesodeba wāsía. ²² Cesarea purude jūēpeda Paulora Jerusaleḷnaa djabarā acḷde wāsía. Mamaḷba Antioquía purudāa wāsía.

Apolo Epesodāa zeda

²³ Paulo mama dārā ḅadacarea Galacia druade, Prigia druade bíḁa pḷḷḷa wāsía. Puruza Jesu

† **18:17** Jūmarāba. Griego bedede zocārā cartade ḅḷ ḅḷa: “Griegorāba.” ‡ **18:18** Numero 6:1-21. § **18:21** Griego bedede ḁḅḷḷ cartade naḷ síḁa ḅḷ ḅḷa: “Māra Jerusaleḷne ewari droma zebḷḷara báde wāida ḅḷa.”

ĩjã beaa jaradisia biara ĩjãnamãrẽã. ²⁴ Maãmisa judio Apolo abadada Epeso purude jũesia. Maã Apolora Alejandría purudebema basía. Idjira bia bedeabadjia idjaba ãcõrẽ carta sida bio cawa basia. ²⁵ Apoloba dadji Boro Jesu Ora dewaradeba cawasia. Jesudebemada bio b̄asrida bedeabadjia idjaba aride jaradia b̄abadjia. Barib̄ar̄a borocueidebemada ababe Juaãba jaradia b̄adadr̄a cawa basia.* ²⁶ Maãne Apoloba judiorã dji j̄arebada dede ne wayaa neẽ jaradia basia. Idjia jaradia b̄ara Aquilaba, Priscila bida ũr̄isidaa. Maã carea idjira ãyã ededapeða ãcõrẽ Odebemada biara jaradisiaa.

²⁷ Mãwãnacarea Apolora Acaya druadaa wã quĩrĩã basia. Maã carea djabarã Epesodebemaba idjira wãida bio bia b̄ada asidaa. Cartada b̄asidaa Jesu ĩjã beaba idjira mama bia edadamãrẽã. Acayade jũeside Apoloba djabarã ãcõrẽ biadeba Jesu ĩjãpedadada bio carebasia. ²⁸ Idjia jaradia b̄ade judiorãba sewaada ab̄daza jũmarã quĩrãpita ebuda cawabibadjia ãdjia Jesudebemada ãĩ crĩcha pan̄ada. ãcõrẽ Bedeadeba cawabibadjia Jesura wãrãda ãcõrẽba ĩdr̄a edabari diai jaradada.

19

Paulo Epesode bada

¹ Apolo Corintode b̄amisa Paulora ĩjũã eyaida b̄ade wãyã wãpeda Epeso purude jũesia. Mama Jesu ĩjã beada ãcar̄a unusia. ² Idjia maã djabarãa iwĩdisia:

* **18:25** Marco 1:1-8.

–Bãrãba Jesu ïjãsidade ¿Ãcõrẽ Jaurera edasidaca?

Ãdjirãba panusidaa:

–Dairãba wadibida Ãcõrẽ Jauredebemada ùrĩnaca.–

³Mañne Pauloba iwidisia:

–Mãẽteara ¿sãwã borocuesida?–

Ãdjirãba panusidaa:

–Juaãba jarada quĩrãca borocuesida.–

⁴Mañne Pauloba jarasia:

–Juaãba jarabadjia ëberãrãba cadjirua obadara igaradapeda Ãcõrẽmaa zedamãrẽã. Mãwã osidara idjia borocuebadjia. Mañ awara jarabadjia aba idji caidu zebãrãda ïjãnamãrẽã. Mãgãra Jesu basía.*

⁵Mañ ùrĩsidade dadji Boro Jesu trãneba borocuesidaa. ⁶Mañbe Pauloba idji jãwa ãdji ãrã ðãside Ãcõrẽ Jaurera ãdjirãmaa zesia. Mañne dewara bedeade bedeasidaa idjaba Ãcõrẽneba bedeasidaa. ⁷Jũma ãbaa ãdjira doce panasidaca ðãa.

⁸Jedeco ùbea Paulora judiorã dji jãrebada dedaa wã ðabadjia. Mama ne wayaa neẽ judiorã ume bedea ðabadjia Ãcõrẽra ãdji Boroda ðãdamãrẽã.

⁹Baribãrã ãcãrãra cãwãrã zareacuadapeda ïjãnaẽ basía. Ëberãrã quĩrãpita Jesu Odebemada biẽ bedeabadjidaa. Mañ carea Paulora ãdji ume ðadada ãyã wãsia. Idjia Jesu ïjã ðeara jaradiabada dedaa edesia. Mañ dera Tiranone basía. Mama ewariza Pauloba jaradia ðesia. ¹⁰Poa umé mãwã

* **19:4** Jesu. Griego bedeade ãcãrã cartade “Crito” ðã ðãa.

osia. Māwã jũma Asia druaðebema judiorãba, judiorãé bida dadji Boro Jesudebemada ũrĩsidaa.

Esceva warrarã sãwãpedada

¹¹ Ācõrēba zocārã ne ununaca waibΛada Pauloðeba obadjia. ¹² Paulo ba baridua wua tãnada ēberārãba cacua biē ðeamaa edebadjidaa. Maλba dji cacua biē ðeara biabibadjidaa idjaba jairã sida ēberārã cacuaðebemada āyã jΛretabadjidaa.

¹³ Maλ ewaride λCΛRΛ judiorãba jai āyã jΛrecua panΛada pΛRRΛA nĩbabadjidaa. Maλne dadji Boro Jesu trλneba jaira ēberārã cacuaðebemada āyã jΛreta quĩrĩsidaa. Nãwã jarasidaa: “Pauloba jara-dia ðΛ Jesu trλneba mλa jaraya: āyã wãdua.”

¹⁴ Māwã o panΛra judio Esceva warrarã basía. Ādjira siete panasidaa. Escevara sacerdote bororãnebema basía.† ¹⁵ Ewari aba jai āyã jΛreta panΛne jaiba maλgΛrã siete ēberārãa jarasia:

–Jesura mλa cawa ðΛa. Paulo sida mλa cawa ðΛa. BaribΛRΛ bãrãra ¿cai?–

¹⁶ Maλbe ēberã jai bara ðΛba ādjira orra edapeda jũma poyacuasia. Bio puocuada bërã ādjirã cacuara jũma cõãcuasia. Maλbe dji jai bara ðΛ dedeba ãcada pira wãsidaa. ¹⁷ Jũma Epesode ðea judiorãba, griegorã bida maλ cawasidade ne wayasidaa. Maλne dadji Boro Jesu trλnebemada bia bedesidaa.

¹⁸ Maλ ewaride zocārãba Jesura ijãsidaa. Maλbe zedapeda ebuda jarasidaa ādjia jaideba o pananada. ¹⁹ ΛCΛRΛba ādji carta jaiðebemada

† **19:14** Zocãrãmaarã maλ Esceva jai āyã jΛretabΛRΛðe ara idjira sacerdote dji dromaana abadjia paratada edai carea.

enenapeda jūmarã quĩrãpita babuesidaa. Jūma maḷḷarã carta nēbḷaa cawasiḷade cincuenta mil parata torro nēbḷade ḷasia.† 20 Māwã Ācōrēba idji ḷḷadeba oda carea dadji Boro Jesudebema bedeara tḷḷara trḷ ḷḷasia. Maḷne Jesu ĩjã ḷeara yō wāsiḷaa.

21 Māwānacarea Pauloba idji soḷeba crīchasia Macedonia druade, Acaya druade biḷa pḷḷrḷapeḷa Jerusaleḷ puruḷaa wāiḷa. Idjaba jarasia: “Jerusaleḷne ḷapeḷa mḷra Roma puruḷaa wāiḷa ḷḷa.” 22 Maḷ ḷērã idji carebabadarã Timoteoda, Erasto siḷa Macedonia druadeḷa na diabuesia baribḷḷa idjira Asia druade ḷesia.

Epesode quĩrũbucapedada

23 Ara maḷ ewariḷe Jesu O carea ēberārãda cābana quĩrũbucasiḷaa. 24 Maḷḷara nāwã basiá: ēberã Demetrio abadada ḷasia. Maḷ ēberãra paratadebema ne obari basiá. Deda ādji ācōrēwērã Artemisa de droma quĩrãca djuburi ocuabadjia. § Maḷ o ḷḷdeba Demetrioba, idji ume ne obadarã biḷa parata waiḷḷa edabadjidaa. 25 Demetrioba maḷ ēberārãra, dewarabema ne obadarã siḷa ābaa dji jḷresia. Maḷbe nāwã jarasia:

–Achirã, bārãba cawa panḷa dadjirãba naḷ de zaque o panḷneba parata waiḷḷa edabadada. 26 Baribḷḷa bārãba unu panḷa idjaba ũrĩ panḷa jãḷ Pauloba jḷwaba oda ācōrēra dji wārãéana abarida. Idjia naḷ Epesode idjaba berara jūma

† 19:19 Cincuenta mil parata torro edai careara ēberãba cincuenta mil ewari trajaida ḷḷa. § 19:24 Latiḷ bedeaḷe Artemisara Diana trḷ jarabadjidaa. Griegorãba jarabadjidaa Artemisara ḷiogoḷa ḷeidebema idjaba warra toiḷebema ācōrēda.

Asia druade bida māwā jara nīa. Mañ bēṛā zocārā ēberārāba Artemisara igarabadaa. ²⁷ Mañba dadjirāba nēdobue panara ēberārāba biē ununisicada. Artemisa de droma sida waa trā ḅaga ḅaēsicada. Māwāra Asia druade, jūma nañ ējūāne bida Artemisa ēpē panaba waa dji dromada crīchadaēa.–

²⁸ Mañ bedea ūrīside bio quīrūnapeda bia jara duanesidaa:

–jBio bia ḅaa Artemisa Epesodebemara!–

²⁹ Māwā duane jūma purudebemarāra cawa crīchadaē piraposidaa. Mañne ḅcraḅa Paulo ume nībabadada umé jidadapeda puru dji jarebadadaa edesidaa: aba Gayo basía, ababemara Aristarco basía. Ādjira Macedonia druadebema basía.

³⁰ Paulora mama ēberārā ume bedeade wā quīrīā ḅasia, baribara Jesu ījā beaba iduaribidaē basía.

³¹ Mañ awara ḅcraḅa Asiadebema bororāba Pauloa bedeada diabuesidaa. Idji ume dji biarā bēṛā bedea djuburiasidaa dji jarebadadaa wārāmārēā.

³² Mañmisa ābaa dji jare panama jūmarāba cawa crīchadaē bēṛā ḅaga nūmesia. Jūmarāda quīrā awara bia duanasidaa. Zocārāba adua panasidaa cārē cārēā ābaa dji jare duana.

³³ Māwā duane ḅcraḅa judio Alejandroda edasidaa puru quīrāpita bedeamārēā. Māwā osidaa dewara judiorāba idjira nocodaa chābari edepedada bēṛā. Mañne Alejandroba jūmarāda jawaba chupeabisia. Idjia jara quīrīā ḅasia judiorāra bedeade panāēda.* ³⁴ Baribara id-

* **19:33** Griego bedeade mañ versículora ebuḅa ḅāēa.

jira judioda cawasiđade jūmarāba nāwā dārā bia jarasidaa:†

–¡Bio bia ɓla Artemisa Epesodebemara!–

³⁵ Mañbe Epesodebema carta ɓbariba ēberārā powua nūmɓra chupeabipeda jarasia:

–Achirā Epesodebema, jūmarāba cawa panla ācōrēwērā Artemisa de dromara, idji zaca ɓ bajāneba ɓaeda sida dadji purude wagabadada.

³⁶ Ni abaɓba maḡgɓra poya sewaada adaēa. Mañ bērā biara ɓla chupeadida. Bio crīchadaēne ni cārē sida orānada. ³⁷ Nañ ēberārāba dadjirā ācōrēwērā de dromane ne dradaē panmīna wa

idjidebemada biē bedeadaē panmīna bārāba namaa enesidaa. ³⁸ Demetrioba idji ume ne obadarā bida djārāda jara quīrā panɓarɓ, nēɓara cawa obadarā quīrāpita wānida panla.

³⁹ Bārāba dewara nēɓarada jara quīrā panɓarɓ, dji bororāba puru ābaa jɓre panne jaradada. Ādjiabɓra cawa jaradia. ⁴⁰ Idi quīrūbucapedada carea romanorāba jaradisicada dadjirāba ādji leyra igara panla.

Ādjia cārē cārē māwā osidaada adibɓra, ni cārē sida poya panunaēa.–

⁴¹ Māwā jarapeda dji carta ɓbariba jūmarāda wābigasia.‡

20

Paulo Macedoniana, Greciadaa bida wāna

¹ Māwā quīrū duananacarea Pauloba Jesu ijā beara trɓcuapeda ādjirā ume bedeasia

† **19:34** Dārā. Griego bedeade ɓɓ ɓla “hora umé.” ‡ **19:41** ɓɓɓ cartade versículo 41ne ɓɓ ɓara versículo 40de ɓla. Mañne versículo 41ra neēa.

dadjirã Borora biara ïjãnamãrẽã. Maãbe wãyaana apeda ojũecuapeda Macedonia druadaa wãsia.* ² Jũma maã druade ϱΑΓΓΑ nĩbasiðe djabarãda carebabadjia dadjirã Borora biara ïjãnamãrẽã.† MaãbeΒΑΓΑ Grecia druade jũesia. ³ Mama jedeco ũbea ðasia. Paulo Siria druadaa barcode wãi basiðe cawasia judiorãba idji biẽ odi carea bedea ausidada. Maã carea Macedonia druareba wãsia. ⁴ Pirro warra Sopater Berea puruðebemada, Segundo idjaba Aristarco Tesalonica puruðebemada, Gayo Derbe puruðebemada, Tiquico idjaba Tropimo Asia druaðebemada, Timoteo sida idji ume Asia druadaa wãsidaa.‡ ⁵ Maã djabarãra dai na wãnapeda Troa puruðe jãã panasidaa. ⁶ Paã ẽsãbari neẽ ðΑ cobada ewari badacarea दौरα Pilipo puruðeba barcode wãsidaa. Ewari juesumane ãdji ume Troade dji unusidaa. Mama siete ewari panesidaa.

Troa puruðe duanana

⁷ Maãbe nabema ewari domiane Jesu ïjã ðea ume ãbaa dji jãresidaa Jesu quĩrãnebadĩ carea cobadara codĩ carea.§ Maãne Pauloba jaradia ðasia. Nurẽma wãida ðΑ bẽrã wadi ariquẽtra bedea ðasia. ⁸ Dairãra ãtaarebema dejãne ãbaa dji jãre panasidaa. Ñbĩrãda zocãrã coa nũmeasia.

* **20:1** Ojũecuapeda. Griego bedeaðe zocãrã cartade maãra neã. † **20:2** Paulora poa ãba ẽsadra Macedonia druade ðasia. Maãne carta 2 Corinto abadada ðasia. ‡ **20:4** Asia druadaa. Griego bedeaðe ΑΣΙΑ cartade maãra neã. § **20:7** Jesu quĩrãnebadĩ carea cobadada codĩ carea. Griego bedeaðe ðΑ ðΑΑ “paã cõrãcuapeda cosidaa.” Luca 22:19-20; Hecho 2:42; 1 Corinto 11:23-26.

⁹ Mañne cūdra Eutico abadada dajadaa acΛbadade chūmasia. Paulora dārã bedea bΛ bērã mañ cūdrara daupeaba cã dogosia. Mãwã bΛde dejã ũbeadeba udu wãsia. Idjira jaidadada ēberãrãba bara edasidaa. ¹⁰ Paulora udaa zepeda dji cūdra ãrã barru cobepeda bΛrΛsia. Mañne jarasia:

–Dauperarãnadua. Idjira zocai bΛa.–

¹¹ Paulora wayacusa dede eda wãpeda Jesu quĩrãnebadĩ carea cobadada ãdjirã ume cosia. Mañbe wadibida bedea bΛde ãnadrΛpeda wãsia.

¹² Dji cūdrara diguida zocai edesidaa. Mañ carea jūmarãda bΛsriãduanesidaa.

Troadeba Mileto purudaa wãpedada

¹³ Paulora Asoñ purudaa óare wã quĩrãsia. BaribΛrΛ दौरa barcode na wãbisia. Mama idjira badoyada asia. Daira ara mañda wãsidaa.

¹⁴ Asoñne Paulo ume dji ununapeda barcode badosia. Mañbe Mitilené purudaa wãsidaa.

¹⁵ MamaΛba wãnapeda nurẽma Quío morro quĩrãpe jũene wãsidaa. Nurẽma Samo purude wibaridapeda. Mañbe Trogilode wibaridapeda nurẽma Mileto purude jũesidaa.*

¹⁶ Paulora Asia druade dārã ba amaaba Epeso purude wibariẽ wãyã wãsia. Idjira isabe Jerusaleñne jũe quĩrã basia. Idjia crĩchasia poya jũeibΛrΛ Pentecoste ewaride mama baida.

Pauloba djabarã Epesodebemarãa bedeada

¹⁷ Mileto purude bΛde Pauloba Epesodebema djabarã wagabadada trãbisia. ¹⁸ Idjima jũesidade Pauloba jarasia:

* **20:15** Trogilode wibaridapeda. Griego bedeade zocãrã cartade mañra neãa.

–Bārāba cawa pan̄a m̄ nā Asia druade jūēnaneba aba wāb̄ar̄adaa s̄awā bārā tāēna n̄ibabadjida. ¹⁹ M̄ra dji dromada cr̄ichaē dadjirā Boroba qūir̄ā b̄ara o basia. Edeude j̄iā b̄abadjia idjaba judiorāba m̄ra biē o qūir̄ā panana b̄erā bia m̄ga b̄abadjia. ²⁰ M̄wām̄na m̄a jūmarā qūir̄āpita, bārā deza bida bārā carebai carea jaradia b̄abadjia. Ni maār̄i bida jaradia ama b̄aca basia. ²¹ Judiorā, judiorāēa bida m̄a jarasia cadjirua obadara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā idjaba dadjirā Boro Jesucritora ijānamārēā.

²² Jā̄be Ācōrē Jaureba m̄ra wābi b̄a b̄erā Jerusalēnaa wāya.† Barib̄ar̄a m̄a adua b̄a jāma cārēda s̄awāida. ²³ Ababe cawa b̄a Ācōrē Jaureba m̄a puruza ebuda jarabarida m̄ra bia m̄ga b̄aida idjaba preso b̄aida. ²⁴ Barib̄ar̄a mānebemada m̄a jūmawāyā cr̄ichacaa, m̄ bia b̄aira jar̄aē b̄a b̄erā. Ababe dadjirā Boro Jesuba m̄a obi b̄ara pārā qūir̄ā b̄a. Mā b̄erā bedea bia Ācōrēba idji biadeba careba b̄adebemada m̄a jara b̄aya.

²⁵ Ācōrēba idji ēberārā bia pe erob̄adebemada m̄a bārā jara b̄abadjia. Barib̄ar̄a idi cawa b̄a bārāba m̄ra waa ununaēda. ²⁶⁻²⁷ M̄a ne wayaa neē Ācōrēba bārā itea o qūir̄ā b̄ada jūma ebuda jara b̄abadjia. Mā carea idi m̄a jaraya: ab̄ada aduaib̄ar̄a, m̄ra bedeaē b̄aēa.

²⁸ Ācōrēba idji Warra oadeba ēberārāra idji itea

† **20:22** Ācōrē Jaureba m̄ra wābi b̄a b̄erā. Griego bedeaē māba idjaba jara b̄a: “M̄ jaurede wāida b̄ada cawa b̄a b̄erā.”

edasia.† Ācōrē Jaureba bārāra ḅacārīa djabarāra waga pananamārēã. Maļ bērã ara bāduba bio quĩrãcuita beadadua idjaba Ācōrē warrarã sida jũma waga pananadua. ²⁹ Mļa cawa ḅla mļ wānacarea ēberã cadjiruarāda usa cadr̄la quĩrãca bārã tãēna zedida djabarã jũma ārĩni carea. ³⁰ Ara bādjidēbemarã bida sewada jaradiadia Jesu ĩjã bēarāba ēpēnamārēã. ³¹ Maļ carea quĩrãcuita beadadua. Quĩrãnebadadua mļa poa ũbea āsa, diamasi bida jĩã ḅaba bādjiza sãwã nĩbadida pan̄da jaradia basida.

³² Jãlbe djabarã, mļa bārāra Ācōrē j̄wade ḅaya. Idji biadeba dadjirã careba ḅadēbema beđeara quĩrãnebadadua. Idji biadeba ḅḅada diabaria bārāba biara ĩjānamārēã. Idjia diai jaradara idji biadeba bārāba edadia. Jũma idji itea bia ḅadarāba maļra edadia.

³³ Mļa djārã paratada, oroda, cacuade j̄lbari sida ara mļdji itea awuaē basía. ³⁴ Bārāba bio cawa pan̄la ara mļdji j̄waba trajasida mļa erobaida ḅara edai carea idjaba mļ ume nĩnaa diai carea. ³⁵ Jũma mļa odađeba bārāa cawabisia ḅḅa traja pan̄neba dji poya trajadaē quedeada carebadida pan̄da. Quĩrãnebadida pan̄la dadjirã Boro Jesuba nãwã jarasida: “Djārãa ne dia ḅara Ācōrē quĩrãpita biara ḅa djārãneba ne eda ḅ cãyābara.”–

³⁶ Mãwã jaradacarea Paulora chĩrãborode cobepeda jũma ādjirã ume Ācōrēa iwidisia. ³⁷ Maļbe bia wābidi carea jũmarã bio jĩã pan̄ba Paulora ojũēnapeda isōsidaa. ³⁸ Bio sopuasidaa

† **20:28** Ācōrēba idji Warra oadeba. Griego beđeade ḅcḅḅ cartade ḅḅ ḅḅa: “Dadji Boroaba ara idji oadeba.”

waa ununaẽana ada bẽrã. Maãbe idjira barcodeada diade wãsidea.

21

Jerusaleãnaa wãpedada

¹ Maã djabarã amenapeda dairãra barcode Cos morroada jipa wãsidea. Nurẽma Roda morroada wãnapeda Patará purude jũene wãsidea. ² Maã Pataráde barco Penicia druadaa jipa wãi carea bãda unusidaa. Maãgãde badodapeda wãsidea. ³ Wãbãdade Chipre morro dromada jãwa acãare unusidaa baribããã Siria druadaa wãyã wãsidea. Barcodebemarãba ne ameni carea Tiro purude wibarisidaa.

⁴ Mama dairãba Jesu ãjã beada unupedada bẽrã ãdjirã ume siete ewari panesidaa. Maãne ãdjirãba ãcõrẽ Jauredeba Pauloã jarasidaa Jerusaleãnaa wãrãmãrẽã. ⁵ Maã siete ewari badacarea dairãra wãsidea. Jũma djabarãra, ãdji quimarã, ãdji warrarã sida dairã ume puru dajadaa wãsidea. Mama pusa ãbãde chãrãborode duanenapeda ãcõrẽã iwidisidaa. ⁶ Maãbe wãniana adapeda barcode badosidaa. Maãne ãdjirãra diguida wãsidea.

⁷ Maãbe Tirodeba barcode wãnapeda Tolemaida purude jũesidaa. Mama djabarã acãde wãnapeda ãdjirã ume ewari aba panesidaa. ⁸ Nurẽma wãnapeda Cesarea puru dromane jũesidaa. Mama Pelipe dede panesidaa. Maã Pelipera beãea bia Jesudebema jarabari basã. Djabarã carebadamãrẽã siete edapedadãdebema basã.* ⁹ Idjia

* 21:8 Hecho 6:1-6; 8:1-13, 26-40.

caurãda waedi quima edadacada quĩmãrẽ erobasia. Mañ wẽrãrãra Ācõrẽneba bedeabadarã basía.

¹⁰ Mama dãrã panane Ācõrẽneba bedeabari Agaboda Judea druadeba zesia. ¹¹ Dairã acade zeside Paulo bi trãjãbarida edasia. Mañba ara idji jĩrũra, jãwa sida jãpeda nãwã jarasia:

–Ācõrẽ Jaureba nãwã jara ðã: nañ bi trãjãbari djibarida judiorãba Jerusaleãne nãwã jãnia. Mañbe judiorãã jida diadia.–

¹² Mañ ùrĩsidade dairãba, djabarã Cesareadebema biã Pauloa bedeã djuburiasidaã Jerusaleãnaa wãrãmãrẽã. ¹³ Baribãrã Pauloba jarasia:

–¿Cãrẽ cãrẽã jĩã panã? ¿Cãrẽã mãra jãwã sopuabi panã? Ababe mñ jãnamãrẽã ðãã, ãtebãrã Mñ Boro Jesu bedeã carea Jerusaleãne beui carea ðã.–

¹⁴ Mañne dairãba idjia jara panesidaã wãrãmãrẽã baribãrã idji crĩchara poyadaẽ basía. Mañ bẽrã waa mañnebemada bedeadaẽ basía. Ātebãrã jarasidaã:

–Mãwã ðaibãrã, dadjirã Boroba quĩrã ðã quĩrãca oya.–

¹⁵ Mañbe wãni carea jũma odapedã Jerusaleãnaa wãsidaã. ¹⁶ Ìcãrã Jesu ïjã ðea Cesareadebemada dairã ume wãsidaã. Ādjia ëberã Mnasolã abadamaa ededapedã dairãra idji dede panesidaã. Idjira Chipredebema basía. Jesu ïjãnada dãrãbãrã basía.

Paulo Jerusaleãne Santiago ume bedeada

¹⁷ Jerusaleãne jũesidade djabarãba dairãra bio ðãsrãda edasidaã. ¹⁸ Nurẽma Paulora dairã ume

Santiago ac_Λde wāsidaa.† Djabarā bororā sida jūma mama duanasidaa. ¹⁹ Maḷbe Pauloba “mērā djabarā” apeḷa Ācōrēba idjideba judiorāéma odada jūma daucha nēb_Λṛ_Λsia. ²⁰ Maḷ ūrīsidade djabarāba Ācōrēa bia bedeasidaa. Maḷbe ādjia Paulo jarasidaa:

–Djaba, b_Λa cawa b_Λa judiorā bio zocārāba Jesura iḷā pan_Λda. Ācōrēba Moisea diada ley sida ādjirāba bio ēpēbadaa. ²¹ Barib_Λṛ_Λ ādjirāba b_Λdebemada sewada ūrīsidaa. Ḍ_Λṛ_Λba ādjirāa jarasidaa b_Λa jūma judiorā griego tāēna bearāa Moiserā igarabi b_Λda, ādji warrarāra cacua wēāgobicada, idjaba waabema dadji judiorāba obada sida obicada. ²² ¿Sāwā odi maḷra sewada cawadāmārēā? B_Λ jūēnara dārēēne cawadīa. Maḷbe wārāda b_Λ biē odi carea powuadīa.‡

²³ Maḷ carea daimaarā b_Λa nāwā oida b_Λa: dairā tāēna djabarāda quīmārē pan_Λa. Ādjia Ācōrē quīrāpita ne oi jarapedadara jūma ob_Λdaa. ²⁴ Maḷ djabarāra Ācōrē de dromanaa ededua. Mama Ācōrē quīrāpita bia beadi carea odadua. Ādjia Ācōrēa diadida pan_Λra b_Λab_Λṛ_Λ diadua. Māwāra ādjira poya borobichia t_Λdīa cawabidī carea ādjia ne oi jarapedadara jūma osidada.§ Maḷba jūmarāba cawadīa b_Λdebema jara pan_Λra sewada, idjaba cawadīa b_Λra wārāda jipa nībabarida Moise

† **21:18** Maḷ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā bedeade Santiago tr_Λra zesia “San Jacobo” isabe jarab_Λṛ_Λdeba. Carta Santiago abadara maḷ Santiagoba b_Λsia.

‡ **21:22** Maḷbe wārāda b_Λ biē odi carea powuadīa. Griego bedeade Ḍ_Λṛ_Λ cartade maḷra neēa. § **21:24** Numero 6:13-20.

leyba jara bΛ quĩrãca. ²⁵ BaribΛrΛ judiorãé Jesu ïjã beaba odida panΛra daiba cawa jaraɗapeda cartade bΛsidaa: ãdjirãba nedjara jΛwaba oda ãcõrëa diaɗada codië panΛa, oa sida codië panΛa, animarã otrãjã beada sida codië panΛa, idjaba auɗua nĩbadië panΛa.-*

²⁶ Nurëma Pauloba, mañ ëberãrã bida jΛwa osidaa ãcõrë quĩrãpita bia beadi carea. Mañne ãcõrë de dromanaa wãnapeda jarasidaa cãrë ewaride ãcõrë quĩrãpita bia pananida. Mañ ewaride ãdjiza ãcõrëa animarãda babue diaɗida panasidaa.

Judiorãba Paulo jidapedada

²⁷ BaribΛrΛ siete ewari jũebΛrΛ baside ãcΛrΛ judiorã Asia druadebemada ãcõrë de droma dajada panasidaa. Mañ judiorãba Paulo unusidaa jũma ëberãrã arima duanΛra quĩrũbigaɗapeda Paulora jidasidaa. ²⁸ Mañne jĩgua jara panasidaa:

–¡Israelerã, dairãra carebaɗadua! NaŋgΛ ëberãba druaza jaradia bΛa dadji israelerãra, dadjirã leyra idjaba ãcõrë de droma sida bië tabeada. ¡Mañ awara griegorãda ãcõrë de droma caita edesia!† ¡Nañ de ababe ãcõrë itea bΛda bië bΛsia!–

²⁹ ãdjirãba mãwã jarasidaa Tropimo Epesodebemada Paulo ume purude nĩda unupedaɗa bërã. Crĩchasiɗaa Pauloba Tropimora ãcõrë de droma caita ede basida.

* **21:25** Hecho 15:28-29. † **21:28** Judiorãra ãcõrë de droma caita wãnida panasidaa baribΛrΛ griegorãra jĩgabe panenida panasidaa.

30 Mañne jūma Jerusaleñnebemarã quĩrūnapeda piraposidaa. ΛCΛΓΛba Paulora jidadapeda Ācōrē de droma dajadaa errebari edesidaa. Mañbe eda wābadara jūma jūãtrΛcuasidaa. 31 Paulo bea quĩrĩã panΛmisa abΛΛba romano sordaorã boro dji dromaa jarade wāsia jūma Jerusaleñne duanΛra quĩrūbucasidada. 32 Ara mañda idji sordaorãda, ādji bororã sida trΛpeda ēberārã quĩrūbuca duanΛmaa pira wāsidaa. Judiorãba ādjirã zebΛda unusidade Paulo puo pananada idu bΛsidaa. 33 Sordaorã boro dji droma araa jūēsīde Paulora jidapeda carena uméba jã bΛbisīa. Mañbe ēberārã powua nūmΛa iwīdisīa Paulora caida idjaba cārēda osi cawaya. 34 Mañne jūmarãda quĩrã awara bia duanasidaa. BaribΛrΛ sordaorã boro dji dromaba cawa ūrīca basīa ēberārã bio bΛga duanΛ bērã. Mañ carea Paulora sordaorã duanabadamaa edebisīa. 35 Dji dumema jūēsīdade mamaΛba sordaorãba Paulora jira edesidaa, judiorãra bio quĩrū duanΛ bērã. 36 Ādjirãba sordaorã caiđu jīgua jarabadjidaa: –jīdjira beatadadua!–

Pauloba judiorã powua duanΛa jarada

37 Sordaorãba Paulo ādjirã duanabada dede eda edebadade Pauloba ādjirã boro dji dromaa griego bedeadeba iwīdisīa:

–¿Bia bΛca mΛra bΛ ume bedeaīda?–

Dji dromaba panusia:

–¿BΛa griego bedeara cawa bΛca? 38 ¿BΛēca Egiptodebema, ēberārã sãñbeda quĩrūbigadada? ¿Mīã beabadarãda ējūã pōāsa ewaraga bΛdaa mil quĩmārē pe edesīēca?–

39 Mañne Pauloba jarasia:

–Māwāéa, m̃ra judioa. Cilicia druadebema. Tarso puru dromane tosidāa. M̃ quĩrã djuburia puru quĩrãpita idu bedeabidua.–

⁴⁰ Dji dromaba idu bedeabisia. Małbe Paulo dumene ĩta nũmaba idji jAwaba ěberārãra chupeabisia. Chupeasidade hebreo bedeade bedeasia.

22

¹ Pauloba jarasia:

–M̃ djabarã, m̃ bororã, ũrĩnada. Ara m̃djidebemada jaraya.–

² Idjira hebreode bede a bAda ũrĩsida bĕrã ģdjirãra chupea duanesidāa. Małne Pauloba jarasia:

³ –M̃ra judioa. Cilicia druade Tarso purude tosidāa. BaribAΓA m̃ra nama Jerusalełne warisia. Jaradiabari Gamalielba m̃a jũma dadji drõã naĕnabemarã leyba jara bAra bio jaradisia.* M̃a Ācõrĕra bio ĕpĕ bAbadjia bārãba ĕpĕbada quĩrãca. ⁴ Małba O Djiwidi ĩjã beada biĕ oi carea m̃a ĕpĕbadjia. Umaquĩrãrãda, wĕrãrã sida preso bAcuabisia. Idjaba ĩCAGA beabisia. ⁵ MałgAra sacerdote dji dromaba, jũma judio drõãrã dji dromarã bida cawa paAa. Ādjia m̃a cartada diasidāa judiorã Damascodebemaba cawađamãrĕã O Djiwidi ĕpĕ beara m̃a jidaida bAda. Małba m̃ra Damascođaa wãsia ģdjirã nał Jerusalełnaa jida enepeda dji bororãba cawa ođamãrĕã.

⁶ BaribAΓA Damascode jũĕbodode umatipa basica bAa. Małne cawaĕne bajãneba uruada m̃ma

* 22:3 Hecho 5:34-39.

jłrã tēũsia. ⁷ Mł egode ðaeside bedeada ũrĩsia. Mał bedeaba młã jarasia: “Saulo, Saulo, ¿cãrē cãrēã młra biē oi carea ēpē ðł?” ⁸ Młã iwidiisia: “Mł boro, ¿ðłra cai?” Idjia panusia: “Młra Jesu Nazaredebemaa. ðłã biē oi carea ēpē ðłra młã.” ⁹ Mł ume nĩnaba mał urua unusidãde dauperasidãa, baribłrł mł ume bedeabłrłra ũrĩnaē basia.† ¹⁰ Małne młã iwidiisia: “Mł Boro, ¿ðłã cãrēda quĩrĩ ðł młã oida?” Dadjı Boroba panusia: “Pıradrłpeda Damascodãa wãdua. Młã jãma jaraya cãrēda oida ðłda.” ¹¹ Mał urua jłrã tēũðłrłba młra dauberreasia. Mał ðērã mł ume nĩnaba mł jłwãde jıdadapeda Damascodãa edesidãa.

¹² Mama ēberã Ananía abadada basia. Mał Ananıaba Ācõrēda waya ðł ðērã dadjırã leyra bio ĩjã o basia. Jũma judiorã Damascodẽbemaba idjıdebemada bia bedeabadjıdãa. ¹³ Mał Ananıaba młra acłde wãsia. Caita wãpeda jarasia: “Djaba Saulo, wayacusa ðł dauba unu ðedua.” Ara małda mł daura bıapeda idjıra unusia. ¹⁴ Małbe Ananıaba jarasia: “Ācõrē dadjı drõã naẽnabema ume ðadaba ðłra edasia idjıa quĩrĩã ðłda cawamãrēã, dji Jıpa ðłda unumãrēã, idjıaba idjı bedeabłrłda ũrĩmãrēã. ¹⁵ Jũma ðłã ununada, ũrĩna sida jũmarãa jaraya. ¹⁶ ¡Waa jłãrãdua! Pıradrłpeda borocuedua. Idjıa iwıdıdua. ðłã cadjırua ođara idjıa jũma quĩrãdoaya.”

¹⁷⁻¹⁸ Mãwãnacarea młra jēda Jerusalełnaa zesia. Ewari aba Ācõrē de dromanaa wãpeda idjıa iwıdı basia. Małne młã cãĩmocara quĩrãca dadjı Boroda

† 22:9 Dauperasidãa. Zocãrã carta griego bedeade ðeade mał ðedeara neãa.

unusia. Idjia m̃a jarasia: “Jerusalẽneba isabe aỹã wãdua. BΛa m̃nebema jara bΛra namabemarãba ãjãnaẽa.” ¹⁹ Ìjãnida cr̃cha bæda bẽrã m̃a nãwã jarasia: “M̃ Boro, ãdjirãba bio cawa panΛa naẽna m̃ra judiorã dji jΛrebada deza wãpeda bΛ ãjã bæara jidapeda puobadjida idjaba preso bΛbadjida. ²⁰ BΛdebema bedea bΛ carea Estebãl beasidade m̃ siða arima basia. Idji beabΛdada m̃a bia unusia. Mã awara ãdjia ãr̃l̃ jãbadara m̃a waga basia.” ²¹ BaribΛrΛ dadji Boroba m̃a jarasia: “Wãdua. M̃a bΛra tΛmΛ judiorãẽmaa diabueya.”–

Romanorãba Paulo soaba udiã panana

²² Pauloba jara bΛra judiorãba chupea ùr̃i duanasidaa. BaribΛrΛ ãcõrẽba idjira judiorãẽmaa diabueyada aside jĩgua jara duanesidaa:

–jãã ëberãra zocai bæcara bΛa! jBeadadua!–

²³ Mãwã bia duanΛne ãdjia ãr̃l̃ jãbadara quĩrũbideba jãrãpe duanesia idjaba egoro porara ãtaa jãmãposidaa. ²⁴ Mã bẽrã sordaorã boro dji dromaba jarasia Paulora sordaorã duanabada dede eda ededapeda soaba udamãrẽã. Mãwã obisia Pauloba jaramãrẽã cãrẽ cãrẽã judiorãra idji ume quĩrũ duanΛda. ²⁵ BaribΛrΛ idji udi carea jãbΛdaẽ Pauloba sordaorã boro arima bΛa jarasia:

–¿Bãrãba romanoda udiã panΛca idji cawa odi naẽna?–

²⁶ Mã ùr̃side sordaorã borora dji dromamaa wãpeda jarasia:

–¿BΛa cawa bΛca cãrẽda obΛrΛda? Jãã ëberãra romanoa.–

27 Mañbe sordaorã boro dji dromara Paulomaa wãpeda iwídisia:

–¿Wãrãda b̂ra romanoca?–

Pauloba panusia:

–Mãẽ, m̂ra romanoa.–

28 Sordaorã boro dji dromaba jarasia:

–Romano bai carea m̂a paratada waîba diasia.–

Pauloba jarasia:

–M̂ra todaɗeba romanoa.–

29 Ara mañda Paulo uɗi carea pananaba idu b̂sidaa. Sordaorã boro dji dromaba Paulora romanoda cawasiɗe bio ne wayasia romanoda ubi carea ĵbiɗa b̂rã.

Paulo judio dji droma bearã quĩrãpita bada

30 Nurẽma sordaorã boro dji dromaba waɗibiɗa cawa quĩrã b̂sia cãrẽ cãrẽã judiorãba Paulora biẽ jara panasiɗada. Mañ carea idjira carenaba ĵ baɗada ãrã b̂sia.† Mañbe sacerdote bororãda, jũma judiorã dji dromarã siɗa ãbaa ĵresia. Mañne Paulora enepeda ãdjirã quĩrãpita b̂sia.

23

1 Pauloba judiorã dji dromarãmaa aĉpeda jarasia:

–M̂ djabarã, m̂ra necai b̂ba cawa b̂ b̂rã idi biɗa Æcõrẽ quĩrãpita bia nĩda.–

† 22:30 Carenaba ĵ baɗada. Griego bedeaɗe ḗĉra cartae mañra neã.

² Mañne sacerdote dji droma Ananíaba Paulo caita panáa jarasia idji itede udamãrẽã.* ³ Mañ carea Pauloba Ananíaa jarasia:

–¡Báda Ācõrẽba uya! ¡Báa jaradiabari quĩrãca ocaa!† Bára jáma chũmáa Ācõrẽ leydeba mãra cawa oi carea baribára imã ubi badeba ara mañ leyda igara báa!–

⁴ Mañne caita duanaba Pauloa jarasidaa:

–Sacerdote dji droma Ācõrẽba badeada ¿báa jáwã quẽãica?–

⁵ Pauloba jarasia:

–Djabarã, mãa adua basia idjira sacerdote dji dromada. Cawadabara mãa mãwã jaraẽ bacasia, Ācõrẽ Bedeade nãwã bá ba bẽrã: “Bãrã borora biẽ jararãnadua.”‡

⁶ Mãwã bade Pauloba cawasia dji dromarãra ãcára saduceorãda, ãcára pariseorãda. Mañ carea ãdjirãa jĩgua jarasia:

–Djabarã, mãra pariseoa. Mã drõã naẽnabemarã sida pariseorã basia. Mañ bẽrã ijã bá beudarãra ãrẽbadida. Mañ carea ãcára mãra cawa oda quĩrã panáa.–

⁷ Pauloba mãwã jarađa carea pariseorãra saduceorã ume caicayadapeda awara awara crĩcha duanesidaa. (⁸ Saduceorãba jarabadaa beudarãra

* **23:2** Mañ Ananíara sacerdoterã boro basia poa 47deba aba 59daa. Idjira bio cadjirua basia. Judioda mãwã bãmĩna judiorãba idjira beasidaa poa 66de. Capítulo 5de dewara Ananíanebemada bá báa. Idjaba capítulo 9de, 22de bida dewara Ananíanebemada bá báa.

† **23:3** ¡Báa jaradiabari quĩrãca ocaa! Griego bedeade nãwã bá báa: “Bára de totroa soada quĩrãca báa.” Mateo 23:27-28; Ezequiel 13:10-16. ‡ **23:5** Exodo 22:28.

ãrêbadacada, bajãnebema nezocarã neêda, jaure sida neêda. Baribaꝛꝛa pariseorãba jũma maãꝛa iã panãa.) ⁹ Caicaya duanã bẽrã baꝛa duanesidaa. Judiorã ley jaradiabada dji pariseorãba piradrãdapeda jĩꝛua jarasidaa:

–Dairãba unu panãa naã ãberãra bedeade baẽda. ãibẽrã jaureda wa bajãnebema nezocada idji ume bedeasisicada. Mãwã baibaꝛꝛa ¿sãwã ãcõrẽ ume djõni?–§

¹⁰ ãdjirãra wetara caicaya duanã bẽrã sordaorã boro dji dromaba waya basia Paulora tã eubari beadida. Mã bẽrã sordaorãda wãbisia Paulora ãdji tãenabemada jãrĩnapeda sordaorã duanabada dede eda ededamãrẽã.

¹¹ Mã diamasi dadji Borora Paulomaa zepeda nãwã jarasia: “Paulo, sobiadia. Mãnebema nama Jerusaleãne bedeada quĩrãca Roma purude bida bedeaida baã.”

Judiorãba Paulo beadia panana

¹² Nurẽma judiorãda ãcãꝛã bedea ausidaa Paulo beadi carea. Mã ãberãrãba wãrãneba bedea baãsidaa ne codaẽda idjaba baido dodaẽda aba Paulo beabãdaã. ¹³ Dji bedea baãpedadara cuarenta audu panasidaa. ¹⁴ ãdjirãra sacerdote bororãmaa, judiorã dji dromarãmaa bida wãnapeda jarasidaa:

–Dairãba wãrãneba bedea baãsidaa ne codaẽda idjaba baido dodaẽda aba jãã Paulo beabãdaã. ¹⁵ Mã bẽrã nãwã odadia. Bãrãba, jũma dji bororã bida sordaorã boro dji dromaa iwidiãdua

§ 23:9 Mãwã baibaꝛꝛa ¿sãwã ãcõrẽ ume djõni? Griego bedeade ãcãꝛã cartade maãra neãa.

nu Paulora wayacusa bārāmaa enebimārēã. Jaradadua bārāba idjidebemada quĩrācuitaara iwidi quĩrĩã panãda. Enebãdade nama jũei naēna dairāba idjira beadia.–

¹⁶ Baribãrã Paulo djabawērã warrada arima basia. Maã cūdraba ādjia jara panãra ũrĩpeda sordorã duanabadamaa Paulo jarade wāsia. ¹⁷ Maã carea Pauloba sordao boroda aba trãpeda jarasia:

–Naã cūdrada dji dromaara bãmaa ededua. Idjia ne jara quĩrĩã bã.–

¹⁸ Ara maãda cūdrara sordorã boro dji droma-maa edepeda jarasia:

–Paulo, dji preso bãba mãra trãpeda jarasia naã cūdrada bãmaa enemārēã. Idjia bãa ne jara quĩrĩã bã.–

¹⁹ Maãbe sordorã boro dji dromaba cūdra jãwade jidapeda āyã edesia. Maãbe iwidiisia:

–¿Cārēda mãa jara quĩrĩã bã?–

²⁰ Maãne cūdraba jarasia:

–Judiorãra bedea ausidaa nãwã odi carea: ādjia bãa bedea djuburiadia Pauloda nu dji dromarã ābaa dji jãre panãmaa edebimārēã. Jaradia idjidebemada quĩrācuitaara iwidi quĩrĩã panãda.

²¹ Baribãrã ādji bedeara ãjãrãdua. Paulo beadi carea o caita cuarenta auđu mĩrũ panãa. Ādjirãba wãrãneba bedea basidaa ne codaēda idjaba baido dođaēda aba Paulo beabãdaēda. Ara nawena idji beadi carea panãa. Ababe jãã panãa bã Paulo edebimārēã.–

²² Maãbe sordorã boro dji dromaba cūdraa jarasia:

–Bãa mãa jaradara ni abãa jararãdua.–

Mãwã jarapeda wãbisia.

Romanorãba Paulo Cesareadaa edepedada

²³ Maãbe sordaorã boro dji dromaba idjiare beada umé trãpeda jarasia:

–Dosciento sordaorãda, setenta sordaorã cawayode wãbadada idjaba dosciento sordaorã miãsu catã beada edadapeda Cesarea purudaa diamasi wãnadua.* ²⁴ Maã awara cawayoda Paulo itea edadadua naã Judea druadebema boro Pelimaa bia ededi carea.–†

²⁵ Sordaorã boro dji dromaba cartada nãwã bã diabuesia:

²⁶ Mã, Claudio Lisiaba naã cartara bãbãrãã mã boro dji droma Peli itea. Mãa quĩrãã bãã bããã bia baida.

²⁷ Judiorãba naã ëberãra jidadapeda beadi basía. Baribãrã mãã cawasia idjira romanoda. Maã bẽrã sordaorã ume wãpeda judiorã jãwaedabemada ëdrã edasia. ²⁸ Mãã cawa quĩrãã basia cãrẽ cãrẽã idjira biẽ jara panãda. Maã bẽrã idjira edesia judio dji dromarã ãbaa dji jãre panãmaa. ²⁹ Maãne mãã cawasia ababe ãdji ley carea idjira biẽ jara panãda. Baribãrã idjia cadjiruada oẽ bã bẽrã beadiẽ panãã ni preso bãdiẽ panãã. ³⁰ Mãwãnacarea mãã cawasia judiorãra bedea ausidada idji beadi carea. Ara mããda idjira bãmaa diabuesia. Idjaba mãã ãdjirãã jarasia idjida biẽ jara quĩrãã panãbãrãã bã quĩrãpita jarade wãnida panãda.

Bia badua.‡

* **23:23** Diamasi. Griego bedede bã bãã “diamasi a la nueve.”

† **23:24** Maã Pelira Judeadebema boro basía poa 52ãeba aba 60ããã. Cesarea purude bãbadjia. ‡ **23:30** Bia badua. Griego bedede ãcãrãã cartade mããra neãã.

³¹ Ara mañda sordaorãba ãdji boroba jaradara osidaa. Diamasi Paulora Antipatri purudaa edesidaa. ³² Nurẽma sordaorã jĩrũba wãbadara ãdji duanabada dedaa jẽda wãsidaa. Mañne cawayode wãbadaba Paulora Cesareadaa edesidaa. ³³ Cesareade jũesidade sordaorãba cartara dji boroa diasidaa. Idjaba Paulo sida idjima edesidaa. ³⁴⁻³⁵ Mañ carta acãpeda dji boroba Pauloa iwidisia sãmabema cawaya. Paulora Ciliciadebemada cawaside nãwã jarasia:

–B_Λ biẽ jara pan_Λda zesidara mãa ãdjira, b_Λ sida ũrĩya.–

Mañbe idjia sordaorãa jarasia Paulora Herodeba obida de dromane wagađamãrẽã. §

24

Paulo Peli quĩrãpita bedeada

¹ Ewari juesuma badacarea sacerdote dji droma Ananĩara ḶCḶḶ judiorã dji dromarã ume Cesareade jũesidaa. Ādjiare bedeabari Tertuloda edesidaa. Mañne Peli quĩrãpita Paulodebemada biẽ jarasidaa. ² Peliba Paulo enebiside mañ Tertuloba Paulodebemada biẽ jara nũmesia. Nãwã jarasia:

–Dji droma Peli, b_Λ dai boro beda ewarideba nañ druade dãrã necai pan_Λa. Idjaba b_Λ crĩcha cawaadeba ne zocãrãda o b_Λa dairãra biara duananamãrẽã. ³ B_Λa o b_Λ carea dai beaza ne jũmane bia b_Λada abadaa. ⁴ Barib_Λr_Λ dãrã mĩã sã amaaba

§ **23:34-35** Mañ Herodera “Herode dji Droma” abadjidaa. Idjiab_Λr_Λ warra zaquerãra Beleñ purude quenabisia. Mateo 2:13-18.

m̃a b̃la bedea djuburiaya b̃la biadeba dai bedeara ũrĩm̃rẽã.

⁵ Dairãba cawa pañla nãl ãberãba nẽb̃rada o babarida. Idjia jũma nãl ãjũãne judiorãra quĩrũbiga babaria. Idjira dji nazareno ãjã b̃earã boroa. ⁶ Mãl awara idjia ãcõrẽ de dromara biẽ b̃a quĩrĩãsia. Mãl carea daiba idjira jidasidaa. [Dai leydeba cawa odi basía. ⁷ Mãwãmĩna sordaorã boro Lisiaba idjira dai j̃lwaeðabemada jãrĩsia. ⁸ Mãl awara jarasia nãl ãberã biẽ jara pañlara b̃lamaa zedida pañlada.]* B̃la idjia bio iwidib̃ra cawaya jũma daiba jara pañlara wãrãda.–

⁹ Judiorã mama duañla biða jũma mãl bedeara wãrãana asidaa.

¹⁰ Mãlbe dji boroba j̃lwaba Paulo jarasia bedeamãrẽã. Ara mãlda Pauloba jarasia:

–M̃a cawa b̃la b̃la poa zocãrã nãl druadebemada cawa obarida. Mãl b̃erã m̃ra ara m̃ldjidebemada b̃asrida bedeyaya. ¹¹ Doce ewari b̃la m̃ra ãcõrẽa bia bedei carea Jerusaleãne jũenada. B̃la bariduaa iwidib̃ra cawaya mãlra wãrãda. ¹² Za m̃l biẽ jara pañba m̃ra ununaẽ basía djãrã ume caicaya nũm̃da wa ãberãrã quĩrũbiga b̃lda. ãcõrẽ de dromane, judiorã dji j̃lrebada dede, ni purude biða m̃la mãwã o b̃lda ununaẽ basía. ¹³ Nãl ãberãrãba poya cawabidaẽa ãdjia jara pañlara wãrãda. ¹⁴ Barib̃ra ebuða jaraya m̃la dai drõã naẽnabemarã ãcõrẽda ãjã b̃lda. M̃ra O Djiwidi abadadebema. ãdjirãba jarabadaa mãl O Djiwidira abeða ãi b̃lda barib̃ra m̃la ãcõrẽ

* **24:8** Griego bedede ḗra cartade bedea corchetede b̃ra neã.

leyra, Ācōrēneba bedeabadaba bΛpedada sida jūma ĩjā bΛa. ¹⁵ Mĵa cawa bΛa beudarāra Ācōrēba jūma ĵrēbabida: dji jipa beada, dji cadjiruarā sida.† Za mĵ biē jara panΛ bida maĵra cawa panΛa. ¹⁶ Maĵ carea mĵa ne jūmada obaria Ācōrē quĩrāpita, ēberārā quĩrāpita bida jipa nĩbai carea.

¹⁷ Mĵ Jerusaleĵneba āyā wānara poa zocārā bΛa. Mama nĩbapeda mĵ purudebemarā dji ne neē quedea itea paratada diaē zesia. Idjaba Ācōrēa animarāda babue diaē zesia. ¹⁸⁻¹⁹ Maĵda Ācōrē de dromane o basia. Mamaa wāsida idji quĩrāpita bia basia. Maĵne ĵcΛrΛ judiorā Asiadebemaba mĵra unusidaa, baribΛrΛ ēberā powua nĩbaē basia idjaba ēberārāra quĩrūbigaē basia. Mĵ unupedadaba mĵda biē jara quĩrā panΛbΛrΛ, ādjidrΛ bΛ quĩrāpita zedida panΛa. ²⁰ MāwāēbΛrΛ za duanΛba jaradida panΛa cārē cadjiruada unusidada dji dromarā quĩrāpita mĵ edesidade. ²¹ Ababe poya jaradia mĵa nāwā ĵĵua jarasida: idi bārāba mĵra biē jara panΛa beudarāra ĵrēbadida ĩjā bΛ carea.—‡

²² Peliba O Djiwididebemada bio cawa basia. BaribΛrΛ ara maĵda Paulora cawa oē basia. ĀtebΛrΛ jarasia:

–Sordaorā boro Lisia zebΛrΛde mĵa bārā nēbΛrara cawa oya.–

²³ Maĵbe idjia sordaorā boroa Paulora wagabisia, baribΛrΛ jarasia Pauloba o quĩrā bΛra idu obimārēā. Idjaba iduaribisia Paulo ume dji biarāba idjira carebaē zedamārēā.

† 24:15 Daniel 12:2. ‡ 24:21 Hecho 23:6.

24 Māwānacarea Pelira dji quima Drusila ume wayacusa zesia. Mañ wērāra judio basía. § Mañne Peliba Paulora trāsia idjia Jesucrito ĩjāninebema bedea bΛda ũrī carea. 25 Māwā bΛde Pauloba dadji jipa nībaidebemada, cacua jipa erobaidebemada, Ācōrēba cawa oi ewari zeidebema sida bedeasia. Peliba maļgΛdebema ũrīside ne wayapeda nāwā jarasia:

–Jāñbe wādua. Mā bari bΛde wayacusa bΛra trāya.–

26 Peliba crīcha basia Pauloba idjia paratada di-aida ēdrΛ bΛmārēā. Mañ carea ara cadrΛΛ Paulora trābadjia idji ume bedei carea. 27 Poa umé badacarea Pelira dji boro badada ēdrΛsia. Mañbe Porcio Pestoda dji boroda besia. BaribΛrΛ Peli ēdrΛside judiorā ume bia be quĩrā basia. Mañ carea Paulora preso besia.

25

Paulo Pesto quĩrāpita bada

1 Dji boro bedacarea Pestora Cesarea purude jũesia. Ewari ũbea bapeda Jerusaleñnaa wāsia.* 2-3 Mama sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida Pesto Pauloda biē jarasidaa. Ādjirāba Pesto bedea djuburiasidaa Paulora Jerusaleñnaa enebimārēā. Māwā jarasidaa Paulora ota cawaēne beadida crīcha panΛ bērā. 4 BaribΛrΛ Pestoba panusia:

§ 24:24 Mañ Drusilara Herode Agripa Nabema cau basía. Dji djabara Agripa Umébema basía. Hecho 25:13. * 25:1 Mañ Pestora Judeadebema boro basía poa 60deba aba 62daa.

–Paulora Cesareade preso ʘAA. M̄ra d̄r̄ãene mamaa w̄ya. ⁵ Māl b̄r̄ã b̄r̄ã dji dromaara beara m̄l ume Cesareadaa w̄nida panAA. Māl ēber̄ãba baridua cadjiruada osibAA, mamabAA b̄r̄ãba jaraēida panAA.–

⁶ Pestora Jerusalēne ocho wa die ewari basica ʘAA. MālbebAA Cesareadaa w̄sia. Nur̄ema cawa obada dede ch̄mepeda Paulora enebisia. ⁷ Paulo enesidade judior̄ã Jerusalēneba zepedaadaba idjira j̄r̄ã edasidaa. Mālne jarasidaa idjia cadjirua dromada zoc̄r̄ã osida, baribAA poya cawabidaē basía ādjia jara panAA w̄r̄ãda. ⁸ Mālne Paulora ara idjiare bedeasia:

–M̄la ni abaAA cadjiruada oē ʘAA. Judior̄ã leyra igaraē ʘAA, Āc̄r̄ẽ de dromara biē ʘAē basía idjaba Romanebema boro sida igaraē ʘAA.–

⁹ BaribAA Pestora judior̄ã ume bia ʘe quĩr̄ã ʘA b̄r̄ã Pauloa iwidiisia:

–¿BAA Jerusalēnaa w̄ quĩr̄ã ʘAca m̄la j̄ma cawa om̄r̄ẽã?–

¹⁰ Mālne Pauloaba panusia:

–M̄ra nama Romanebema boroba ʘada cawa obari quĩr̄ãpita ʘAA. NamabAA ʘAA m̄ra cawa oida ʘAA. BAA bio cawa ʘAA m̄la judior̄ãra biē oē ʘada. ¹¹ M̄la cadjiruada osibAA, ʘAA m̄ra beaida ʘAA. M̄ra beacara ʘada aēa. BaribAA nāl ēber̄ãba m̄l biē jara panAA w̄r̄ãē b̄r̄ã ni abaaba m̄ra ādji jawaēde ʘAcara ʘAA. Māl b̄r̄ã m̄la quĩr̄ã ʘAA Romanebema borobAA m̄ra cawa oida.–

¹² Mālne Pestora idjia cr̄icha diabadar̄ã ume bedeapeda Pauloa jarasia:

–BAA quĩr̄ã ʘAA Romanebema boroba bAA cawa oida. M̄w̄ã baibAA, idjima diabueya.–

Pesto Agripa ume bedeada

¹³ Māwānacarea judiorā boro Agripada idji djabawērā Berenice ume Cesareadaa Pesto acΛde wāsidaa.† ¹⁴ Ādjira mama dārā panΛ bērā Pestoba Agripaa Paulodebemada nāwā jarasia:

–Peliba aba preso amenada nama bΛa. ¹⁵ Mā Jerusaleānaa wā baside sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida mā ēberānebemada biē bedeadapeda jarasidaa idjira beamārēā. ¹⁶ Mā ādjirā jarasia abaΛda idji biē jara bea quīrāpita ara idjiare poya bedeaēbΛΓΛ, romanorāba beadacada. ¹⁷ Mā carea judiorā namaa zesidaa. Ādji jūēpedada nurēma māra cawa obada dede chūmepeda mā ēberāra enebisia. ¹⁸ BaribΛΓΛ idji biē jara panΛba jaradaē basía idjia cadjiruara osida mā crīcha bada quīrāca. ¹⁹ ĀtebΛΓΛ idjira biē jara panasidaa ādjia ījā panΛ awara jaradia bΛ carea idjaba ēberā Jesu abada carea. MāgΛra beudamīna Pauloba jara bΛa zocai bΛda. ²⁰ Mā cawaē besia sāwā oida. Mā carea mā Paulo a iwīdisia Jerusaleānaa wā quīrā bΛ cawaya mama cawa oi carea. ²¹ BaribΛΓΛ idjia quīrā basia Romanebema borobΛΓΛ idjira cawa oida. Mā bērā mā idjira nama preso bΛbisia aba dji boromaa diabuebΛΓΛdaa.–

²² Māne Agripaba Pesto jarasia:

–Mā mā ēberā bedeada ūrī quīrā bΛa.–

Pestoba jarasia:

–NubΛΓΛ bΛa ūrīya.–

† **25:13** Agripa. Mā ēberā Herode Agripa dji Nabema abada warra basía. Hecho 12:1-23. Berenice. Mā wērā Pesto quima Drusila djabawērā basía. Hecho 24:24.

Paulo Agripa quĩrãpita bedeadã

²³ Nurẽma Agripa Berenice ume edã wãsidãde ebudã basia ãdjira dji dromarãda. Maĩne sordaorã bororãda, purudebema dji dromarã sida edã er-rubusibasidaa. Maĩbe Pestoba Paulora enebisia. ²⁴ Pestoba jarasia:

–Judiorã boro Agripa idjaba jũma ãberãrã nama dai ume ãbaa dji jãre duanã, za ßã ãberã bãrã quĩrãpita ßãra jũma judiorãba Jerusaleĩne, naĩ Cesareade bida biẽ jara panãa. ãdjirãba mãã bia jara panasidaa idjira beamãrẽã. ²⁵ Baribãrã mãmaarã ni cãrẽ cadjiruara oẽ ßãa idji beadi carea. Maĩne idjia iwidisia Romanebema boroba cawa omãrẽã. Maĩ bãrã mãã idjira Romanaa diabuei carea ßãa. ²⁶⁻²⁷ Idjia cadjirua odara dadjirã boroba cawamãrẽã mãã cartãde ebudã ßãida ßãa. Baribãrã cãrẽda ßãida neẽ ßãa. Mãmaarã ni cãrẽ sida ßããbãrã crĩcha neẽ ßãã quĩrãca diabueya. Maĩ carea idjira bãrã quĩrãpita enebisia. Judiorã boro Agripa, mãã quĩrãã ßãã ßããbãrã biara ũrĩda. Mãwã bãrãba idjia bio iwidipeadacarea mãã dadjirã boro itea idjia cadjirua odada poya cawa ßãisicada.–

26

¹ Maĩbe Agripaba Pauloa jarasia:

–Ara ßãdjiare idu bedebiya.–

Ara maãda Paulora jãwa wapeãda bedeasia:

² –Mã boro Agripa, mãra ßãsrída ßãã idi ßãã quĩrãpita ara mãdjiare bedei bãrã. Mãã cawabiya judiorãba biẽ jara panãmĩna mãra bedeadã ßããda.

³ ßãã bio cawa ßãã dadji judiorãra sãwã ßããbarida

idjaba cārē cārēã caicayabadada. Mañ bēřã beđea djuburiaya m̃ beđeara sēē ũrĩmārēã.

⁴ Jūma judiorāba cawa paña m̃ra cūdraeda sãwã ðasida m̃ druade idjaba Jerusalẽne biða.

⁵ Ādjirāba cawa paña m̃ra pariseoda. Bariduaba mãda b̃ quĩrãpita jara quĩrĩã ðab̃ar̃a jaraida ða. B̃a cawa ða judiorã ley ĩjã ođi carea pariseorāba quĩrãcuitaara obadada.

⁶ Barib̃ar̃a Ācōrēba dadji drōã naēnabemarãa diai jaradada jãã ða carea idira ādjirāba m̃ra biē jara paña. ⁷⁻⁸ Wārãda jūma Israel doce war-rarāneba yōpeđadarāba ĩjã paña Ācōrēba dadjirāra ĩrēbabida. Mañ carea dadjirāba āsa, diamasi biða Ācōrēa bia beđeabadaa. M̃ boro Agripa, mañ ĩjã ða carea dewara judiorāba m̃ra biē jara paña.–

Mañne Pauloba judiorã mama ðearãa jarasia:

–Ācōrēba dadjirāra ĩrēbabida ĩjã pañab̃ar̃a ĩcārē cārēã ĩjãnaē paña idjia beu ðadada aba ĩrēbabisida?–

Mãwã jarapeda Agripaa nēb̃ar̃asia:

⁹ –Mãa naēna crĩcha ðasia ne jūmada oida ðada ēberārāba Jesu Nazaređebemara ĩjārãnamārēã.

¹⁰ Mãa Jerusalẽne wārãda mãwã osia. Sacerdote bororāba ādji trãneba m̃ãa idu Jesu ĩjã ðeara zocārã preso ðab̃isidãa. Idjaba mañ ēberārã beabisidãe m̃a biða bia ðada asia.* ¹¹ Judiorã dji jarebada deza m̃a ādjirāra cawa obibadjia. Ðarĩma zocārã ādjirãa Jesuđebemada ogo biē beđeabisia. M̃ra ādjirã ume bio quĩrũ ðada bēřã druã āĩbema puruđe biða biē oi carea ēpēbadjia.

* **26:10** Hecho 8:1-3.

12 Ewari aba sacerdote bororāba m̃ra Damasco puruḁaa diabuesidaa ādji tr̃neba Jesu iḁa beara preso jidacuamārēā. 13 Barib_{ARL}, m̃ boro, umatipa ode ñne uruada ḁmāḁau cāyābara dorodorroara ḁada unusia. Maḁ uruaba m̃ra, m̃ ume ñna sida bajāneba j̃rā tēūsia. 14 Jūma dairāra egode baesidaa. Maḁne m̃a bedeada ūr̃sia. Maḁ bedeaba m̃a hebreode nāwā jarasia: “Saulo, Saulo, ḁcārē cārēā m̃ra biē oi carea ēpē ḁ? Ara ḁaduba puab_{ARLA} cūmia ḁr̃ ḁgab_{ARL} quīr̃ca.” 15 Maḁne m̃a iwidisia: “M̃ boro, ḁḁara cai?” M̃ Boroba panusia: “M̃ra Jesua. ḁa biē oi carea ēpē ḁra m̃a. 16 Barib_{ARL} piradr̃dua. Ara m̃da b̃a unubisia m̃ nezocada ḁi carea. ḁa ununada idjaba m̃a unubi sida bedeaida ḁa.† 17-18 M̃a ḁra ḁ ēberārā j̃waeḁbemada idjaba judiorāē j̃waeḁbemada ēdr̃ edaya. M̃a ḁra judiorāēmaa diabueya m̃ wārā bedeara cawaeḁmārēā.‡ Maḁ b̃rā pāīmane duananada ḁnaane ñbaḁia. Diauru j̃waeḁḁbemada ēdr̃ḁpeḁa Ācōrēmaa zed̃ia. M̃ iḁḁada carea ādjia cadjirua opeḁḁara Ācōrēba quīr̃ḁoaya. Idjaba Ācōrēba ādjirāra ḁya idjia edada puruḁebemarāda beaeḁmārēā.”

19 M̃ boro Agripa, Jesuba maḁ ewaride m̃a jaradara jūma iḁa osia.§ 20 M̃a naārā Damasco puruḁebemarāa jarasia ādjia cadjirua obadara igaradapeḁa Ācōrēmaa zed̃amārēā. Māwānacarea

† 26:16 ḁa ununada. Griego bedeade ḁ_{ARL} cartade ḁ ḁa: “ḁa m̃neba ununada.” ‡ 26:17-18 M̃ wārā bedeara cawaeḁmārēā.

Griego bedeade ḁ ḁa: “Ādjirā daura ogaeḁmārēā.” § 26:19 Jesuba maḁ ewaride m̃a jaradara. Griego bedeade ḁ ḁa: “Cāīmocara quīr̃ca ununara.”

Jerusaleñ purude, jũma Judea druade, idjaba judiorãema bida abarida jarasia. Jũmarãa jarasia bia o pananeba unubidida panada ãdjia cadjirua opeadara wãrãda igarasidada. ²¹ Mañ careabara judiorãba mãra Ñcõrẽ de dromane jidadapeda bea quĩrãsidaa. ²² Baribara Ñcõrẽba mañ ewariẽba ãtaa careba ba bẽrã mãa dji dromarãa, dji dromarãea bida wadibida Jesudebemada bedea ba. Ñcõrẽneba bedeabadaba, Moise bida cãrẽda sãwãida jarasidaa. Mañdrã mãa jara ba. ²³ Ñdjirãba jarabadjidaa Ñcõrẽba edra edabari diai jaradara bia mĩgaida basida idjaba beudarãnebemada naãrã ãrẽbaida basida ãnaa dadjirã edradidebemada judiorãa, judiorãea bida jarai carea.–*

²⁴ Pauloba mãwã idjiare bedea ba de Pestoba jĩgua jarasia:

–Paulo, bara quĩrãe ba. Ba jũmawãyã carta cawa ba deba quĩrãe besia.–

²⁵ Baribara Pauloba jarasia:

–Dji droma Pesto, mãra dji quĩrã biao. Mãa jara bara wãrã bẽrã ariẽ ba. ²⁶ Mã boro Agripaba mañnebemada cawa ba. Mañ bẽrã mãra idji quĩrãpita ne wayaa neẽ bedea ba. Mãmaarã idjia Jesu mãwãnara jũma cawa ba jũmarãba ebuda nẽbarabada bẽrã. ²⁷ Mã boro Agripa, Ñcõrẽneba bedeabadaba mañnebema bapadadara ba ãba ãba? Mãa cawa ba ba ãba ba.–

²⁸ Agripaba Pauloa jarasia:

* **26:23** Isaías 42:6-7; 49:6.

–¿Bla ara naŕda mŕa Critora ŕjãbica?–†

²⁹ Pauloba jarasia:

–Mŕa Æcõrẽa iwidi bla dãrãẽne wa dãrãbŕŕde bida bŕa idjaba jũma za mŕ bedea ŕrĩ duanŕ sida mŕ quĩrãca bædamãrẽã, baribŕŕ naŕ carena neẽ.–

³⁰ Mãwã jaradacarea Agripara, Pestora, Berenicera, jũma mama chũmea sida piradrŕsidaa.

³¹ Dajadaa wãnapeda ãdjirãza jara duanasidaa:

–Jãŕ õberãba cadjirua oẽ bla idji beadi carea wa preso bŕdi carea.–

³² Maŕne Agripaba Pestoa jarasia:

–Romanebema boroba cawa omãrẽã naŕ õberãba iwidiãẽbara, bla idjira poya õdrŕ bŕcasia.–

27

Paulo Roma purudaa wãna

¹ Maŕ ewaride dji boroba jarasia dairãra Italia druadea wãnida panŕda. Maŕ bẽrã Paulora, dewara preso bæa sida Julio jŕwaeda bŕsia. Maŕ Juliora sordaorã Augusto abadaebema dji boro basía. ² Maŕbe dairãra barco Adramitio purudebemane badoãpeda wãsidea. Maŕ barcora Asia druade puruza wãbŕŕ basía. Djaba Aristarco Macedonia druadebemada dairã ume wãsia. Idjira Tesalonica purudebema basía.

³ Nurẽma Sidoŕ purude wibarisidaa. Maŕne Julioba biadeba Paulora idji biarãmaa idu wãbisia idjia neẽ bŕara diaãdamãrẽã. ⁴ Maŕbe Sidoŕneba wãnane nãŕrãra minijichia puá nũmŕ bẽrã Chipre

† **26:28** Griego bedede maŕba idjaba jara bla: “Bla mŕa berara crĩchabisia Crito õberã baida.”

morro idjaba Asia ěsi wāsidaa. ⁵ Cilicia drua quĩrãpe idjaba Panpilia quĩrãpe audu tɔdapeɔa Liciaɔebema puru Mirade wibarisidaa.

⁶ Mama sordaorã boroba dewara barco Alejandría puruɔebemada unusia. Mañ barcora Italia druadaa wãbɔɔɔ basía. Daira idji ume mañ barcode ɔadodapeɔa wāsidaa. ⁷ Ewari zocãrã nãũrã carea pĩaca wāsidaa. Gnido quĩrãpe jũene wãni carea bia mĩgasidaa. Wadi nãũrãra minijĩchia puá nũmɔ bẽrã Creta morro icawa pɔɔɔɔɔ wāsidaa Salmoñ amia quĩrãpe. ⁸ Pusa icawa bia mĩga wãbɔdada Lasea puru caita Necai Wibaribada abadama jũene wāsidaa.

⁹ Bio dãrãbɔda bẽrã judiorã ne coɔaca ewari dromada wãsia. Mañ ewarideba ɔtaa pusade wãida minijĩchia ɔabaria.* Mañ carea Pauloɔa dji bororãa jarasia nocodaa wãrãnamãrẽã. ¹⁰ Nãwã jarasia:

–Achirã, mɔa cawa ɔɔa nawena wãniɔɔɔ minijĩchiaɔe wãnida. Barcora ãrĩya. Bãrãba eɔebada sida jũma aduadia.† Mañ awara dadjirã sida zocãrã quininia.–

¹¹ Baribɔɔɔ sordaorã boroba Paulo beɔea cãyãbara barco djibari beɔeada, barco peratɔbari beɔea sida ijãsia. ¹² Doidaade panani carea mañ Necai Wibaribadara biẽ ɔasia. Mañ bẽrã zocãrãba crĩchasiɔda biara ɔɔda Penice puruɔdaa wãnida ɔba

* **27:9** Mañ ewari dromara ãcõrẽba cadjirua quĩrãdoai ewaria. Levítico 16:1-34; 23:26-32. Poa zebɔɔza septiembre jeɔeɔe ɔabaria. Septiembreɔe, octubreɔe bida pusade wãida minijĩchiaara ɔɔa. Idjaba noviembreɔeɔe ɔba febrerodaa wãnaca basía, jũmawãyã minijĩchia ɔɔ bẽrã. † **27:10** Mañ barco Alejandríaɔebemane trigoda waibɔa eɔebadjidaa Romanaa.

doidaa jōbΛrΛdaa. Mañ puru sida Creta morrode
 ʙΛa. Mama nãūrãra mãcua puáca bẽrã pusara tuma
 ʙabaria.†

Nãūrã cadjiruaba barco ãyã ededa

13 Mañne nãūrãda jΛwa acΛareba aride puá
 nũmesia. Mañ carea ãmãdau ʙæbariare bia
 wãnida crĩchasiãaa. Ancla jira edadapeda Creta
 icawa wãsiãaa. 14 BaribΛrΛ dãrãéne nãūrã
 cadjirua Euroclidoã abadada jΛwa araareba dji
 cãbãyã tΛ nũmesia. 15 Mañba barcora ãyã edesia.
 Barco quẽbΛra poya araa ʙΛdaẽ bẽrã nãūrãa
 idu edebisiãaa. 16 Morro zaque Clauda abada
 ãbudecare wãsiãade nãūrãra maãrĩ tumasia. §
 Mañne jãba zaque ãdauare ãmΛda barcode eda
 poya ʙΛdaẽ pananapeda eda ʙΛsiãaa. 17 Jãba
 zaque eda ʙΛpedadacarea barcora sogaba bio
 ʙΛrasidãaa ãrĩrãmãrẽã. Mañne waya panasiãaa
 Sirte ãbΛde poade wãnida. Mañ carea barcode
 wua ãtΛ jira ʙΛbadada edaa ʙΛdapeda idu nãūrãa
 edebisiãaa.* 18 Nurẽma nãūrãra wadibida dji
 cãbãyã puá nũmasia. Mañ carea barcode traja
 panΛba netata edebΛdada daidũ ʙatacuasiãaa
 barcora wẽsaara ãmemãrẽã. 19 Nãūrãra wadibida
 dji cãbãyã puá nũmΛ bẽrã, ewari ãbeade ara ãdji
 jΛwaba netata barcodebema dji zΛgΛa ʙeada
 daidũ ʙatacuasiãaa. 20 Mãwã panΛne ewari
 zocãrã ãmãdau, chĩdau sida ununaẽ panasiãaa.

† 27:12 Mama nãūrãra mãcua puáca bẽrã pusara tuma ʙabaria.
 Griego bedeaẽde ʙΛ ʙΛa “mamaΛba ãmãdau ʙæbariare unubadaa.”
 ΛcΛrΛ traduccioãne ãmãdau ʙæbariare cãyãbara “ãmãdau od-
 jabariare” ʙΛ ʙΛa. § 27:16 Mañ Claudara idjaba Cauda trã
 jarabadaa. * 27:17 Barcode wua ãtaa jira ʙΛbadada. Griego
 bedeaẽde mañra ebuãa ʙΛãa.

Mañ ewari cadjiruade wadi panΛ bēřã dairãba crĩchasiđaa ědrΛđãđã.

²¹ Zocãřã ewari ne codaě duanasidã. Mañ bēřã Paulora dji bororã ěsi nũmepeda jarasia:

–Achirã, mãa bãřãa jarasia Cretadeba wãřãnamãřã. Mã bedẽada ĩjãpedadabara nañ minijĩchiade duananaě bacasia idjaba ne aduadaě bacasia. ²² BaribarΛΛ sopuarãnadua. Nañ barcora jũma ãřĩmĩna ni abaΛda beuđãě. ²³ Mãřã Ācõrẽnea.

Idjida ĩjã ßΛa. Idi diamasi ara mañ Ācõrẽba idji nezoca bajãnebemada mãmãa diabuesia.

²⁴ MañgΛba mãã jarasia: “Ne wayarãdua, Paulo. BΛra Romanebema boro quĩřãpita bedẽaida ßΛa. BΛ carea Ācõrẽba jũmarã nañ barcode wãbΛdara idu quinibiěa.” ²⁵ Mañ carea, achirã, sopuarãnadua. Mãa ĩjã ßΛa Ācõrẽba oida idji nezoca bajãnebemaba mãã jarađã quĩřãca.

²⁶ BaribarΛΛ baridua morrođe poade wãnida panΛa.–

Barco ãřĩna

²⁷ Domia umé babΛrΛđe diamasi wadi nãũřãra dji cãbãyã puá nũmasia. Mañba Adria pusade awacãřĩ basidãa. Ariquẽtra babΛrΛđe barcode trajabadaba crĩchasiđaa ějũã caita jũěbΛdada.

²⁸ Pusa nãbuada zasidãde veinte braza ßasia. Wagabe wãbΛdãde wayacusa zasidãa. Mañne quince braza ßasia. ²⁹ Mõgarãđã tẽũne wãni wayaaba anclada quĩmãrẽ barco ãđauare ßatabuesidãa.

Mañbe bio daupera duanΛba isabe ãnadrΛida quĩřãã panasidãa.† ³⁰ Mãwã

† **27:29** Isabe ãnadrΛida quĩřãã panasidãa. Griego bedẽade mañ bedẽaba idjaba jara ßΛa ãđji ãcõrẽãa iwĩdisidãda isabe ãnadrΛmãřã.

panane barcode trajabadara barcodeba chupea ēdrΛdida crīchasidaa. Mañ bērã jãba zaquera doeda bΛsidaa ancla nocoarebemada doeda bΛbΛda quĩrãca. ³¹ BaribΛrΛ Pauloba sordaorã boroa, idji sordaorãa bida jarasia:

–JãlgΛrãda barcode panenaēbΛrΛ bãrãra poya ēdrΛdaēa.–

³² Mañ carea sordaorãba jãba zaque jΛ bΛ jΛcarara tatasidaa. Ara mañda jãba zaquera pusaba edesia.

³³ Āsaboode Pauloba jũmarãda ne codamãrẽã jarasia:

–Dadji sãwãnida adua panΛ bērã domia umé bãrãra ne codaē panΛa. ³⁴ Mãa bedeada djuburiaya ne codamãrẽã. Mãwã cacua ΛbΛa beadia poya ēdrΛdi carea. Ni abaΛda cãrẽ sida sãwãnaēa.–†

³⁵ Mãwã jarapeda Pauloba pañda jΛwade edapeda jũmarã quĩrãpita Ācõrẽa bia bΛada asia. Mañbe cõrãcuapeda cosia. ³⁶ Mañ unubΛdade jũmarãda sobiadapeda ne cosidaa. ³⁷ Dairãra barcode 276 panasidaa.Š ³⁸ Ādjirã jãwũãnapeda trigoda pusade batacuasidaa barcora wẽsaara ũmemãrẽã.

³⁹ ΛnadrΛside ādjirãba ējũãda unusidaa baribΛrΛ cawadaē basia sãma panΛda. Mañ ējũãne jogaada basia ĩbΛ bara bΛda. Crīchasidaa poyadibΛrΛ, barcora mama poabidida. ⁴⁰ Mañ bērã ancla jΛcarara tΛcuadapeda pusade jũma amesidaa. Idjaba barco bia ededi carea dji peratΛbari jΛ badada ērãsidaa. Mañbe nocoarebema wua ĩtΛ jira

† **27:34** Ni abaΛda cãrẽ sida sãwãnaēa. Griego bedeade bΛ bΛa: “Bãrã budara ni aba bida aduaēa.” Š **27:37** 276. Griego bedeade ĩcΛrΛ cartade 76 bΛ bΛa.

ɸ̌abada eubarisidaa nãũrãba ïɸ̌adaa edemãrẽã.
⁴¹ Baribɸ̌ɸ̌ barco quẽɸ̌ara ïchitade poa nũmepeda
 poya nocodaa wãé basía. Mãwã ɸ̌ade pusaba jĩãwẽ
 nũmɸ̌ba barco ãdaura ãrĩ wãsia.

⁴² Mãne sordaorãba preso ɸ̌eara beadida
 crĩchasiadaa doyaa ù wãnapeda mĩrũ wãrãnamãrẽã.
⁴³ Baribɸ̌ɸ̌ sordaorã boroba Paulora êdrɸ̌ ɸ̌a quĩrĩã
 ɸ̌asia. Mã bẽrã idu quenabiẽ basía, ãteɸ̌ɸ̌ jũma
 dji ùbi cawa beada naãrã daidu tẽũbicusia doyaa
 wãnamãrẽã. ⁴⁴ Waabemara bacurude wa barcode
 ne beada ɸ̌rɸ̌ wãbisia. Mãwã jũmarãda drua bia
 jũesidaa.

28

Malta morrode duanana

¹ Drua jũepedacarea dairãba cawasidaa
 mã morrora Malta abadada. ² Mamabemarãba
 dairãra bio bia edasidaa. Cue ze nũmɸ̌ bẽrã idjaba
 cũrãsa nũmɸ̌ bẽrã ãdjirãba tɸ̌ɸ̌da cajẽrãnapeda
 coa nũmɸ̌sidaa. Mãbe dairãa jarasidaa tɸ̌ɸ̌ cãne
 zedamãrẽã. ³ Pauloba bacuru põãsada jɸ̌ɸ̌ pepeda
 tɸ̌ɸ̌ uruadaa ɸ̌atacua ɸ̌asia. Mãne jɸ̌wɸ̌rɸ̌ã carea
 dama arada êdrɸ̌asia. Mãba Paulo jɸ̌wade ca jira
 ɸ̌esia. ⁴ Mã damaba Paulo jɸ̌wade ca jira ɸ̌a
 unusidade morrodebemarãba ara ãdjiduba jara
 duanesia: “jãɸ̌ ãberãra mĩã beadaa! Pusadeba
 êdrɸ̌damĩna dadji ãcõrẽwẽrã Jipa Cawa Obari
 abadaba idjira idu zocai ɸ̌abiẽa.”

⁵ Mãne Pauloba damara tɸ̌ɸ̌adaa jĩãpetatasia. Id-
 jira cãrẽ sida sãwãé basía. ⁶ Jũmarãba acɸ̌ duanasia
 Paulora ogoroi cawaya wa cawaẽne beui cawaya,
 baribɸ̌ɸ̌ mãwã dãrã acɸ̌ panɸ̌ne Paulora ni mãrĩ

biða biē beē basía. Mañ bēřã ãdjirãba dewara crĩchada edadapeda jarasídaa Paulora ãcõřēda.

⁷Mañ morrode dji borora Publio abadjídaa. Mañ Publioba dairã duanΛ caita ējũãda erobasia. Idjia dairãra idji dede ewari ũbea bio bia edasia. ⁸Mãwã panΛne Publio zezara amine bΛ bēřã idjaba cΛwa nũmΛ bēřã cΛdade basia. Mañne Pauloba idjira acΛde wãsia. ãcõřēa iwidipeða idji jΛwara ãrã bΛpeda biabisia. ⁹Mañ carea dewararã cacua biē beada zedapeda Pauloba biabisia. ¹⁰Mañ ēberãrãba dairãra dji dromarã quĩrãca bia osídaa. Wayacusa barcode badosidade daiba neē pananara ãdjirãba jũma diasídaa.

Romane jũpedada

¹¹Malta morrode dewara barco Alejan-driãdebemada basia. Doidaa bēřã mañ barcora ãyã wãé basia. Jedeco ũbea badacarea dairãra mañ barcode wãsídaa. Dji barco quēbΛde ãdji ãcõřē zaca beada umé o erobasia: aba Cástor abadaa, dewarabemara Polu abadaa.* ¹²WãbΛdade Siracusa purude wibarisídaa. Ewari ũbea mama panasídaa. ¹³MamaΛba pusa icawa wãnane Regio purude wibarisídaa. Nurēma wãnane nãũrãra ãdauareba tΛ nũmΛ bēřã ewari uméne Puteoli purude jũsídaa. ¹⁴Mama dairãba djabarãda ãcΛrΛ unusídaa. ãdjirãba dairãa jarasídaa ãdji ume domia aba pananamãrēã.

MamaΛba Roma puruðaa jĩrũba wãsídaa. ¹⁵Djabarã Romanebemaba dai wãbΛda ũrĩsidade

* **28:11** ΛcΛrΛ traduccioãne “Dioscuros” bΛ bΛa. Mañba jara bΛa mañ umébema ãcõřēda mĩguiso basida. Mañ ewariðe ēberãrãba ãdji ãcõřēda barco quēbΛde obadjídaa.

audiabari de zesidaa. $\Lambda\text{C}\Lambda\text{R}\Lambda$ da Apio puruḍaa zesidaa idjaba $\tilde{\Lambda}\text{C}\Lambda\text{R}\Lambda$ da Tres Taberna puruḍaa zesidaa. Pauloba ādjirā unuside Ācōrēa bia bedeasia. Ādjirā carea ḅasriḍasia. ¹⁶ Romane jūḗpeḍadacarea sordaorā boroba preso beara idji boroa diasia.† Idjia Paulora iduḅa ḅebisia. Sordaoda ababe ḅasia idji waga ḅamārēā.

Pauloba Romane bea judiorāa jarada

¹⁷ Ewari ūbea baḍacarea Pauloba judiorā dji droma bea Romanebemada trāḅisia. Jūma ābaa dji jaresidade Pauloba jarasia:

–Djabarā, māra Jerusaleāneba preso enesidaa. Judiorāra biḗ oḗ basia. Idjaba dadji drōā naēnabemaba obada sida biḗ bedeaeḗ basia. Māwāmīna judiorāba māra jidadapeda romanorā jḷwaeda ḅasidaa. ¹⁸ Romanorāba māa bio iwidisidade cawasidaa māra beacara panḷda cadjirua oḗ ḅḷ bērā. Maāne māra ēdrḷ ḅḷ quīrīā panasidaa. ¹⁹ Baribḷḷḷ judiorāba maāḡḷḷḷa bia ūrīnaḗ basía. Maā carea māa iwidisia Romanebema boroba māra cawa omārēā. Māa māwā osia ēdrḷi carea. Mā purura dji boro quīrāpita biḗ jara quīrīāéa. ²⁰ Maā bērā māa bārāra unu quīrīā basia bārā ume bedeai carea. Ācōrēba ēdrḷ edabari diai jaraḍara jūma israelerāba jḷā panḷa.‡ Idji carea māra nāwā carenaba jḷ ḅḷa.–

²¹ Maāne ādjirāba jarasidaa:

† **28:16** Preso beara idji boroa diasia. Griego bedeade $\tilde{\Lambda}\text{C}\Lambda\text{R}\Lambda$ cartade maāra neḗa. ‡ **28:20** Griego bedeade maāba idjaba jara ḅḷa: “Māa jḷā ḅḷa beuḍarāra ārēbaḍida jūma israelerāba jḷā panḷ quīrāca.” Hecho 23:6; 24:15; 26:6-8.

–Judeadebemarāba dairāa b_Λdebema cartada diabuedaē pan_Λa. Dadji djabarā judiorā ni aba_Λda jāma_Λba zeē b_Λa b_Λdebema biē jarai carea. ²² Barib_Λr_Λ dairāba cawa pan_Λa jūma druaza ma_Λ crīcha djiwididebemada biē bedea pan_Λda. Ma_Λ carea ūrī quīrīā pan_Λa b_Λa sāwā crīcha b_Λda.–

²³ Ma_Λne ādjirāba ewarida b_Λsidaa. Ma_Λ ewari jūēside ēberārāda zocārā Paulo b_Λmaa zesidaa. Diapeda_Λba aba quewara Pauloba bedea basia Ācōrēba ēberārā pe erob_Λdebemada. Ācōrēba Moisea diada leydeba, Ācōrēneba bedeabadaba b_Λpeda_Λdeba bida jaradia basia Jesuda ijānamārēā. ²⁴ Pauloba jaradara ĩc_Λr_Λba ijāsidaa, barib_Λr_Λ ĩc_Λr_Λba ijānaē basía. ²⁵ Ma_Λ bērā caicayadapeda wāb_Λr_Λb_Λda basía. Ma_Λne Pauloba nāwā jarasia:

–Ācōrē Jaureba bārā drōāenabemarāa wārā bedeada Ācōrēneba bedeabari Isaíadeba nāwā jarasia:

²⁶ Na_Λ purua nāwā jara_Λe wādua:

Bārāba ūrī pan_Λmīna cawadaēa. Bio unu pan_Λmīna cawadaēa.

²⁷ Ādjirāba sodeba poya cawadaēa, ūrī quīrīānaēa idjaba unu quīrīānaēa.

Māwā beadaēbara ādjirāba unucasidaa, ūrīcasidaa idjaba sodeba cawacacidaa.

Ma_Λbe m_Λ ijānapeda m_Λa ādjirāra biabicasia. §

²⁸ Jā_Λbe cawadadua: Ācōrēba dadji ēdr_Λ edaidebema jara beara judiorāēmaa diabueya. Ādjirāb_Λr_Λ bia ūrīnia.–

§ 28:27 Isaía 6:9-10.

29 Pauloba mǎwǎ jaraside judiorãra ãduba caicaya duanΛda ãyã wǎbΛΓΛsidaa.*

30 Mǎwǎnacarea Paulora poa umé Romane b̂asia. Idji b̂Λ debari paratada djibaría diabadjia. Idji acΛde wǎbΛdara jũma bia edabadjia. 31 Idjia bedeabadjia Ācõrêba ãberãrã pe erob̂Λdebemada idjaba dadji Boro Jesucritodebemada ebuda jara-diabadjia. Mañne ni ab̂aΛba mǎ ŝenaca basía.

* **28:29** Griego bedede λcαrλ cartade mañ versículora neña.

Ãcõrẽ Bedea
New Testament in Emberá, Northern
(PM:emp:Emberá, Northern)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e